

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

Suspensivní účinek dovolání v civilním procesu

Zpracovala: Johana Pfeiferová

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Zdeněk Pulkrábek, Ph.D.

Plzeň 2019

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, srpen 2019

Johana Pfeiferová

Poděkování / Agradecimiento

Na tomto místě a touto cestou bych ráda poděkovala především svému vedoucímu diplomové práce, JUDr. Zdeňkovi Pulkrábekovi, Ph.D. Ne jednou mě obohatil odlišným pohledem na věci, o kterých jsem do té doby měla jednoznačné mínění. Právo není černobílé a stěží se najde otázka, na kterou by existovala jediná správná a jednoznačná odpověď. Proto je vždy třeba se nad danou problematikou zamyslet a vytvořit si vlastní úsudek. V tomto směru mě doktor velmi posunul a já mu za to mnohokrát děkuji. Mnoho dík mu patří i za řadu věcných a přínosných poznámek ke konkrétním textům této práce, jakož i za podněty pro další bádání.

Rovněž bych velmi ráda poděkovala Domingu Dorado Pico, který mě vedl v části týkající se španělského dovolání. Španělské právo a především španělský pohled na právo je v lecčem odlišný od našeho právního vnímání. Ráda bych mu poděkovala za jeho nesmírnou trpělivost, ne vždy bylo jednoduché společně dojít ke konečnému řešení daného problému. Vždy se však s ochotou a pochopením snažil odpovědět na mé záludné otázky, jakož i vyslechnout můj pohled na danou problematiku.

Me gustaría dar las gracias a Domingo Dorado Pico. Me ayudó mucho con la parte dedicada al recurso de casación que desempeña un papel irremplazable en el ordenamiento jurídico español. A pesar de lo difícil que era la comprensión mutua debido a los diferentes puntos de vista causados por las culturas distintas, siempre encontramos la solución a los problemas planteados. Le agradezco muchísimo la paciencia enorme que tuvo conmigo. Siempre estaba a mi disposición y siempre respondía con erudición a mis preguntas. Muchas gracias, Domingo Dorado Pico.

Obsah

Úvod.....	1
1. Opravné prostředky a jejich význam.....	3
1.1. Dovolání a jeho význam.....	5
1.2. Diferenciační znaky opravných prostředků	7
1.3. Účinky opravných prostředků.....	8
1.3.1. Devolutivní účinek.....	9
1.3.2. Suspenzivní účinek.....	10
2. Vývoj institutu dovolání na území českého státu.....	11
2.1. Obecný řád soudní z roku 1781.....	11
2.2. Civilní řád soudní z roku 1895.....	13
2.3. Období po vzniku Československé republiky.....	18
2.4. Zákon o zlidovění soudnictví z roku 1948.....	20
2.5. Občanský soudní řád z roku 1950.....	23
2.6. Občanský soudní řád z roku 1963.....	25
2.6.1. Zákon č. 519/1991 Sb.....	28
2.6.2. Zákon č. 238/1995 Sb.....	31
2.6.3. Zákon č. 30/2000 Sb.....	32
2.6.4. Zákon č. 404/2012 Sb.....	34
2.6.5. Zákon č. 296/2017 Sb.....	37
3. Dovolání jako řádný, či mimořádný opravný prostředek s ohledem na suspenzivní účinek.....	38
3.1. Předmět suspenzivního účinku.....	38
3.1.1. Právní moc.....	39
3.1.1.1. Pojem.....	39
3.1.1.2. Formální a materiální právní moc.....	39
3.1.1.3. Právní moc relativní a absolutní.....	45
3.1.1.4. Vztah právní moci k hmotnému právu.....	45
3.1.2. Vykonatelnost.....	46
3.1.2.1. Pojem.....	46
3.1.2.2. Předběžná vykonatelnost.....	50
3.1.2.3. Odklad vykonatelnosti.....	51
3.2. Suspenzivní účinek v o.s.ř.....	53
3.2.1. Úprava suspenzivního účinku v o.s.ř.....	53
3.2.1.1. Štěpení práva.....	55
3.2.2. Odklad právní moci a vykonatelnosti v dovolacím řízení.....	56
3.2.3. Podmínky odkladu právní moci a vykonatelnosti dovolacím soudem	58
3.2.3.1. Odklad vykonatelnosti.....	58
3.2.3.2. Odklad (materiální) právní moci	60
3.2.4. Důsledky dovolání jako mimořádného opravného prostředku.....	62
3.2.4.1. Zásah do právní jistoty.....	62
3.2.4.2. Plnění poskytnuté na základě zrušeného druhostupňového rozsudku.....	63
3.2.4.3. Ochrana třetích osob.....	69
3.3. Věcný záměr ČRS.....	71
3.4. Suspenzivní účinek dovolání v ČRS.....	73
3.4.1. Lhůta k plnění v ČRS.....	74
3.4.2. Oddálení okamžiku nabytí právní moci a vykonatelnosti.....	77

3.4.2.1. Oddálení právní moci.....	78
3.4.2.2. Oddálení vykonatelnosti.....	80
3.4.2.2.1. Předběžná vykonatelnost.....	80
3.4.2.2.2. Podávání dovolání za účelem oddálení povinnosti plnit a zvýšení nápadu dovolacího soudu.....	82
3.5. Shrnutí.....	84
4. Dovolání ve Španělském království.....	87
4.1. Opravné prostředky (recursos).....	87
4.1.1. Systematika opravných prostředků.....	87
4.1.2. Účinky opravných prostředků.....	88
4.1.3. Recursos ordinarios (řádné opravné prostředky).....	91
4.1.3.1. Recurso de apelación (čl. 455 an. LEC).....	91
4.1.3.2. Recurso de queja (čl. 494 an. LEC).....	93
4.1.3.3. Recurso de reposición (čl. 451 an. LEC).....	94
4.1.3.4. Recurso de revisión (čl. 454 bis. LEC).....	94
4.1.4. Recursos extraordinarios (mimořádné opravné prostředky).....	95
4.1.4.1. Recurso extraordinario por infracción procesal (čl. 468 an. LEC)	97
4.1.4.2. Recurso en interés de la ley (čl. 490 an. LEC).....	99
4.1.5. Medios de impugnación.....	100
4.1.5.1. Revisión de sentencias firmes (čl. 509 an. LEC).....	102
4.1.5.2. Rescisión de sentencias firmes (čl. 496 an. LEC).....	103
4.2. Recurso de Casación.....	104
4.2.1. Právní úprava a účel casación.....	104
4.2.2. Přípustnost	106
4.2.3. Důvodnost.....	111
4.2.4. Řízení a rozhodnutí o casación.....	112
4.2.4.1. Řízení.....	112
4.2.4.2. Rozhodnutí dovolacího soudu.....	114
4.2.5. Sřet recurso extraordinario por infracción procesal a recurso de casación.....	116
4.2.6. Účinky Casación.....	119
4.2.7. Prozatímní výkon rozhodnutí (ejecución provisional).....	121
4.2.7.1. Obecně.....	121
4.2.7.2. Odpor.....	123
4.2.7.3. Rozhodnutí o opravném prostředku a jeho důsledky.....	125
4.2.7.4. Výkon výroků rozhodnutí nenapadnutých opravným prostředkem.....	128
4.2.8. Postulación procesal (právní zastoupení).....	131
4.2.8.1. Representación procesal (procesní zastoupení)	131
4.2.8.2. Defensa técnica (právní zastoupení).....	132
4.2.8.3. Postulación procesal v řízení.....	132
4.2.9. Procesní lhůty.....	133
Závěr.....	134
Resumen.....	136
Seznam zdrojů.....	139

Úvod

V době zpracování této práce dochází k celkové rekodifikaci civilního práva procesního. Netýká se jen dílčích úprav občanského soudního řádu z roku 1963, jichž bylo od jeho přijetí nespočet a ne vždy naplnily očekávané, ale přijetí nového řádu, který by upravoval postup soudů a účastníků civilního soudního řízení mnohem efektivněji.

Rekodifikační snahy mají již podobu věcného záměru s paragrafovým zněním. Věcný záměr předpokládá, že civilní kodex ponese název civilní řád soudní. V odborné i laické veřejnosti je přijímán dosti rozporuplně, navrhuje mnoho koncepčních změn a nastoluje mnoho otázek, na které není jednoznačná odpověď.

Jednou z velmi diskutovaných otázek je právě i procesní institut dovolání, který byl navrácen do českého právního řádu zákonem č. 519/1991 Sb. a nahradil tak dosud užívanou stížnost pro porušení zákona, zakotvenou zákonem č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví. Před nabytím účinnosti zákona o zlidovění soudnictví však institut dovolání v právním řádu hrál nezastupitelnou roli a měl povahu řádného opravného prostředku. Po vypuštění a opětovném navrácení od 1. ledna 1992 byl institut dovolání sice opětovně zakotven, ale nikoliv ve shodné podobě, nýbrž v podobě mimořádného opravného prostředku. V době přijímání byla právě otázka řádnosti nebo mimořádnosti hojně diskutována, ale převážily zejména politické důvody a dovolání se stalo prostředkem k nápravě pravomocných rozhodnutí druhé instance.

I po přijetí novely občanského soudního řádu se objevovaly hlasy volající po změně a zakotvení dovolání opět do řádných opravných prostředků, neboť právě prolamování právní moci bylo stavem nežádoucím, které oslabovalo právní jistotu. Institut dovolání sice od svého znovuzачlenění prošel mnoha koncepčními změnami, lze uvést přechod od kasačního principu rozhodování k reviznímu, či často měněné podmínky přípustnosti jakož i dovolací důvody, avšak i téměř po třiceti letech se takovou zásadní změnu prosadit nepodařilo.

Právě nyní je tato otázka opět nastolená, neboť již zmíněný věcný záměr koncipuje dovolání jako řádný opravný prostředek. Má se tedy nyní dovolání stát řádným opravným prostředkem, jakým na našem území již v minulosti bylo, což by mj. znamenalo i přiznání suspenzivního účinku *ex lege*? Je současná úprava

nejlepším řešením i přes aplikační problémy, které s sebou přináší, nebo by bylo vhodnější stávající úpravu změnit? Právě aplikační problémy vznikající v praxi, jakož i možné důsledky, ať již vnímané jako přínosné nebo naopak zatěžující právní systém i účastníky soudního řízení samotné, se snaží diplomová práce zmapovat. A to vše s ohledem na odkladný účinek, který má právě na takové úvahy a konečné rozhodnutí nemalý vliv.

V závěru práce je vyložena úprava institutu dovolání v právním řádu Španělského království. Španělská právní nauka sice řadí dovolání do mimořádných opravných prostředků, nicméně svými znaky by v našem právním prostředí rovněž přiléhala k řádným opravným prostředkům, neboť vydané rozhodnutí nabývá vlastnosti právní moci až po rozhodnutí dovolacího soudu. V mnohém může být inspirací i pro naše úvahy vedoucí k ideální právní úpravě, i proto je jí v závěrečné práci věnována nemalá pozornost.

Plzeň, srpen 2019

Johana Pfeiferová

1. Opravné prostředky a jejich význam

Opravné prostředky jsou v českém právním řádu zakotveny od jeho vzniku. Přestože v průběhu vývoje právní úpravy reflektující změnu společenských, politických a ekonomických poměrů se jejich počet, charakteristické znaky i vzájemné vztahy postupně měnily, jejich význam zůstal neměnný, a to náprava vadných rozhodnutí a zajištění jednoty v rozhodovací činnosti.

Přestože neexistuje legální definice, opravné prostředky bývají právní teorií charakterizovány jako procesní úkony účastníků, popř. jiných legitimovaných subjektů, jimiž usilují o přezkum vadných a nesprávných soudních rozhodnutí a tím o dosažení jejich změny nebo zrušení.¹

Cílem soudního řízení je poskytnout ochranu subjektivním právům a oprávněným zájmům (§ 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, dále jen „o.s.ř.“). K tomu soud dospívá vydáním věcně správného rozhodnutí. K vydání takového rozhodnutí může ale vést zdlouhavá cesta, neboť i přes všechny procesní garance nelze zaručit, že rozhodnutí nalézacího soudu bude bez jakýchkoliv vad, tedy věcně správné a spravedlivé.

Takovými vadami je nutno rozumět nejen vady objektivní, které se mohou vyskytnout ve skutkovém zjištění či při jeho právním hodnocení, ale mohou se takovými vadami jevit i z pohledu účastníka řízení. Účastník řízení může rozhodnutí subjektivně vnímat jako nesprávné a nespravedlivé. Právě nespokojenost účastníka s výsledkem sporu je více umocněna ve sporném řízení, kde je zpravidla nespokojena prohrávající strana, příp. jsou s výrokem soudu nespokojeny obě strany. Opravný prostředek se stává jediným nástrojem, který účastníkovi poskytuje právní řád k odstranění či alespoň zmírnění této nespokojenosti. Straně je právním řádem dána možnost přezkumu další, vyšší instancí, která se bude opět zabývat předmětem rozhodnutí v její věci s cílem, aby strana „smířována byla s nálezem soudu jí nepříznivým, nabývajíc přesvědčení o spravedlnosti jeho, když vyšším soudem byl potvrzen.“²

Lze shrnout, že význam opravných prostředků nalézáme v možnosti

1 ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*, 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 309.

2 OTT, E., SPÁČIL, J., (Ed). *Soustavný úvod ve studiu nového řízení soudního*; Díl III. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 1.

přezkumu v rámci jednotlivých soudních instancí a tím v odstraňování případných vad rozhodnutí. Neboť čím je upraveno v právním řádu více nástrojů opravy, tím je i větší pravděpodobnost zjištění takových vad. Současně také plní funkci zajišťování jednoty rozhodovací činnosti vedoucí k předvídatelnosti interpretace a aplikace práva, tedy k právní jistotě.

Zakotvení opravných prostředků do právního řádu má nejen výše, dle teorie, zmiňovaný účel, ale doprovodně působí i na soudce rozhodující spory, které mohou být předmětem přezkumu vyšší instancí. S vědomím, že právě jeho rozhodnutí bude předmětem přezkumu ať už v rámci odvolání, či dovolání, bude usilovat o co nejspravedlivější rozhodnutí, jenž bude v souladu s právním i zjištěným skutkovým stavem. V. Hora k takovému dosahu opravných prostředků uvádí: „*Poskytnutí možnosti, aby byl přezkoumán výrok nižší stolice a aby byly napraveny jí učiněné chyby soudem jiným (vyšším), čili poskytnutí opravných prostředků už v zájmu samotných soudců. Ulehčuje jednům soudcům konání jejich povinnosti, rozděluje odpovědnost jejich mezi více orgánů soudních, a je vzpruhou soudcům druhým, ponoukajíc je k tomu, aby si počínali co nejsprávněji.*“³

Je nutno poznamenat, že v civilním řízení právo na soudní přezkum rozhodnutí není ústavněprávním postulátem. Jak již mnohokrát judikoval ÚS⁴, dvojinstančnost, tím méně trojinstančnost nejsou v civilních věcech požadavkem, který by vyplýval z práva na spravedlivý proces zakotveného na ústavní i mezinárodní úrovni. ÚS se k tomuto vyjádřil takto: „*Základní právo na účinné prostředky nápravy, zakotvené v čl. 13 Úmluvy, nezakládá jakékoliv právo na dvojinstančnost civilního řízení, a to na rozdíl od řízení trestního, kde právo na odvolání je výslovně zakotveno v čl. 2 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Pokud však zákon v civilních věcech opravný prostředek připustí, řízení o něm musí vyhovovat stejným ústavním procesním principům spravedlivého procesu jako řízení v prvním stupni.*“⁵

Z uvedeného vyplývá, že je věcí toho kterého státu, zda a jakým způsobem upraví možnost podání opravných prostředků ve svém právním řádu při zachování garance spravedlivé soudní ochrany. Nicméně nejen v českém právním

3 HORA, V. *Československé civilní právo procesní. Díl III. Opravné prostředky a zvláštní způsoby řízení.* Všehrd: Praha, 1934, s 8.

4 Např. náleží Ústavního soudu ze dne 6. 11. 2003, sp. zn. III. ÚS 150/03.

5 Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 1. 2006, sp. zn. IV. ÚS 586/05.

řádu, ale i v zahraničních právních úpravách, je opravné řízení tradičně do civilního procesu zakotvováno. Přestože v zahraničních úpravách jsou voleny různé systémy, vždy však platí požadavek kvalitního rozhodování od první instance.⁶ Jirsa poznamenává, že je dokonce společensky žádoucí, aby soudní rozhodnutí podléhala přezkumu, a to z důvodu právní jistoty, zajištění víry občanů v právo a spravedlnost.⁷

Při úpravě opravných prostředků je však nutno vždy vycházet z porovnávání toho kterého zájmu. Na jedné straně tu je zájem nespokojené strany, která by uvítala co nejširší okruh opravných prostředků, na druhé se nachází zájem na stabilitě právních vztahů. Přičemž kvalita rozhodování se střetává s požadavkem rychlé a efektivní ochrany.⁸ Nelze opomenout ani finanční nákladnost a délku takových řízení.

Nelze však ani opomenout úvahy, kolik přezkumných instancí má právní řád k ochraně práv poskytovat a zda poskytnutí další soudní instance nutně vede k větší ochraně ohrožených nebo porušených práv⁹. Lze připomenout i slova Ústavního soudu: „Žádný právní řád není a nemůže být z hlediska soustavy procesních prostředků k ochraně práv, jakož i z hlediska soustavy uspořádání přezkumných instancí budován ad infinitum. Každý právní řád přináší a nutně musí přinášet i určitý počet chyb. Účelem přezkumného, resp. přezkumných řízení může reálně být takováto pochybení aproximativně minimalizovat, a nikoli bezesbýtku odstranit. Soustava přezkumných instancí je proto výsledkem poměřování na straně jedné úsilí o dosažení panství práva, na straně druhé efektivitu rozhodování a právní jistoty.“¹⁰

1.1. Dovolání a jeho význam

Dovolání jako mimořádný opravný prostředek směřující proti

6 WINTEROVÁ, A. Apelace, kasace a revize v civilním procesu. In *Nové jevy v právu na počátku 21. století*; PAUKNEROVÁ, M., TOMÁŠEK, M. a kol., Eds.; Praha: Karolinum, 2009; Vol. IV, s 375.

7 JIRSA, J.. a kol. *Občanské soudní řízení: Soudcovský komentář*. Praha: Havlíček Brain Team, 2015.

8 WINTEROVÁ, A. Apelace, kasace a revize v civilním procesu. In *Nové jevy v právu na počátku 21. století*; PAUKNEROVÁ, M., TOMÁŠEK, M. a kol., Eds.; Praha: Karolinum, 2009; Vol. IV, s 375.

9 S touto tezí nesouhlasí např. Zdeněk Kühn: KÜHN, Z. Civilní dovolání v zákratech ústavní justice. *Právní rozhledy*. 2012, č. 22, ss. 771-777

10 Nález Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01

pravomocným rozhodnutím odvolacích soudů je významné ze dvou základních hledisek. Za první, jeho účelem je náprava vad rozhodnutí nižších soudů a zajišťování individuální spravedlnosti, a za druhé, plní funkci sjednocující.

Soud prostřednictvím rozhodování o dovolání přispívá k jednotnosti v rozhodování obecných soudů. Jeho rozhodnutí sice nepatří k obecně závazným pramenům práva, avšak fakticky působí na sjednocování judikatury. Je ale nezbytné zdůraznit, že judikatura není v čase konzistentní, ale vyvíjí se s ohledem na aktuální společenskou a ekonomickou situaci. Proto úlohou dovolacího soudu není jen dohlížet na konzistenci práva, ale též pečovat o plynulý vývoj judikatury.¹¹

Při právní úpravě procesního institutu je vždy nezbytné vycházet v obecné rovině z obou funkcí. Dílčí otázky úpravy, zjm. přípustnost a důvodnost, již ale souvisí s tím, která z těchto úloh bude převažovat. Zda-li je primární funkcí ochrana subjektivních práv účastníků řízení, tedy náprava vadných rozhodnutí, nebo je to zájem na sjednocování interpretace a aplikace objektivního práva.

Pro současné pojetí může být vodítkem důvodová zpráva k zák. č. 30/2000 Sb., která podstatnou měrou zasáhla do úpravy dovolání vypuštěním dovolacího důvodu zakládajícího se na zmatečnostních vadách, a podtrhla smysl a účel dovolání, kterým je *„přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu z hlediska správnosti jeho právních, popřípadě i skutkových závěrů, především pro účely sjednocování rozhodovací praxe obecných soudů.“*¹²

S tímto úzkým pojetím se však neztotožňuje např. A. Winterová, která za hlavní úlohu přezkumu pokládá nápravu individuálních rozhodnutí a ochranu subjektivních práv toho, kdo o to žádá. Právě v poměru těchto dvou složek shledává jádro problémů, které vedou nejen k ústavním stížnostem¹³, ale také k častým novelizacím ustanovení o přípustnosti a důvodech dovolání v civilních řádech. Zároveň však úlohu Nejvyššího soudu jako sjednotitele judikatury nepovažuje za méněcennou, nicméně ta *„má vyplynout z rozhodování jednotlivých věcí a nikoliv být sama o sobě důvodem přezkumu.“*¹⁴

11 ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*, 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 326.

12 Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb. kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

13 Např. nález Ústavního soudu ze dne 21.2.2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11, k určitosti zásadního právního významu jako přípustnosti dovolání.

14 WINTEROVÁ, A. K opravným prostředkům v civilním procesu. In *Současnost a perspektivy českého civilního procesu: sbor statí*. LAVICKÝ, P., Ed.; Brno: Masarykova univerzita,

K dané problematice převažujícího zájmu se vyslovil i Ústavní soud, který rovněž shledává hlavní účel dovolacího řízení ve sjednocování judikatury obecných soudů, nicméně je vždy nutno přihlížet k ochraně subjektivního práva, která nemůže být zcela vyprázdněna veřejným zájmem na sjednocování rozhodovací praxe. Ústavní soud proto uzavírá, že je nezbytné vždy hledat mezi oběma sledujícími zájmy vztah přiměřené rovnováhy.¹⁵

Protipólem jeho přínosné roli je finanční nákladnost řízení a mnohdy i jeho zdlouhavost a přetrvávající právní nejistota. Stinnou stránkou je též průlom do právní moci a možný zásah do právních vztahů nejen účastníků řízení, ale také do právních vztahů třetích osob. Aby se předešlo těmto doprovodným jevům dovolání, je snahou omezit jeho dostupnost na situace, kde převažuje zájem na přezkumu rozhodnutí nad stabilitou právních vztahů.

1.2. Diferenciační znaky opravných prostředků

Opravné prostředky můžeme dělit na základě různých kritérií. Procesní teorie i praxe je nejčastěji rozděluje na opravné prostředky řádné a mimořádné. Dělicím kritériem je především právní moc rozhodnutí, tedy zda daný opravný prostředek směřuje proti nepravomocnému (řádne opravné prostředky), resp. pravomocnému (mimořádné opravné prostředky) rozhodnutí. Dalším hlediskem je i skutečnost, zda u něj platí princip univerzality, tj. opravný prostředek je přípustný, pokud to zákon nevyklučuje, nebo je přípustnost striktně vázána na zákonem stanovené předpoklady. Princip univerzality je dán u řádných opravných prostředků, kdežto pro podání mimořádných jsou stanoveny přísnější podmínky objektivní přípustnosti, a to s ohledem na jejich průlom do právní moci a tím i do právní jistoty účastníků řízení.¹⁶ Nelze opomenout ani odlišnost ve vymezení důvodů, pro které lze řádný či mimořádný opravný prostředek uplatnit.

Dle uvedených diferenciačních znaků mezi řádné opravné prostředky se dle současné právní teorie řadí odvolání, mezi mimořádnými je dovolání, žaloba pro zmatečnost a žaloba na obnovu řízení, přestože zařazení dvou posledně zmíněných do mimořádných opravných prostředků je mezi procesualisty značně

Právnická fakulta, 2014; ss. 59–70.

¹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 5. 2005, sp. zn. IV. ÚS 128/05.

¹⁶ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*, 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 310.

diskutováno.¹⁷

Obecně lze říci, že odvolání směřuje proti nepravomocným rozhodnutím soudu prvního stupně, pokud jeho přípustnost není zákonem vyloučena. Naopak u dovolání, které směřuje proti pravomocným rozhodnutím soudu druhého stupně, je objektivní přípustnost omezena na tzv. zásadní právní význam. Jeho účelem je jednak náprava vadných rozhodnutí, ale též plní funkci sjednocující, neboť prostřednictvím dovolání dovolací soud naplňuje svoji úlohu sjednotitele judikatury. Žaloba pro zmatečnost je určena k nápravě procesních vad, tzv. zmatečnosti, kterou je třeba rozumět situaci, kdy pravomocné rozhodnutí nebo řízení mu předcházející je stiženo tak zásadní vadou, která představuje porušení základních principů soudního řízení. Naopak žaloba na obnovu řízení slouží k nápravě vad skutkových, jestliže tu jsou skutečnosti nebo důkazy, které nemohly být objektivně užity nebo provedeny v původním řízení, a proto rozhodnutí nemůže obstát jako spravedlivé z hlediska správnosti a úplnosti zjištěného skutkového stavu.¹⁸

Někteří procesualisté¹⁹ uvádí též opravné prostředky *sui generis*. K řádným opravným prostředkům *sui generis* přiřazují odpor proti platebnímu rozkazu a námitky směnečného a šekového platebního rozkazu, k mimořádným žalobu na zrušení soudního smíru. Lze konstatovat, že v řízení plní funkci opravného prostředku, jehož cílem je dosažení zrušení vydaného soudního rozhodnutí. Od této skutečnosti se odvíjí i aktivní legitimace účastníků soudního řízení.²⁰

1.3. Účinky opravných prostředků

S diferenciací souvisí i možné účinky, které mohou být vyvolány podáním

17 Renata Šínová k tomu uvádí, že žaloba na obnovu řízení nemá povahu opravného prostředku, neboť nejsou naplněny všechny jeho znaky. Jeho cílem není přezkum napadeného rozhodnutí, ale je jím dosažení nového projednání a nového rozhodnutí ve věci. U žaloby pro zmatečnost, shodně s obnovou řízení, uvádí absenci devolutivního účinku, která je pro opravné prostředky charakteristický. ŠÍNOVÁ, Renáta. § 228. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 838.

18 DOLEŽÍLEK, J. In: DRÁPAL, L., BUREŠ, J., DLOUHÁ, E. A kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1800.

19 Např. R. Zahradníková (ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*, 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015), L. Drápal (DRÁPAL, L., BUREŠ, J., DLOUHÁ, E. A kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009).

20 DOLEŽÍLEK, J. In: DRÁPAL, L., BUREŠ, J., DLOUHÁ, E. A kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 641.

toho kterého opravného prostředku: Pro řádné opravné prostředky je charakteristický devolutivní a suspenzivní účinek. Naproti tomu ne všechny mimořádné opravné prostředky mají tyto účinky; devolutivní účinek má pouze dovolání, o němž přísluší rozhodovat pouze Nejvyššímu soudu ČR, suspenzivní účinek zpravidla nemají, ale může být na návrh některé ze stran přiznán.

Zahrneme-li i opravné prostředky *sui generis*, pak podání odporu proti platebnímu rozkazu nebo elektronickému platebnímu rozkazu nevyvolává ani suspenzivní ani devolutivní účinek, podáním odporu včas a k němu legitimovanou osobou se přímo ze zákona ruší platební rozkaz nebo elektronický platební rozkaz v plném rozsahu a soud je povinen nařídit jednání (§ 174 odst. 2 a § 174a odst. 3 o.s.ř.). Podáním námitek proti směnečnému nebo šekovému platebnímu rozkazu se rozkaz neruší, ale nastává suspenzivní účinek. Naproti tomu k devolutivnímu účinku nedochází, projednává je soud, který jej vydal (§ 175 odst. 4 o.s.ř.).

1.3.1. Devolutivní účinek

Devolutivní, neboli odvalující účinek způsobuje, že „právo a povinnost projednat opravný prostředek a rozhodnout o něm přechází na instančně vyšší soud.“²¹ Soud, jehož rozhodnutí je napadeno, je jím vázán. Devolutivní účinek mají zpravidla všechny opravné prostředky řádné (u odvolání výjimečně k devolutivnímu účinku nedochází, zjm. jde o situace autoremedury dle § 210a o.s.ř., či odvolací řízení je třeba ukončit procesním rozhodnutím o odmítnutí odvolání pro opožděnost dle § 208 o.s.ř.), z mimořádných opravných prostředků je devolutivním účinkem vybaveno pouze dovolání, o němž meritorně rozhoduje vždy Nejvyšší soud ČR, ať už se tedy jedná o rozhodnutí soudu krajského či vrchního. Obdobně jako u odvolání, devolutivní účinek nenastává, pokud bylo dovolání podáno opožděně, kdy soud prvního stupně podle § 241b o.s.ř. dovolání odmítne; či zastaví dovolací řízení pro nezaplacení soudního poplatku.²² Ostatní mimořádné opravné prostředky, tedy žaloba pro zmatečnost a žaloba na obnovu řízení, tento účinek nemají.

21 ZAHRADNÁKOVÁ, R.; et al. *Civilní právo procesní*, 2nd ed.; Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015; s. 310

22 SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R. a HAMUEÁKOVÁ, K.. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. V Praze: C.H. Beck, 2014. s. 415

1.3.2. Suspensivní účinek

Způsobuje-li řádné podání opravného prostředku suspensivní účinek, znamená to odklad okamžiku nabytí právní moci rozhodnutí, vůči němuž daný opravný prostředek směřuje, a to až do rozhodnutí soudu, který o daném prostředku rozhoduje. Napadené rozhodnutí tedy prozatím nenabývá vlastnosti závaznosti ani nezměnitelnosti a řízení o dané věci dále pokračuje. Zpravidla se s odkladem právní moci pojí i odklad vykonatelnosti rozhodnutí, tzn. rozhodnutí nemůže být předmětem soudního výkonu rozhodnutí ani exekuce, tj. nelze vykonat. Samotným podáním se odkládá právní moc pouze u řádného opravného prostředku, odvolání.

Blíže o suspensivním účinku bude pojednáno v kapitole zabývající se suspensivním účinkem dovolání.

2. Vývoj institutu dovolání na území českého státu

Počátky českého civilního procesu nalézáme již v raném římském právu, kdy postupně docházelo k diferenciaci původně jednotného soudního procesu, který byl chápán ve smyslu projednání právního sporu, na oblast trestní a oblast civilní.²³ V průběhu vývoje do civilního procesu zasáhlo nemalou měrou i právo germánské a církevní. Svou významnou roli v historickém vývoji mělo i zavedení římsko-kanonického procesu v Obnovených zemských zřízeních, které umožňovaly přezkum soudních rozhodnutí vyšší instancí.²⁴ V českých zemích začal být civilní proces odděleným předmětem zkoumání až na přelomu 18. a 19. století a samostatný civilní soudní řád byl vydán až v roce 1781 Josefem II.

2.1. Obecný řád soudní z roku 1781

Obecný řád soudní císaře Josefa II. představoval průlom v civilním procesu. Vznikal na pozadí osvícenského absolutismu a v konečné podobě byl vydán dne 1. května 1781 pod č. 13 Sb. z. s. jako první samostatný civilní soudní řád pro všechny země rakouské²⁵ a pozbyl účinnosti až přijetím nového rakouského civilního řádu soudního dne 1. ledna 1898. Josefský soudní řád byl na svou dobu zdařilou kodifikací procesu v zemích rakouských²⁶, obsahoval mnoho moderních prvků (např. rozsáhlá zásada dispoziční i projednací, či princip rovnosti procesních stran), v důsledku čehož také jeho platnost trvala až do konce 19. století, přestože v okolních státech docházelo ke značným úpravám procesního práva.²⁷

Období absolutismu přineslo zásadní změnu v celé soudní organizaci. Josefský soudní řád zakotvoval třístupňovou soudní soustavu. Pro české země funkci nejvyššího soudu plnil Nejvyšší soudní úřad (*Die Oberste Justizstelle*) se sídlem ve Vídni. Nejvyšší soudní úřad byl zřízen již v roce 1749, kdy došlo ke

23 WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*, 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 52.

24 VOJÁČEK, L.; SCHELLE, K.; KNOLL, V. *České právní dějiny*, 3. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 508.

25 VOJÁČEK, L.; SCHELLE, K.; KNOLL, V. *České právní dějiny*, 3. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 509

26 HORA, V. *Československé civilní právo procesní. Díl III. Opravné prostředky a zvláštní způsoby řízení*. Všehrd: Praha, 1934, s. 12.

27 WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*, 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 54.

zrušení české dvorské kanceláře. V tu dobu fungoval jako nejvyšší soud a také jako úřad pro správu soudnictví v monarchii, tedy v části české i rakouské. Tím soudnictví České koruny ztratilo samostatnost a bylo začleněno do širšího rámce celohabsburského. Teprve zavedením nové soudní organizace v roce 1783 (pro Moravu patentem z 24. března a pro Čechy patentem ze 4. dubna) se soudnictví oddělilo od správy.²⁸

Josefínský soudní řád převzal zásadu písemného procesu z Obnoveného zřízení zemského z roku 1627, které bylo později doplněno Deklaratorií a Novellami v roce 1640.²⁹ Celé civilní řízení bylo ponecháno v rukou sporných stran, které měly dispoziční právo s žalobou (zásada dispoziční), a civilní soud nebyl povinen pátrat po skutečnostech a důkazech podstatných pro rozhodnutí ve věci samé (zásada projednací)³⁰. Soudní řád vycházel z principu rovnosti procesních stran. Strany si před soudem III. instance byly formálně rovny, nicméně formální rozdíl ve společenském postavení stran (šlechty a měšťanstva) byl ponechán u první instance.³¹

Obecný soudní řád byl vystaven na trojinstančnosti civilního řízení a rozdělení opravných prostředků na řádné a mimořádné. Opravným prostředkem proti nepravomocným civilním rozsudkům první instance byla apelace (odvolání) a proti rozsudkům soudů druhé instance řádná revize (dovolání). Oba tyto opravné prostředky byly spojeny se suspenzivním a devolutivním účinkem. Proti usnesení soudu byl přípustný rekurs. V opravném řízení platil zákaz novot a zásada zákazu „*reformationis in peius*“.³²

V soudním řádu bylo dovolání (revize) zakotveno jako řádný opravný prostředek, tedy proti dosud nepravomocným rozhodnutím, a bylo přípustné proti rozsudkům, jež měnily rozhodnutí soudu prvního stupně, tzn. rozhodnutí soudu první a druhé instance byla diformní. Teprve dvorským dekretem ze dne 15. února

28 MALÝ, K. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Leges, 2010. s. 187.

29 MALÝ, K. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Leges, 2010. s. 189.

30 KNOLL, V.; JÁNOŠÍKOVÁ, P.: *Kodifikace a vývoj občanského práva procesního v 18. a 19. století*. In: Rakousko-uherské vyrovnání 1867 a jeho státoprávní důsledky v českých zemích a na Slovensku (Sborník příspěvků k 140. výročí rakousko-uherského vyrovnání). Ostrava: KEY Publishing, 2007, s. 100.

31 MALÝ, K. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Leges, 2010. s. 187

32 KNOLL, V.; JÁNOŠÍKOVÁ, P.: *Kodifikace a vývoj občanského práva procesního v 18. a 19. století*. In: Rakousko-uherské vyrovnání 1867 a jeho státoprávní důsledky v českých zemích a na Slovensku (Sborník příspěvků k 140. výročí rakousko-uherského vyrovnání). Ostrava: KEY Publishing, 2007, s. 100.

1883 č. 2593 Sb. z. s. bylo zakotveno mimořádné dovolání, jehož přípustnost zahrnovala potvrzující rozsudky odvolacích soudů, avšak jen z určitých důvodů (pro zmatečnost nebo zřejmou nespravedlnost) a jen ve sporech s určitou mezní hranicí hodnoty předmětu sporu (převyšující 500 zlatých r. č.).³³

Řádná revize měla účinek devolutivní i suspenzivní, přičemž platil úplný zákaz novot i zákaz *reformationis in peius*. Vzhledem k tomu, že v zásadě rozdíl mezi apelací a revizí nebyl žádný, mohly být v revizi uplatňovány stejné důvody jako při apelaci. Dovolací soud, shodně jako soud apelační, mohl přezkoumat napadený rozsudek jak po stránce právní, tak skutkové.³⁴

Překlenutí mnoha nedostatků, kterými soudní řád trpěl, řadou doplňků a speciálních úprav³⁵ v podobě téměř nepřehledné řady dvorských dekretů a císařských nařízení postupně vyvolalo snahu o reformu celého práva procesního.³⁶ Omezeným výsledkem této snahy o vyřešení nedostatků byl Západohaličský všeobecný soudní řád z 19. prosince 1796 č. 329 sb. z. s., jehož platnost se však nedotýkala území Čech, Moravy a české části Slezska, kde zůstával v platnosti Obecný soudní řád.³⁷

2.2. Civilní řád soudní z roku 1895

Civilní soudní řád, přijatý v roce 1895 pod číslem 113 ř.z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (dále jen „ČŘS“), nahradil dne 1.1.1898 spolu s tzv. jurisdikční normou (zákon č. 110/1895 ř.z.), exekučním řádem (zákon č. 78 a č. 79/1895 ř.z.) a zákonem o organizaci soudní (zákon č. 217/1895 ř.z.) v Čechách dosud užívaný josefínský soudní řád a završil tak vývoj civilního procesu v západní části Habsburské monarchie. Jednalo se o velmi zdařilý zákon, kterému se podařilo zohlednit nové, moderní principy do všech procesních

33 SCHELLEOVÁ, I. Dovolání v civilním řízení včera a dnes. *Bulletin advokacie*. 1997, č. 6-7, s. 26.

34 FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Universita Karlova, 1974, s. 41.

35 Úprava civilního procesu byla postupem doby doplňována úpravou nesporného řízení v roce 1854, mandátního řízení v roce 1855 a rozhodování o bagatelních záležitostech v roce 1973. Dále pak v 60. a později v 80. letech 19. století byla úprava doplněna konkursním a vyrovnávacím řádem.

36 HORA, V. *Československé civilní právo procesní. Díl III. Opravné prostředky a zvláštní způsoby řízení*. Praha: Všehrd, 1934, s. 13.

37 KNOLL, V.; JÁNOŠÍKOVÁ, P.: *Kodifikace a vývoj občanského práva procesního v 18. a 19. století*. In: *Rakousko-uherské vyrovnání 1867 a jeho státoprávní důsledky v českých zemích a na Slovensku (Sborník příspěvků k 140. výročí rakousko-uherského vyrovnání)*. Ostrava: KEY Publishing, 2007, s. 103.

institutů.³⁸ Franz Klein, autor civilního řádu, vystavěl civilní proces na sociální koncepci, pojal civilně procesní úpravu jako nástroj, z něhož má mít prospěch nejen jednotlivec, ale též celá společnost.³⁹ *De iure* byl zákon zrušen a nahrazen až dnem 1.1.1951, kdy nabyl účinnosti zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád.

V některých ohledech byla zachována koncepce civilního procesu, zejm. zásada dispoziční a zásada projednací. Naopak se začala v plné míře uplatňovat zásada volného hodnocení důkazů a zásada veřejnosti, zásada písemnosti byla nahrazena zásadou ústnosti⁴⁰ (při nařízeném ústním jednání soud přihlížel jen k tomu, co bylo během jednání předneseno, nikoliv k tomu, co bylo stranami uvedeno v písemných podáních).

V ČŘS byla ponechána trojinstančnost řízení, a tudíž pravidlem byly dva opravné prostředky. Opravné prostředky se dělily na řádné a mimořádné. Shodně s josefínským soudním řádem dělicím kritériem byla právní moc napadeného rozhodnutí. Proti rozsudku první instance bylo připuštěno odvolání (proti usnesení rekurs) a proti rozsudku druhé instance dovolání (v případě usnesení dovolací rekurs).⁴¹ Všechny uvedené prostředky tak mířily proti dosud nepravomocným rozhodnutím.

Jako mimořádné opravné prostředky upravoval ČŘS žalobu o zmatečnost a žalobu o obnovu řízení. Jednalo se o prostředky, které sloužily k odstranění již pravomocných rozhodnutí a které se v leccem blížily k opravným prostředkům, i proto bývaly nazývány nejen zákonnou úpravou jako mimořádné opravné prostředky.⁴² Řazení těchto prostředků nápravy do mimořádných opravných prostředků se zachovalo dodnes.

Dovolání bylo opět řádným opravným prostředkem proti rozhodnutí odvolacích soudů a bylo spojeno s devolutivním účinkem a též se suspenzivním účinkem v rozsahu dovolacích návrhů. V. Hora výstižně uvádí, že má-li být napadené rozhodnutí nahrazeno soudem vyšší instance, „*musí býti rozsudku*

38 WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*, 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 55.

39 Ideová východiska věcného záměru civilního řádu soudního – Civilní řád soudní. [online] Crs.justice.cz. Available at: <https://crs.justice.cz/ideova-vychodiska> [Accessed 29 Jul. 2019].

40 VOJÁČEK, L.; SCHELLE, K.; KNOLL, V. *České právní dějiny*, 3. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 632.

41 FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Universita Karlova, 1974, s. 49.

42 HORA, V. *Československé civilní právo procesní. Díl III. Opravné prostředky a zvláštní způsoby řízení*. Praha: Všehrd, 1934, s. 12.

*onomu odňaty funkce, jež by učinily rozhodnutí soudu odvolacího (dovolacího) vlastně ilusorními; funkcemi takovými je způsobilost, aby rozsudek nižší stolice nabyt tak, jak byl vydán, a bez ohledu na vyřízení odvolání (dovolání) právní moci a stal se titulem exekučním“.*⁴³

Ustanovení § 505 ČŘS přímo stanoví, že včasným podáním dovoláním (do 14 dnů od doručení rozhodnutí odvolacího soudu) se staví právní moc a vykonatelnosti napadeného odvolacího rozsudku v rozsahu dovolacích návrhů až do vyřízení opravného prostředku. Suspenzivní účinek se vztahuje nejen na právní moc, ale též na vykonatelnost napadeného rozsudku. Odklad se tak týká pouze té části rozhodnutí, která je napadena a kterou si dovolatel přeje nahradit rozhodnutím jiným. Takové vymezení má již obsahovat podání (dovolací spis). Na tu část rozsudku, která není rozporována, odkladný účinek dopadat nemůže, a tudíž není překážky, aby u takové části nastala právní moc a vykonatelnost. Ustanovení § 513 ve spojení s § 490 ČŘS stanoví, že má dovolací soud dříve, než rozhodne o dovolání, k návrhu vyslovit, je-li rozsudek nižší instance v nenapadnuté část způsobilý k exekuci.

Z uvedeného vyplývá, že v průběhu dovolacího řízení již nelze rozšiřovat dovolání na části rozsudku druhé instance, které nebyly napadány již v dovolacím spisu. Může jej však rozšiřovat do uplynutí lhůty k podání dovolání, neboť teprve uplynutím této lhůty se oddělitelné výroky stávají pravomocnými a vykonatelnými. Opačná situace by vedla k odpírání možnosti dalšího dovolání, dokud tato dovolací lhůta ještě běží.⁴⁴

Později z tohoto ustanovení byla vypuštěna věta, že dovolání proti potvrzujícímu rozsudku druhé instance nemá účinku zastavujícího (čl. VI č. 31 nov. o úl. s.). S tím souvisela i úprava znění § 371 č.1 exekučního řádu (zákon č. 79/1896 ř.z.), který původně připouštěl zajišťovací exekuci bez osvědčení nebezpečí na základě potvrzujícího rozsudku odvolacího soudu, bylo-li proti němu podáno dovolání.⁴⁵

Pro srovnání, uherský civilní soudní řád, zákon čl. I/1911, jehož vzorem se stal německý soudní řád z roku 1877, znal rovněž řádné a mimořádné opravné prostředky. Mezi řádné se řadilo odvolání a dovolání proti rozsudkům, a rekurs a dovolací rekurs proti usnesením. Mimořádným opravným prostředkem byla jen

43 Tamtéž, s. 31.

44 Tamtéž, s. 32.

45 Tamtéž, s. 821.

žaloba o obnovu řízení. O dovolání rozhodoval vždy Nejvyšší soud a též vždy se odkládala právní moc celého napadeného rozhodnutí, v důsledku čehož mohl být opravný prostředek v průběhu dovolacího řízení rozšiřován i o části rozsudku původně nenapadené (§ 410 a § 502 uherského CŘS).⁴⁶ Nicméně dovolání nemělo vždy suspenzivní účinek v plném rozsahu, neboť uherský civilní soudní řád znal předběžnou vykonatelnost rozsudku (§ 415 (ze zákona)⁴⁷ a § 416 (na návrh proti jistotě) uherského CŘS). Odvolací soud mohl prohlásit jím vydané rozsudky za vykonatelné za podmínek § 415 a § 416 a též tehdy, potvrzoval-li odsuzující rozsudek prvního stupně, nebo odsuzoval-li k placení hotovosti nepřesahující 2 000 Kč bez poplatků.⁴⁸ Shodně s rakouským dovoláním bylo uherské založeno na systému revizním, tedy mohly být namítány jen vady právní. Dovolací důvody však zákonem vyčteny nebyly, nicméně vždy muselo být důvodem porušení hmotného práva nebo základních principů práva procesního.⁴⁹

Pro podání dovolání se vyžadovala písemná forma a podpis advokáta (povinné zastoupení). Dovolání bylo přípustné jen proti rozsudkům odvolacích soudů, mimo řízení o majetkových právech, jestliže celková hodnota sporu, o němž rozhodl odvolací soud, nepřevyšovala hodnotu 2 000 Kčs (později zvýšena na 7 000 Kčs), a šlo-li o potvrzující rozsudek, nepřevyšovala hranici 10 000 Kčs (§502 CŘS).

Mezi odvoláním a dovoláním nečinila právní úprava⁵⁰ ani procesualisté příliš velké rozdíly. V. Hora tehdy charakterizoval opravné prostředky, jejichž rozdíl tkví v zásadě jen na stupni soudu, proti jehož rozhodnutí je opravný prostředek směřován: „*Procesní právo naše dopřává stranám zpravidla tři stolice a zná tudíž jako pravidlo dva opravné prostředky. Je-li opravný prostředek namířen proti rozsudku první stolice, je to odvolání; je-li však opravný prostředek*

46 Ve druhé instanci byl plný přezkum prvostupňového rozhodnutí, celá věc byla znova projednána a byly připuštěny i novoty. Z tohoto důvodu nemohly nabýt právní moci ani části výroků opravným prostředkem nenapadnuté.

47 Rozhodnutími vykonatelnými bez ohledu na podání opravného prostředku byly rozsudky vydané na základě uznání, rozsudky na peněžité plnění, jestliže se dlužník zavázal k plnění ve veřejné listině nebo v soukromé listině, byla-li ověřena soudně nebo notářsky nebo podepsána alespoň dvěma svědky; rozsudky odsuzující k plnění výživného, rozsudky ukládající peněžité plnění v částce 400 Kč nebo rozsudky odsuzující k odevzdání nebo vrácení najatého bytu nebo jiné místnosti, k vyklizení nemovitostí i mimo nájemní poměr, byl-li v užívání.

48 HORA, V. *Československé civilní právo procesní. Díl III. Opravné prostředky a zvláštní způsoby řízení*. Praha: Všehrd, 1934, s. 35.

49 FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Universita Karlova, 1974, s. 56.

50 Dle § 513 CSŘ platilo, že pro dovolání se použijí ustanovení o odvolání, ledaže je v ustanoveních o dovoláních uvedeno něco jiného,

*podán proti rozsudku soudu odvolacího zve se dovoláním.*⁵¹

Dovolání bylo též omezeno z hlediska důvodnosti, neboť dovolací důvody mohly být pouze čtyři následující (§ 503 ČŘS):

a. rozsudek odvolacího soudu je zmatečný pro některou z vad uvedených v § 477 ČŘS,

b. odvolací řízení trpí vadou způsobitou zabránit úplnému vysvětlení a důkladnému posouzení rozepře,

c. rozsudek odvolacího soudu je v některé podstatné části položen za základ skutkový předpoklad, který je v rozporu s procesními předpisy první nebo druhé stolice,

d. rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.⁵²

Dovolacím soudem byl vždy Nejvyšší soud a jeho činnost byla vždy a jen přezkumná, napadené rozhodnutí přezkoumával jen po stránce právní, přičemž vady mohly být hmotněprávního nebo procesního charakteru. Ve své činnosti byl vázán návrhy účastníků učiněných v dovolacím řízení, přičemž nová tvrzení o skutečích nebo důkazy mohly být předneseny pouze k podpoře nebo vyvrácení tvrzení, že rozsudek odvolacího soudu je zmatečný nebo odvolací řízení trpí vadou, která mohla zabránit úplnému vyložení a důkladnému posouzení rozepře (§ 504 ČŘS).

Dovolací řízení bylo založeno na systému revizním, mohlo být opřeno jen o právní vady napadeného rozsudku, a proto nemohlo nikdy měnit skutkový stav zjištěný napadeným rozsudkem odvolacího soudu. Dále platilo, že může nejen rušit napadené rozsudky, ale zpravidla může též sám rozhodnout ve věci samé tím, že napadený rozsudek potvrdí nebo nahradí svým vlastním (prvoinstanční rozsudek nebyl předmětem přezkoumávání, řízení a rozhodnutí této instance mohla být zasažena je výjimečně a nepřímě (§ 510 ČŘS)⁵³. Avšak, měl-li soud prohlásit rozsudek za zmatečný nebo byl naplněn dovolací důvod pod bodem b), a bylo-li zapotřebí nového jednání pro vyřízení věci, dle § 510 ČŘS vrátil

51 HORA, V. *Československé civilní právo procesní. Díl III. Opravné prostředky a zvláštní způsoby řízení*. Praha: Všehrd, 1934, s. 13

52 DRÁPAL, L., BUREŠ, J., DLOUHÁ, E. A kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1.vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1862.

53 HORA, V. *Československé civilní právo procesní. Díl III. Opravné prostředky a zvláštní způsoby řízení*. Praha: Všehrd, 1934, s. 141.

spornou věc k tomuto účelu odvolacímu soudu. Odvolací soud byl při dalším rozhodování vázán právním názorem dovolacího soudu.

O dovolání se zpravidla rozhodovalo v neveřejném zasedání bez předchozího ústního jednání. Nicméně, považoval-li soud za potřebné pro rozhodnutí o podaném dovolání, byl oprávněn na návrh nebo z úřední povinnosti ústní jednání nařídit (§ 509 ČŘS).

ČŘS zakotvoval i institut dovolacího rekursu, jenž byl přípustný proti všem usnesením, pokud jejich napadení nebylo zákonem vyloučeno (§ 514 ČŘS). Rekurem tak mohla být napadána usnesení nejen soudů druhé, ale i první stolice. Rekurs měl zásadě devolutivní účinek, autoremedura byla spíše výjimkou. Suspenzivní účinek se zásadě týkal jen právní moci napadeného usnesení. Usnesení tedy bylo v zásadě vykonatelné, i když bylo dosud nepravomocné. Vykonatelnost však mohla být v některých případech přímo ze zákona nebo rozhodnutím soudu vázána na právní moc.⁵⁴

2.3. Období po vzniku Československé republiky

Se vznikem samostatného Československa byly do nově vznikajícího právního řádu recipovány jak rakouské, tak uherské právní předpisy, v nichž značnou roli hrály právě předpisy o řízení sporném. Pro české země byl převzat civilní soudní řád z roku 1895, naopak pro Slovensko a Podkarpatskou Rus občanský soudní řád z roku 1911 (zák. čl. I:1911), a to dle čl. 2 zákona č. 11/1918 Sb. jako uherský civilní soudní poriadok. Na území republiky tedy platilo dvojí právo. I přesto, že byl tento stav nežádoucí, toho času byl nevyhnutelný.⁵⁵

ČŘS, který byl do českého právního řádu převzat zákonem č. 11/1918 Sb. z. a n. ze dne 28.10.1918, tzv. recepční zákon, měl platnost jen na území, kde do vzniku samostatného československého státu platilo rakouské právo, tedy na území Čech, Moravy a Slezska. Během doby prošel několika novelizacemi, významná byla zejména novela provedená zákonem č. 251/1934 Sb. z. a n. ve znění zákona č. 314/1936 Sb., která v určité míře zasáhla i do ustanovení o dovolání (§§ 502 – 513 ČŘS). Předně bylo vyloučeno dovolání ve věcech

54 FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Universita Karlova, 1974, s. 51.

55 DRÁPAL, L., BUREŠ, J., DLOUHÁ, E. A kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

nepatrných. Dovolání nebylo přípustné, nepřesáhla-li hodnota předmětu sporu 500 Kč, a jednalo-li se druhoinstanční rozsudek potvrzující, pak 7 000 Kč.

V rámci unifikačních prací a odstranění nežádoucího právního dualismu již na počátku 20. let 20. století na popud Ministerstva pro sjednocení zákonů a organizace správy se počal připravovat návrh zákona jednotného občanského soudního řádu. Do čela procesních komisí byl povolán univ. prof. JUDr. Václav Hora, jehož úkolem bylo vypracování sjednocovacích osnov.⁵⁶

V roce 1937, v období první republiky, po několika letech práce pracovních komisí, byla vypracována osnova jednotného civilního soudního řádu. Vládní návrh však nakonec nebyl v Parlamentu projednán, a tak nenabyl podobu zákona. I po roce 1945 platila v českých zemích stávající procesní úprava.⁵⁷ Reálný dopad unifikační úsilí mělo pouze na dílčí úpravy civilního procesu, např. na úpravu o základních ustanovení řízení nesporného či na řízení v manželských záležitostech.⁵⁸

Základ návrhu spočíval v rakouské úpravě (včetně systému opravných prostředků), nicméně byla zohledňována i ustanovení uherského civilního soudního řádu, platného pro Slovensko a Podkarpatskou Rus. I v tomto návrhu bylo proti rozsudkům druhé instance přípustné dovolání nehledě na způsob, jakým soud druhé instance rozhodl, tzn. dovolání bylo přípustné jak proti rozsudkům měnícím prvoinstanční rozhodnutí (přičemž hodnota předmětu sporu, o němž rozhodl odvolací soud, musela převyšovat 1 000 Kč), tak proti rozsudkům potvrzujícím (hodnota předmětu sporu musela převyšovat 5 000 Kč). Hranice byla oproti předchozí úpravě vymezena vyšší částkou, neboť jak hovoří důvodová zpráva, návrh zákona vychází z poznatku, že není správný princip, aby bylo dopřáno každé straně, která není spokojena s rozhodnutím nižších soudů, vyčerpat všechny opravné instance. Je-li hodnota předmětu sporu nižší částky, pak to zatěžuje nejen státní aparát nejvyššího soudu, který je nákladný a vyhrazen věcem, z pohledu společenského zájmu důležitějším, ale též účastníky řízení, jejichž vynaložené náklady jsou často v nepoměru ke konečnému výsledku sporu, o němž nadto do rozhodnutí třetí instance panuje neklid a nejistota.⁵⁹

Včasně podání dovolání mělo též suspenzivní účinek, odkládalo právní

56 Důvodová zpráva k vládnímu návrhu ČŘS z roku 1937, s. 105-106.

57 FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Universita Karlova, 1974, s. 57.

58 ZAHRADNÍKOVÁ, R. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 33.

59 Důvodová zpráva k vládnímu návrhu ČŘS z roku 1937, s. 142.

moc a vykonatelnost napadeného rozsudku, a to v rozsahu dovolacích návrhů (§ 510 odst. 3 vládního návrhu ČŘS). V tomto pohledu zcela vycházel z právní úpravy rakouského civilního soudního řádu.

Dovolací důvody byly upraveny shodně s důvody vypočtenými v rakouském ČŘS, přibyl jen dovolací důvod, že ke skutkovým zjištěním, z nichž vycházel odvolací soud, došlo neužitím nebo mylným užitím právních předpisů, anebo že jsou v rozporu se svými skutkovými předpoklady nebo že se jakožto skutkové závěry zřejmě příčí zásadám rozumového usuzování (§508 odst. 4 vládního návrhu ČŘS). Dovolacímu soudu také bylo umožněno odchýlit se od skutkových zjištěních instančně nižšího soudu v mezích dovolacích důvodů, a nahradit je vlastními, odchýlnými skutkovými zjištěními.

Pravidlo, že dovolací soud rozhodne o dovolání v neveřejném zasedání bez předchozího jednání, bylo plně převzato z rakouského ČŘS, ač bylo rozporováno slovenskou komisí, neboť ta navrhovala zavedení ústního a veřejného jednání. Tomuto požadavku ale osnova nevyhověla s argumentem, že všeobecné zavedení ústnosti by samo o sobě nebylo ještě zárukou lepšího rozhodování a průtahy s tím spojené by byly v nepoměru k výhodám.⁶⁰

Dovolací soud rovněž zpravidla rozhodoval ve věci samé. Soudu druhé, popřípadě první instance vracel věc, jen pokud rušil rozsudek z důvodu zmatečnosti; odvolací řízení trpí vadou, která, ač nepůsobí zmatečnosti, je způsobilá zabránit zevrubnému vysvětlení a důkladnému posouzení rozepře; nebo proto, že skutková zjištění odvolacího soudu spočívají na neužití nebo mylném užití právního předpisu (§ 515 vládního návrhu ČŘS). Nižší soud je pak vázán právním názorem vysloveným dovolacím soudem.

Po roce 1918 byly rakouské a uherské předpisy několikrát novelizovány a také doplněny dalšími dílčími předpisy platnými jednotně pro celé území státu. Mnohé z nich v první řadě zasahovaly do soudní soustavy.

2.4. Zákon o zlidovění soudnictví z roku 1948

V reakci na politické změny vyvolané revolucí 1945 a nastolení totalitního státu v únoru 1948 byl dne 22. prosince 1948 schválen zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, který znamenal zásah do civilního procesu, jeho

⁶⁰ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu ČŘS z roku 1937, s. 114

základních principů i procesního institutu dovolání. Svůj dopad měl i do úpravy občanského práva hmotného. Znamenal značnou diskontinuitu s předchozím vývojem civilního procesu. Inspiraci zákon našel především v sovětském občanském kodexu z roku 1923⁶¹ a celý zákon se nesl v unifikačním duchu, zjednodušení řízení a zpřístupnění soudů lidu.

Jedna z novinek, kterou zákon přinesl do právního řádu, bylo zavedení senátního rozhodování funkce soudců z lidu,⁶² tedy laických soudců povoláných národními výbory, kteří zasedali spolu se soudci z povolání v senátech, se kterými se jako plnohodnotní členové podíleli na rozhodování. Soudci z lidu měli početní převahu v tříčlenných senátech u prvostupňových i druhostupňových soudů.⁶³ Výkon této funkce se stal občanskou povinností.⁶⁴

Jako výchozí princip všech nových procesněprávních předpisů byla zakotvena zásada materiální pravdy vedená snahou o zjištění skutečného stavu věci, k čemuž soudci měli dopomáhat doplňováním činnosti stran svoji vlastní iniciativou; zásada projednací tak postupně ustoupila zásadě vyhledávací.⁶⁵ Funkce této zásady především spočívala v tom, že jejím užitím bylo možno odůvodnit intervenci státu do řízení.⁶⁷ Důsledkem prohlášení zásady materiální pravdy za výchozí princip bylo odstranění všech prvků formální pravdy (např. odstranění kontumačního rozsudku), neboť „formální pravda“ byla typická pro buržoazní civilní proces.⁶⁸

Z důvodu zjednodušení a zefektivnění řízení byl zrušen třístupňový systém a zavedena dvojinstančnost řízení (s principem úplné apelace). Byla též zrušena povinnost být zastoupen advokátem, která byla nahrazena zavedením všeobecné poučovací povinnosti soudu, neboť „*vzhledem k převaze soudců z lidu nezdá se*

61 VOJÁČEK, L.; SCHELLE, K.; KNOLL, V. *České právní dějiny*, 3. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 632.

62 Důvodová zpráva k zákonu č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví.

63 Ideová východiska věcného záměru civilního řádu soudního – Civilní řád soudní. [online] Crs.justice.cz. Available at: <https://crs.justice.cz/ideova-vychodiska/> [Accessed 29 Jul. 2019].

64 VOJÁČEK, L.; SCHELLE, K.; KNOLL, V. *České právní dějiny*, 3rd ed.; Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 632.

65 Důvodová zpráva k zákonu č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví: Zásada projednací však neustoupila absolutně, soud ani nadále neměl pátrat po všem, nicméně v zájmu celku bylo potřeba vydávat rozsudky odpovídající materiální pravdě.

66 VOJÁČEK, L.; SCHELLE, K.; KNOLL, V. *České právní dějiny*, 3. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 632.

67 WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*, 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 55.

68 Ideová východiska věcného záměru civilního řádu soudního – Civilní řád soudní. [online] Crs.justice.cz. Available at: <https://crs.justice.cz/ideova-vychodiska/> [Accessed 29 Jul. 2019].

být napříště nutným vyslovit povinnost k zastoupení advokátem již v první stolici“.⁶⁹ Dále byly zrušeny všechny mimořádné civilní soudy a většina soudů rozhodčích. Role Nejvyššího soudu se zúžila jen na projednávání odvolání, rozhodovaly-li v prvním stupni krajské soudy.⁷⁰

V mimořádných opravných prostředcích již dovolání ani dovolací rekurs neměly místo, neb byla zavedena stížnost pro porušení zákona (původně stížnost pro zachování zákona), která byla chápána jako zvláštní forma soudního dozoru⁷¹. Jejím prvotním účelem bylo zachování právní jednotnosti a teprve druhotným se stalo právo stran domáhat se nápravy proti vadnému rozhodnutí.⁷²

Stížnost pro porušení zákona byla opravným prostředkem výlučně kasačním. Mohla být podána proti pravomocnému rozhodnutí (usnesení i rozsudku) vydaného v jakémkoliv typu řízení, aniž by byla vázána lhůtou. K podání stížnosti byl legitimován pouze generální prokurátor, který tak plnil funkci strážce zákona a byl podřízen ministru spravedlnosti. Pravomoc o ni rozhodovat měl jen Nejvyšší soud. Podání či nepodání mimořádného opravného prostředku bylo ponecháno na vůli samotného generálního prokurátora. Strany byly oprávněny podat pouze podnět generálnímu prokurátorovi, který jim mohl i nemusel vyhovět, a to bez jakéhokoliv odůvodnění.⁷³ Dle důvodové zprávy byla tato pravomoc svěřena generálnímu prokurátorovi, který měl zvážit, zda tu je naléhavý právní zájem (veřejný či soukromý) a zda tento zájem byl vyvážen následky, které by opravný prostředek měl na zájmy třetích osob. Snahou bylo odstranění podání z důvodů malicherných, neboť do účinnosti tohoto zákona záleželo jen na vůli strany, zda tento opravný prostředek podá, či nikoliv.⁷⁴

Nově byla zavedena povinnost prokuratury kontrolovat zákonnost v občanskoprávních věcech. Prokurátor, národní výbory či společenské organizace mohly téměř bez omezení vstupovat do civilních řízení.

Důvodová zpráva konečně uvádí, že nová úprava má být vlastně jen pokusem pro získání zkušeností z hlediska budoucí konečné úpravy.⁷⁵

69 Důvodová zpráva k zákonu č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví.

70 FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Universita Karlova, 1974, s. 60.

71 Civilní řád soudní – Věcný záměr. [online] Available at: <https://crs.justice.cz/> [Accessed 29 Jul. 2019].

72 Důvodová zpráva k zákonu č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví.

73 Tamtéž.

74 Tamtéž.

75 Tamtéž.

Zásady, na kterých byl zákon o zlidovění soudnictví vystaven, byly o dva roky později vtěleny do občanského soudního řádu 1950. Jednalo se zjm. o jednotnost úpravy, zásadu materiální pravdy, posílení pozice soudu, laický prvek či posílení ingerence prokurátora v civilním řízení.⁷⁶

2.5. Občanský soudní řád z roku 1950

Rakouský civilní řád soudní byl s účinností od 1.1.1951 nahrazen novým soudním řádem, zákonem č. 142/1950 Sb., o konání v občianskych právnych veciach (občiansky súdny poriadok). Občanský soudní řád z roku 1950 byl výsledkem prací kodifikační komise pro občanský proces v rámci tzv. právnické dvouletky v letech 1948-1950. Vzorem nového občanského soudního řádu se uplatnil kodex Ruské sovětské federativní socialistické republiky z roku 1923.

Zákon odstranil dosud přežívající právní dualismus a svým zněním nahradil dosud roztržštěnou civilněprávní materii v celé řadě předpisů a tím ji značně zpřehlednil.⁷⁷ Civilní kodex vycházel z pojetí jednotnosti řízení, obsahoval řízení sporné i nesporné, vykonávací, jakož i tzv. exekuční likvidaci.

Základem pro civilní řízení shodně se zákonem o zlidovění soudnictví se stala zásada materiální pravdy, jež kladla důraz na zjištění skutečného stavu věci bez vázání se na přednesy účastníků a jež ovlivňovala obsah dalších procesních zásad.⁷⁸ Označení zásady materiální pravdy vycházelo z doposud užívaného označení „materiální pravda“ ve významu objektivní pravdy. Tímto označením se v civilním řízení nazývalo zjišťování skutkového stavu volným hodnocením důkazů. Zásada volného uvažování důkazů byla též převzata, aby se v řízení mohlo dojít k poznání skutečného stavu věci podle přesvědčení soudu, nikoliv ke skutkovému stavu, jak ho určuje zákon.

Všechny tyto druhy civilních řízení byly spjaty společnými procesními zásadami,⁷⁹ což v důsledku vedlo k deformacím procesních zásad. Nejvíce se pokřivení zásad projevilo u řízení sporného, a to zjm. u zásady dispoziční

76 VOJÁČEK, L.; SCHELLE, K.; KNOLL, V. *České právní dějiny*, 3. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 633.

77 VOJÁČEK, L.; SCHELLE, K.; KNOLL, V. *České právní dějiny*, 3. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 633.

78 Ideová východiska věcného záměru civilního řádu soudního – Civilní řád soudní. [online] Crs.justice.cz. Available at: <https://crs.justice.cz/ideova-vychodiska/> [Accessed 29 Jul. 2019].

79 Dosavadní právní úprava to řešila odkazy na zákon o řízení sporném (ČRS), např. § 34 zákona č. 100/1931 Sb. pro řízení nesporné, § 78 zákona č. 79/1896 ř.z., exekuční řád, § 70 zák. č. 64/1931 Sb., upravující konkurzní řízení.

a projednací.⁸⁰ Zásada dispoziční byla v řízení sporném prolomena hned v mnoha směrech, např. návrh na zahájení řízení byl oprávněn podat též prokurátor,⁸¹ měl-li za to, že to vyžadovala ochrana zájmů státu nebo pracujících (teorií a praxí bylo omezeno v tom směru, že takové právo mu nepřísluší, jde-li čistě o osobní práva účastníka). Podáním návrhu se stával stranou řízení, čímž však v důsledku byla porušována zásada rovnosti stran. Pro další postup v řízení platil princip oficiality. Prolomení dispoziční zásady se projevilo též v procesních úkonech účastníků v již zahájeném řízení; žalobce mohl vzít svůj návrh zpět nebo žalovaný mohl uznat nárok vznesený proti němu, jen přiznal-li soud tomuto procesnímu úkonu účinnost (opět neplatilo u ryze osobního práva).⁸²

Projednací zásada byla chápána v tom smyslu, že soud i účastníci řízení spolupracují na zjištění skutkového stavu věci, a proto soud při svém rozhodování vychází nejen z toho, co účastníci přednesli nebo co vyšlo najevo v průběhu řízení, ale též sám prováděl dokazování bez návrhu účastníků, považoval-li to za potřebné ke zjištění skutkového stavu věci. Toto pojetí má svůj základ v již zmíněné zásadě materiální pravdy, která bývala vykládána ve smyslu, že soud je povinen vždy zjistit skutečný stav věci, a proto je povinen prošetřit vše, co k takovému zjištění považuje za potřebné.⁸³

K dalším zásadám, ze kterých vycházelo civilní řízení, patřila zásada rovnosti účastníků, zásada veřejnosti pro ústní jednání, zásada přímosti bez nutnosti zastoupení advokátem.

Mezi řádné opravné prostředky bylo v kodexu zařazeno odvolání proti rozsudku, které mělo devolutivní i suspenzivní účinek, a stížnost proti usnesení prvoinstančního soudu, která měla jen suspenzivní účinek. Mezi mimořádnými zůstala zachována obnova řízení a stížnost pro porušení zákona.

Občanský soudní řád tak pokračoval v zavedené stížnosti pro porušení zákona jako prostředku dozorčího práva zákonem o zlidovění soudnictví z roku 1948. Formálně tak byl institut dovolání z právního řádu vyloučen. Stížnost pro

80 Ideová východiska věcného záměru civilního řádu soudního – Civilní řád soudní. [online] Crs.justice.cz. Available at: <https://crs.justice.cz/ideova-vychodiska/> [Accessed 29 Jul. 2019].

81 Role prokuratory oproti dřívější právní úpravě značně posílila, mohla vstupovat do kteréhokoliv typu soudního řízení a později mohla podat návrh na zahájení řízení v kterémkoliv věci.

82 FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Universita Karlova, 1974, s. 64-65.

83 FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Universita Karlova, 1974, s. 63.

porušení zákona mohla být podána proti pravomocnému rozhodnutí kteréhokoliv soudu u soudu Nejvyššího pouze generálním prokurátorem či předsedou Nejvyššího soudu. Podání nebylo limitováno žádnou lhůtou, což značně zasahovalo do právní jistoty stran. Účastník řízení nedisponoval aktivní legitimací k podání stížnosti, čímž byla zcela potlačena dispoziční zásada, a ani v řízení o stížnosti neměl postavení účastníka řízení.

Důvodem stížnosti mohlo být pouze porušení zákona v řízení nebo při rozhodování či vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, nebo nebyla splněna podmínka pravomoci soudu. V rozhodnutí se Nejvyšší soud vyslovil buď, že byl porušen zákon, nebo že se stížnost zamítá. Na návrh, který do 15 dnů od doručení rozhodnutí Nejvyššího soudu mohl učinit navrhovatel nebo účastníci řízení, mohl Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušit.⁸⁴

V následujících letech byl občanský soudní řád mnohokrát novelizován. Četnými novelizacemi reagoval především na změny organizace některých orgánů, zjm. prokuratury, soudů, státního notářství a národních výborů.

2.6. Občanský soudní řád z roku 1963

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, který nabyt účinnosti 1. dubna 1964 společně s novým zákonem č. 40/1964 Sb., občanský zákoník a dalšími zákony, je v současnosti hlavním pramenem civilního práva procesního v českém právním řádu.

Občanský soudní řád se začal připravovat v souvislosti s přijetím tzv. socialistické ústavy vyhlášené jako ústavní zákon č. 100/1960 Sb., která formálně opustila parlamentní formu vlády, dělbu moci a zakotvila systém vlády konventu. ČSSR byla označena za socialistický stát.⁸⁵ Svůj vzor zákoník našel v zásadách občanského soudního řízení SSSR a svazových republik z konce roku 1961.⁸⁶

Svým obsahem se občanský soudní řád lišil od řádu z roku 1950, hlavní zásady i snaha o jednotnou strukturu civilního procesu však zůstaly zachovány.

84 FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Universita Karlova, 1974, s. 67.

85 JÁNOŠÍKOVÁ, P., KNOLL, V. a RUNDOVÁ, A.. *Mezníky českých právních dějin*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 156.

86 VOJÁČEK, L.; SCHELLE, K.; KNOLL, V. *České právní dějiny*, 3. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 635.

Ani tímto zákonem nebylo odděleno nalézací řízení na řízení sporné a nesporné, přesto však z důvodu odlišných principů upravil řadu řízení nesporných samostatně, např. péči o nezletilé děti, osvojení, věci opatrovnické.⁸⁷

Mnohá ustanovení byla vtělena do samostatných zákonů, příkladem může být zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním (zák. č. 97/1963 Sb.) či zákon o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů (zák. č. 98/1963 Sb.). V té době byl též vydán zákoník práce či notářský řád (zák. č. 95/1963 Sb.).⁸⁸

Rovněž jako soudní řád z roku 1950 vycházel ze zásady materiální pravdy, zásady volného hodnocení důkazů, dispoziční a projednací zásady (zákon nicméně značně rozšířil možnosti soudu zasahovat do průběhu řízení), zásady veřejnosti, ústnosti a přimosti, rovnosti účastníků, zásady arbitrárního pořádku, senátního rozhodování a hospodárnosti řízení.⁸⁹

V opravném řízení doznal řadu změn oproti předchozí úpravě. Předně z právního řádu odstranil stížnost jako řádný opravný prostředek proti usnesení a jediným řádným opravným prostředkem bylo ponecháno odvolání, což vyvolalo značné komplikace, neboť soud postupoval jinak, pokud bylo napadeno usnesení nebo pokud byl napaden rozsudek.⁹⁰

Odvolání mělo suspenzivní a zpravidla i devolutivní účinek, bylo možné se odvolat k vyšší instanci proti všem nepravomocným rozhodnutím soudů ve věci samé, pokud to zákon nevyklučoval (§ 201 o.s.ř.). Odvolání ve lhůtě 15 dnů tehdy mohl podat nejen účastník řízení, ale též prokurátor, národní výbor nebo společenská organizace. Národní výbory či společenské organizace mohly vstoupit do řízení tehdy, vyžadoval-li to společenský zájem.⁹¹ Odvolání bylo vyšší instancí přezkoumáváno v plném rozsahu a byla též opuštěna stará zásada zákazu *reformationis in peius*, která se do občanského soudního řádu vrátila až s platností novely provedené zákonem č. 49/1973 Sb.

Mezi mimořádné opravné prostředky se řadila stížnost pro porušení

87 FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Universita Karlova, 1974, s. 67.

88 VOJÁČEK, L.; SCHELLE, K.; KNOLL, V. *České právní dějiny*, 3. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 635.

89 VOJÁČEK, L.; SCHELLE, K.; KNOLL, V. *České právní dějiny*, 3. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 635.

90 FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Universita Karlova, 1974, s. 71.

91 VOJÁČEK, L.; SCHELLE, K.; KNOLL, V. *České právní dějiny*, 3. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 636.

zákona, k jejímuž podání byl legitimován generální prokurátor, který touto svou pozicí mohl ovlivňovat řízení jak po stránce formální, tak obsahové, nebo předsedou Nejvyššího soudu. Stížnost pro porušení zákona, ovládána zásadou kasační, mohla být podána proti pravomocnému rozhodnutí soudu z důvodu porušení zákona v řízení či pro vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 236 o.s.ř.), a byla projednávána v senátu u Nejvyššího soudu, krajského soudu nebo okresního soudu (§ 237 o.s.ř.). Dle § 241 o.s.ř. mohl soud do rozhodnutí o stížnosti odložit vykonatelnost napadeného rozhodnutí.⁹² Do mimořádných opravných prostředků se též řadila obnova řízení, jejíž důvody nový kodex značně rozšířil.⁹³ Povolením obnovy řízení se *ex lege* odkládala vykonatelnost rozhodnutí o věci (§ 234 odst. 3 o.s.ř.).

Rovněž jako předchozí civilní kodex v době vydání neobsahoval institut dovolání. Tento opravný prostředek byl do českého právního řádu navrácen až novelou provedenou zákonem č. 519/1991 Sb..

Na tomto místě se jeví vhodným zmínit novou úpravu soustavy soudů, jež tvořily Nejvyšší soud, krajské a okresní soudy, vojenské soudy a nově i tzv. místní lidové soudy, zřízené zákonem č. 38/1963 Sb.. Místní lidové soudy měly za úkol projednávat tzv. provinění a jednoduché majetkové spory, a pokud jim byly soudem či prokurátorem postoupeny, též méně závažné trestné činy.⁹⁴ V roce 1969 byly zákonem č. 150/1969 Sb., zrušeny jako nedomyšlené a nefungující.⁹⁵

Tento zákon, který dosud prošel nepřeborným počtem novelizací reagujících na aktuální otázky občanského procesního práva, se již v této době jeví dosti zastaralým. V současné době se připravuje civilní soudní řád, který bude v hlavní části této práce více přiblížen.

S ohledem na téma diplomové práce v následujících podkapitolách zmiňuji pouze novelizace občanského soudního řádu, které se podstatným způsobem dotkly institutu dovolání.

92 Tamtéž.

93 Obovu řízení bylo možné nově podat z důvodu, že byla účastníku odňata možnost před soudem jednat nezákonným postupem soudu; pro nedostatek procesní podmínky nebo že ve věci rozhodoval vyloučený soudce nebo že byl soud nesprávně obsazen. (§ 228 o.s.ř., ve znění účinném do 31.12.1991, kdy byly tyto důvody vypuštěny zák. č. 519/1991).

94 VOJÁČEK, L.; SCHELLE, K.; KNOLL, V. *České právní dějiny*, 3. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 545.

95 JÁNOŠÍKOVÁ, P., KNOLL, V. a RUNDOVÁ, A.. *Mezníky českých právních dějin*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 157.

2.6.1. Zákon č. 519/1991 Sb.

Novela provedená zákonem č. 519/1991 Sb., byla především reakcí na změny vyvolané listopadovou revolucí 1989. Jejím cílem bylo především odstranit nedemokratické prvky obsažené v dosavadním občanském soudním řádu a přizpůsobit tak procesní právo novým politickým a ekonomickým poměrům.

Z pohledu dovolání je právě tato novela tou nejzásadnější od doby, kdy bylo dovolání vypuštěno z civilního procesu. Touto novelou se procesní institut dovolání s účinností od 1.1.1992 vrací do platného procesního práva a nahrazuje dosud používanou stížnost pro porušení zákona.

Stížnost pro porušení zákona, jak hovoří přechodná závěrečná ustanovení novely v čl. III, mohly orgány příslušné podle dosavadního předpisu podat ještě do 1 roku od nabytí účinnosti novely, pokud podnět k podání stížnosti došel orgánu prokuratury nebo ministerstvům spravedlnosti republik do dne nabytí účinnosti novely. Generální prokurátor mohl stížnost pro porušení zákona podat dokonce ve lhůtě do 31.12.1994, avšak pouze jen ve třech typech nesporného řízení, do kterých mohl jako prokurátor vstoupit (řízení ve věcech způsobilosti k právním úkonům, prohlášení za mrtvého a ve věcech zápisu do obchodního rejstříku (§ 35 odst. 1 o.s.ř.)). Po dva roky tedy existoval institut dovolání a stížnosti pro porušení zákona vedle sebe.⁹⁶

Klíčovou otázkou bylo, zda tento „nový“ institut zařadit do řádných, a tedy přiznat mu suspenzivní účinek, či mimořádných opravných prostředků. Dle důvodové zprávy k vládnímu návrhu zákona č. 519/1991 Sb. by zařazení dovolání do řádných opravných prostředků znamenalo nežádoucí odsunutí právní moci a vykonatelnosti: *„Kdyby dovolání bylo řádným opravným prostředkem, byla by taková úprava v rozporu s tendencí, která je obecně sledována, aby se řízení před soudem stalo efektivnější, lacinější a rychlejší.“*⁹⁷ Zákon ale připustil odklad vykonatelnosti rozhodnutím dovolacího soudu v průběhu dovolacího řízení. Podmínky takového odkladu však nebyly nikterak blíže specifikovány (§243 o.s.ř.).

V této souvislosti důvodová zpráva odkazuje na doporučení Výboru ministrů Rady Evropy nazvané „Zásady civilního procesu pro lepší fungování

⁹⁶ DRÁPAL, L., BUREŠ, J., DLOUHÁ, E. A kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1.vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1862.

⁹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád.

justice“, které bylo přijato v roce 1984. Výbor ministrů v doporučení vyzývá, aby platné procesní předpisy v evropských státech směřovaly k jednoduššímu a rychlejšímu civilnímu procesu a byly tak omezeny opravné prostředky, zjm. opravné prostředky dozorového charakteru.

Zvolená koncepce mimořádnosti zároveň odpovídala i zásadám o rozdělení kompetencí mezi národními republikami a federací.⁹⁸ Současně tak mohlo rozhodování o mimořádném opravném prostředku přispívat ke sjednocování soudů obou národních republik.

Inspiračním zdrojem, ačkoliv se o něm důvodová zpráva nikterak nezmiňuje, se stal zákon č. 113/1895 ř.z. o soudních řízení v občanských rozepřích právních (CŘS).⁹⁹ Jak již bylo řečeno výše, zákon č. 111/1895 ř.z. tzv. jurisdikční norma upravovala institut stížnosti pro porušení zákona vedle existujícího dovolání, nebyla však takového významu. Spočívala v podobě návrhu nejvyššího správního úřadu podaného nejvyššímu soudu, jímž se žádalo o určení zmatečnosti provedeného soudního řízení, jestliže právní věc byla odňata tuzemskému soudnictví.¹⁰⁰

Důvodem nahrazení stížnosti pro porušení zákona a návratu dovolání byla snaha odstranit nedemokratické prvky obsažené v tehdejší občanském soudním řádu. Mezi nedemokratické rysy stížnosti pro porušení zákona patřilo zjm. podání stížnosti, které bylo založeno na volné úvaze generálního prokurátora. Účastník řízení mohl podat generálnímu prokurátorovi pouze podnět a i pokud by ten byl shledán důvodným, nemusela být stížnost generálním prokurátorem podána, a tudíž ani následně věc projednána. Záleželo jen na rozhodnutí generálního prokurátora, který měl právo, nikoliv povinnost podat. Důvodová zpráva zdůrazňuje důležitost vůle účastníka, která musí být rozhodující v podání či nepodání opravného prostředku: „*Jsou-li účastníci spokojeni s rozhodnutím soudu I. stupně nebo s rozhodnutím státního notářství a proti rozhodnutím se neodvolali, není důvodu, proč by měl do těchto vztahů, s nimiž účastníci byli spokojeni, zasahovat stát.*“¹⁰¹

98 Dle novely o dovoláních proti rozhodnutí KS jakou soudů odvolacích rozhodovaly NS České republiky a NS Slovenské republiky. O dovoláních proti rozhodnutí NSČR a NSSR rozhodoval NS České a Slovenské Federativní Republiky.

99 DRÁPAL, L., BUREŠ, J., DLOUHÁ, E. A kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1.vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1862.

100BUREŠ, J; DRÁPAL, L. *Dovolání podle občanského soudního řádu*. Praha: C.H. Beck, 1994. s. 3

101Důvodová zpráva k zákonu č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a

Dalším nežádoucím rysem stížnosti pro porušení zákona byla příliš dlouhá lhůta pro její podání, která činila 3 roky od právní moci rozhodnutí odvolacího soudu nebo státního notářství, které rozhodovaly v prvním stupni. Příliš dlouhá lhůta narušovala právní jistotu nejen účastníků, ale i dalších osob, které byly v nějakém právním vztahu s účastníky.¹⁰²

Tyto nežádoucí rysy se novela snažila odstranit, podání dovolání proto bylo svěřeno do rukou účastníků řízení a bylo vázáno zákonnou lhůtou, která činila jeden měsíc a počínala běžet od právní moci rozhodnutí odvolacího soudu.

Přípustnost dovolání, oproti odvolání, které bylo přípustné proti každému rozhodnutí soudu prvního stupně, byla stanovena jen pro ty případy, kde to zákon výslovně stanoví. Dovolání bylo přípustné jak proti rozsudku, tak proti usnesení odvolacího soudu, a to i z důvodů nedostatku podmínek řízení (tzv. zmatečnosti). Na druhou stranu možnost podání dovolání byla omezena jen na případy, kdy odvolací soud změnil rozsudek nalézacího soudu nebo pokud ho potvrdil za předpokladu, že odvolací soud přímo ve výroku rozhodl, že dovolání je přípustné.¹⁰³ Zákonná úprava se snažila na jedné straně o vyvažování nápadu dovolacího soudu a vyvarování se tak jeho zahlcení a na druhé o zaručení přezkumu pravomocných rozhodnutí, mohla-li tu být pochybnost, zda jsou skutečně věcně správná.¹⁰⁴

Důvody dovolání byly taxativně vyčteny v § 241 odst. 2 o.s.ř.. Byly jimi vady zakotvené v § 237 o.s.ř. (tzv. zmatečnosti, které sloužily zároveň pro přípustnost jako pro důvodnost dovolání), dále jiné vady způsobilé zapříčinit nesprávné meritorní rozhodnutí, nebo vady ve skutkových zjištěních nižších soudů, které neměly oporu v provedeném dokazování. a nesprávné právní posouzení věci.

Dovolání bylo postaveno na kasačním principu, kdy soud mohl napadené rozhodnutí pouze zrušit a řízení zastavit, případně vrátit instančně nižšímu soudu, nebo zamítnout jako nedůvodné (došel-li k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné) dle v té době účinného znění § 243b o.s.ř.

notářský řád.

102DRÁPAL, L., BUREŠ, J., DLOUHÁ, E. A kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1.vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1862-1970.

103Odvolací soud takto mohl rozhodnout, pokládal-li vyřešení určité otázky dovolacím soudem za věc zásadního právního významu.

104 Důvodová zpráva k zákonu č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád.

2.6.2. Zákon č. 238/1995 Sb.

Novela provedena zákonem č. 238/1995 Sb. se soustředila na provedení změny v dělbě působnosti mezi vrchní soudy, k jejichž opětovnému zakotvení do soudní soustavy došlo po zániku České a Slovenské federativní republiky, a Nejvyšší soud. Dle § 10 o.s.ř. ve znění účinném do 31.12.1995 rozhodovaly o dovolání vrchní soudy nebo Nejvyšší soud dle toho, které rozhodnutí jím bylo napadáno. Neboli o dovolání proti rozhodnutí krajských soudů jako soudů odvolacích rozhodoval vrchní soud (tehdy jediný fungující byl Vrchní soud v Praze). Bylo-li napadáno rozhodnutí vrchního soudu, opravné řízení bylo vedeno u Nejvyššího soudu. Provedenou novelou bylo dovolací řízení svěřeno pouze do působnosti Nejvyššího soudu.

Rovněž se tato novela dotkla rozsahu přípustnosti dovolání. Před její účinností byla přípustnost vázána na jakákoliv rozhodnutí odvolacího soudu, ať už měnící či potvrzující (ve vymezených případech) rozhodnutí prvoinstančního soudu, byla-li stížena procesní vadou. Novela toto široké rozpětí přípustnosti zúžuje zakotvením hodnotového hlediska předmětu sporu. Důvodová zpráva hovoří o tom, že dovolání, jenž si zachovává mimořádný charakter, „*by měl být přípustný jen v těch případech, kdy předmětem sporu je významnější finanční hodnota a u věcí bagatelních by měla možnost dvojinstančního projednání věci již být postačující zárukou správného rozhodnutí.*“¹⁰⁵ Hraniční výše pro přípustnost byla stanovena částkou 50 000 Kč (§ 238 odst. 2 o.s.ř.).

Dovolacímu soudu byla zakotvena pravomoc posoudit, zda napadené rozhodnutí, které potvrzuje rozhodnutí prvoinstanční, má po právní stránce zásadní význam (§ 239 odst. 2 o.s.ř. ve znění účinném do 31.12.2000). Tato změna mířila na případy, kdy nebylo odvolacím soudem vyhověno návrhu účastníka řízení na vyslovení přípustnosti dovolání učiněnému nejpozději před vyhlášením potvrzujícího rozsudku nebo před vyhlášením, resp. vydáním usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, neboť do té doby záleželo jen na stanovisku právě a jen odvolacího soudu, jehož rozhodnutí bylo dovoláním napadáno.

Významnou změnou byla i nově zakotvená zásada, že dovolací soud

¹⁰⁵Důvodová zpráva k zákonu č. 238/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

rozhoduje bez jednání. Dle znění § 243 a odst. 1 o.s.ř. účinného do 31.12.1995 měl dovolací soud předepsáno, že „zpravidla“ nařídí jednání o dovolání proti rozsudku. Vzhledem k činnosti dovolacího soudu, která spočívala zejména v přezkumu rozhodnutí odvolacích soudů z pohledu právního posouzení věci a zákonnosti procesního postupu, nikoliv ve skutkovém zjišťování, nebylo zapotřebí nařizovat jednání. Soud měl však možnost jednání nařídít, považoval-li to za vhodné nebo bylo-li třeba provést dokazování k prokázání důvodu dovolání (§ 243a odst. 1 a 2 o.s.ř. ve znění účinném do 31.12.2000).¹⁰⁶

2.6.3. Zákon č. 30/2000 Sb.

Za účelem přípravy půdy pro celkovou rekonstrukci civilního procesu a též pro nadcházející vstup České republiky do Evropské unie bylo opět přistoupeno k novelizaci občanského soudního řádu z roku 1963.¹⁰⁷

Tzv. „Velká novela občanského soudního řádu“ se dotkla mnoha stávajících institutů, dovolání nevyjímaje, a přinesla i instituty nové. Ze zásadních změn, které tato novela přinesla, nelze opomenout rozšíření podmínek pro vydání rozsudku pro uznání, jenž mohl být vydán nejen, uznal-li žalovaný nárok nebo základ nároku, který byl proti němu v řízení uplatňován, ale od účinnosti novely též v případě tzv. fikce uznání navazující na institut kvalifikované výzvy k vyjádření. Snahou novely bylo též zavedení soudcovské koncentrace řízení, která však v praxi nespĺnila očekávaný efekt, neboť rozhodnutí soudu o koncentraci bylo vázáno na návrh účastníků, nikoliv na vlastní uvážení soudu.¹⁰⁸

Podstatně změněn byl i systém opravných prostředků, jakož i jednotlivé opravné prostředky, zjm. u odvolání byl změněn systém z úplné na neúplnou apelaci a stanovena nepřípustnost odvolání v bagatelních věcech a došlo též k (opětovnému) zavedení žaloby pro zmatečnost.¹⁰⁹ Řadu zásadních změn doznalo i dovolání, jehož primárním účelem bylo zachováno sjednocování judikatury.

Dovolání, které i nadále bylo ponecháno mezi mimořádnými opravnými prostředky a spočívalo na čistě kasačním principu, muselo být přizpůsobeno

¹⁰⁶Tamtéž.

¹⁰⁷Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

¹⁰⁸JIRSA, J. Perspektivy českého civilního procesu. *Právní rozhledy*. 2008, č. 12, s. 427 – 434.

¹⁰⁹MACKOVÁ, A. Opravné prostředky v novele občanského řádu provedené zákonem č. 30/2000 Sb. *Bulletin advokacie*. 2000, č. 8, s. 24.

novelou zakotvené žalobě pro zmatečnost, která sice pro občanský soudní řád z roku 1963 byla novým institutem, nikoliv už však pro český právní řád. Žaloba pro zmatečnost přebírala důvody dovolání a částečně i obnovy řízení stran zmatečnostních vad řízení. Důvodem jejího začlenění do občanského soudního řádu byla dle důvodové zprávy nevhodnost užití dovolání, jehož účelem je přezkum druhoinstančních rozhodnutí z hlediska správnosti právních, příp. i skutkových závěrů odvolacího soudu a tím sjednocování rozhodovací praxe obecných soudů, jako institutu sloužící ke zrušování rozhodnutí právě ze zmatečnostních důvodů, neboť *„často předpokládá provedení dokazování, které není účelné a ani často možné u Nejvyššího soudu provádět, a představuje bezdůvodné (a neúměrné) zatížení rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu.“*¹¹⁰ Taktéž na posuzování zmatečností se nehodila obnova řízení, která je nástrojem ke zjednání nápravy skutkového stavu věci, který nemohl být v původním řízení náležitě zjištěn.

Žaloba pro zmatečnost byla zařazena mezi mimořádné opravné prostředky, tzn. směřovala proti pravomocným rozhodnutím, a proto bylo zapotřebí též upravit vzájemné vztahy s dovoláním. Konkurence opravných prostředků byla upravena v § 235b o.s.ř., jehož znění je ve shodné podobě účinné dodnes. Zmíněné ustanovení upřednostňuje řízení o dovolání před řízením o zmatečností žalobě a to vzhledem k účelu obou opravných prostředků. Z hlediska procesní ekonomie však dovolací soud přihlíží i ke zmatečnostem, jestliže při přezkumné činnosti vyjdou najevo.

Nově byla upravena přípustnost dovolání, která byla jednak založena na diformitě rozhodnutí odvolacího soudu, ve formě rozsudku i usnesení, s rozhodnutím soudu nalézacího a jednak na posouzení dovolacího soudu - dovolání je přípustné, dospěl-li dovolací soud k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci *„po právní stránce zásadní význam“*. Ten byl naplněn tehdy, jestliže rozhodnutí odvolacího soudu řešilo právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která odvolacími soudy nebo dovolacím soudem byla rozhodována rozdílně, nebo řešilo právní otázku v rozporu s hmotným právem (§ 237 odst. 3 o.s.ř.).

Další novotou začleněnou do civilního procesu byla možnost dovolacího

¹¹⁰Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

soudu odmítnout dovolání, je-li zřejmě nepřipustné. Do té doby dovolací soud takové dovolání po meritorním přezkumu zamítal. Nově zakotvenou možnost měl dovolací soud, bylo-li dovolání neúčelné (tzn. ohledně účastníků řízení i z hlediska sjednocování rozhodovací činnosti obecných soudů) a zjevně bezdůvodné.¹¹¹ Odmítal-li Nejvyšší soud z takového důvodu dovolání, činil tak usnesením, které nemuselo být odůvodněno.

Dovolání mohlo být podáno jen ze dvou důvodů. Prvním důvodem byla skutečnost, že řízení bylo postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, druhým, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 o.s.ř.).

Rovněž byla prodloužena lhůta k podání dovolání z jednoho měsíce na dva (§ 240 odst. 1 o.s.ř.), která se nově neodvíjela od právní moci, nýbrž od doručení druhoinstančního rozhodnutí.

2.6.4. Zákon č. 404/2012 Sb.

Úmyslem, který vedl zákonodárce k přijetí další novely o.s.ř., bylo celkové zefektivnění řízení před civilními soudy. Mimo jiné novela reagovala i na zatížení Nejvyššího soudu vyřizováním dovolání, které doznalo značných koncepčních změn.¹¹² Novela si kladla za cíl posílit roli Nejvyššího soudu jako sjednotitele judikatury, neboť tím, že se Nejvyšší soud mohl do této novely vyjadřovat jen k úzkému okruhu věcí patřících do civilní pravomoci soudů, nemohl řádně zajišťovat potřebnou jednotu a zákonnost rozhodování.¹¹³

Dovolání dříve založené na kasaci bylo nově postaveno na principu revizním, dovolacímu soudu bylo umožněno napadené rozhodnutí za určitých podmínek změnit, tj. odvolací soud rozhodl nesprávně a na základě dosavadních výsledků řízení bylo možné o věci rozhodnout (§ 243d odst. 1 písm. b) o.s.ř.). Nezbytnou podmínkou je rovněž to, že byl soudem druhého, resp. prvního stupně dostatečně zjištěn skutkový stav věci a není tedy třeba vést další dokazování.

Lze poznamenat, že ačkoliv § 243d o.s.ř. stanoví, že dovolací soud může rozhodnutí změnit, jsou-li k tomu splněny podmínky, nejedná se o normu

111Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

112Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

113Tamtéž.

opravňující, nýbrž příkazující.¹¹⁴ Při výkladu tohoto ustanovení je záhodno odkázat na ustanovení § 6 o.s.ř., které ukládá povinnost soudu, aby postupoval v řízení tak, aby ochrana subjektivních práv byla rychlá a účinná. Lze tedy vyvodit, že je-li možnost pro změnu rozhodnutí, pak soud v zájmu zajištění co nejrychlejší a nejúčinnější ochrany práv by měl přistoupit právě k ní.

Tuto změnu hodnotím velmi kladně, neboť zjistí-li dovolací soud právní vadu rozhodnutí a může-li tuto vadu sám napravit svým rozhodnutím, bylo by neúčelné a proti smyslu zásady procesní ekonomie věc vracet k nižší instanci, aby o ní sama rozhodla. V tomto smyslu se revize jeví jako efektivnější a zbytečně nedochází k prodlužování řízení a s tím souvisejícímu růstu nákladů řízení.

Novela přinesla změnu i v oblasti objektivní přípustnosti dovolání, neboť změnila znění § 237 o.s.ř., v němž zakotvila novou definici přípustnosti. Původní tři objektivní podmínky přípustnosti¹¹⁵ byly nahrazeny pouze jedinou podmínkou, a to jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu nebyla dosud vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak. V tomto ohledu novela reflektovala náleží Ústavního soudu ze dne 21.2.2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11, kterým ke dni 31.12.2012 bylo zrušeno stávající ustanovení § 237 odst. 1 písm c) z důvodu jeho nepředvídatelnosti, neboť bylo postaveno na definici zásadního právního významu, kterou Ústavní soud shledal neurčitou a vágní. V jejímž důsledku vznikala nejednotná judikatura Nejvyššího soudu, která na jedné straně vedla k nepředvídatelnému rozšiřování a na druhé straně nepředvídatelnému zúžování okruhu rozhodnutí odvolacího soudu, která mají pro právní stránce zásadní význam.¹¹⁶

Nové vymezení objektivní přípustnosti dle Winterové i Kühna¹¹⁷, soudce

114 ZUKAL, M. Dovolací řízení: kasace, nebo revize?. *Právní rozhledy*. 2018, č. 3, s. 103.

115 Původními podmínkami přípustnosti dle § 237 o.s.ř. byly a) odvolací soud změnil rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé; b) odvolací soud potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil; c) dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam (§ 237 o.s.ř., ve znění účinném do 31.12.2012).

116 Nález Ústavního soudu ze dne 31.12.2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11.

117 WINTEROVÁ, A. K opravným prostředkům v civilním procesu. In *Současnost a perspektivy českého civilního procesu: sbor statí*. LAVICKÝ, P., Ed.; Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014; pp 59–70.

KÜHN, Z. Civilní dovolání v zákratech ústavní justice. *Právní rozhledy*. 2012, č. 22, s. 776.

NSS, nenaplnuje vznesený požadavek Ústavního soudu, že „*přípustnost dovolání musí být zřejmá každému potenciálnímu dovolateli ještě předtím, než opravný prostředek v podobě dovolání využije.*“¹¹⁸ Neboť takto určitě ani nelze dovolání obecně nastavit.

Novela nevynechala ani novou úpravu § 238 o.s.ř. v taxativním vymezení okruhu rozhodnutí, proti nimž se dovolání nepřipouští, například ve věcech upravených zákonem o rodině, o registrovaném partnerství či ve věcech, kde peněžité plnění nepřevyšuje částku 50 000 Kč.¹¹⁹ Nepřípustnost dovolání v tomto ustanovení byla koncipována jako absolutní.¹²⁰

Změna nastala i ve výčtu dovolacích důvodů, pro které bylo možno dovolání podat.¹²¹ Po novelizaci se tímto důvodem stala pouze skutečnost, že napadené rozhodnutí spočívá v nesprávném právním posouzení věci, přičemž dovolatel je povinen důvod dovolání vymežit tak, že uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné a které napadá, a vyloží, v čem spatřuje nesprávnost takového právního posouzení (§241a o.s.ř.). Tímto vymezeným rozsahem dovolacího důvodu je dovolací soud vázán.

Z hlediska tématu diplomové práce je významná změna ustanovení § 243 o.s.ř., které dosud umožňovalo dovolacímu soudu odložit pouze vykonatelnost rozhodnutí ukládajícího povinnost k plnění. Tato právní úprava byla vnímána jako nevyhovující, neboť jediným nástrojem dovolatele k odvrácení jiných, sobě hrozících následků bylo pouze předběžné opatření, o němž ale nerozhodoval dovolací soud, ale soud nalézací. Aby byla lépe chráněna subjektivní práva dovolatele, bylo umožněno dovolacímu soudu odložit nejen vykonatelnost rozhodnutí, ale též jeho materiální právní moc, a to za podmínky, že nebudou dotčeny právní vztahy třetích osob (§ 243d odst. 2 o.s.ř.).¹²²

118Nález Ústavního soudu ze dne 21. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11

119NEMRAVOVÁ, O. (2013). *Úprava dovolání dle o.s.ř. účinná od 1.1.2013* [online] EPRAVO.CZ. Available at: <https://www.epravo.cz/top/clanky/uprava-dovolani-dle-osr-ucinna-od-112013-89531.html> [Accessed 29 Jul. 2019].

120Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

121Původní § 241a o.s.ř. a hovořil o důvodu, kdy řízení je stíženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné právní posouzení věci či rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení.

122Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

2.6.5. Zákon č. 296/2017 Sb.

Úpravy dovolání se výrazněji dotkla i nedávná novela občanského soudního řádu s účinností od 30.9.2017. Cílem bylo především odstranění nedostatků o.s.ř. a zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, které se v praxi objevovaly, a rovněž i odbřemenění Nejvyššího soudu, zahlceným počtem podaných dovolání, aby měl co nejlepší podmínky pro svou rozhodovací činnost, zjm. stran plnění své hlavní sjednocovací funkce.

Dílní změny zaznamenala především úprava věcné příslušnosti soudů (na krajské soudy jako soudy prvostupňové přechází některé spory týkající se obchodních korporací), zavedení poplatku jistoty v případě opakovaného podání návrhu na předběžné opatření, zavedení opravného prostředku proti předběžným opatřením, které pozbyly účinků nebo byly zrušeny, a rovněž byl nově upraven výkon rozhodnutí vyklizení bytu.¹²³

Při úpravě ustanovení o dovolacím řízení si novela kladla za cíl především ulehčit Nejvyššímu soudu. V první řadě rozšířila výjimky z přípustnosti dovolání jinak široce formulované, dále vyjasnila, že dovolacím důvodem je pouze jeden (nesprávné právní posouzení věci) a nelze tak založit dovolání na zmatečnostních vadách.¹²⁴ Nicméně může k nim být přihlédnuto, je-li dovolání shledáno přípustným.

Lze též uvést výslovně zakotvenou povinnost dovolacího soudu *ex officio* rušit rozhodnutí vydaná v nalézacím nebo v odvolacím řízení, která jsou na změněném nebo zrušeném rozhodnutí závislá a vyšla najevo až dodatečně. Před novelou bylo možné dovodit možnost zrušení takových rozhodnutí i dodatečně s ohledem na právní jistotu adresátů rozhodnutí, v jejichž prospěch bylo dovolacím soudem rozhodnuto. Takto na jisto postavený postup dovolacího soudu má zabránit tomu, aby existovala dvě protichůdná pravomocná rozhodnutí. Tímto stanoveným postupem však současně zasahuje do právní jistoty ostatních adresátů zrušených pravomocných rozhodnutí.¹²⁵

123Důvodová zpráva k zákonu č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

124Po novele provedené zákonem č. 40/2012 Sb., která změnila koncepci přípustnosti dovolání, se znovu začaly objevovat otázky, zda lze založit dovolání na tvrzené existenci zmatečnostních vad řízení (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.6. 2015, sp. zn. 30 Cdo 5459/2014). Proto provedená novela postavila na jisto přípustnost a důvodnost dovolání a tyto pochybnosti odstranila.

125HAMULÁKOVÁ, Klára. § 243e- In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 936.

3. Dovolání jako řádný, či mimořádný opravný prostředek s ohledem na suspenzivní účinek

Stávající právní úprava pojímá procesní institut dovolání jako opravný prostředek mimořádný, jenž směřuje proti pravomocným a vykonatelným rozhodnutím soudů druhé instance a jehož hlavním účelem je sjednocování rozhodovací praxe obecných soudů. V důsledku své mimořádnosti jeho včasné podání právní moc ani vykonatelnost ze zákona neodkládá, byť dovolací soud může v průběhu dovolacího řízení obě složky sám odložit. V praxi zásah do již pravomocných a vykonatelných rozhodnutí je původcem řady problémů, včetně narušení právní jistoty nejen účastníků řízení, která je jedním z pilířů právního státu.

V současné době je připravován civilní řád soudní, který zcela rekodifikuje civilní řízení a který vytváří tzv. třetí instanci, neboť dovolání pojímá jako řádný opravný prostředek, který kromě devolutivního účinku nabude i účinek suspenzivní. Právě přiznáním suspenzivního účinku je možno zabránit současným problémům vznikajícím v důsledku prolomení právní moci. Jak již bylo zmíněno, prolomení právní moci zasahuje předně do právní jistoty účastníků. Zrušením nebo změnou již vykonatelného rozhodnutí pak vzniká i problém navrácení již plněného na jeho základě. Naproti tomu negativním důsledkem tzv. třetí instance může být delší čekání účastníků na rozhodnutí, které jim poskytnou konečné a trvalé řešení právního konfliktu.

3.1. Předmět suspenzivního účinku

V rámci suspenzivního účinku je předně nutné vyjasnit jeho předmět, kterým může být právní moc, vykonatelnost, či oboje zároveň. Jeho předmět v konkrétním právním řádu je specifikován zákonodárcem. V současném pojetí o.s.ř. je předmětem suspenzivního účinku právní moc, která se *ex lege* odkládá u řádného opravného prostředku, odvolání. V navrhovaném znění civilního řádu soudního je do jeho předmětu zahrnuta i vykonatelnost. Rozšíření jeho předmětu je důsledkem zejména jinak pojaté pariční lhůty, jejíž počátek se neváže na právní moc, nýbrž na doručení rozhodnutí. Pro srovnání se zahraniční úpravou lze uvést

např. španělské pojetí suspenzivního účinku, který se váže výlučně jen k vykonatelnosti.

3.1.1. Právní moc

3.1.1.1. Pojem

Právní moc je vlastnost rozhodnutí, jejímž účelem je postihnout konečný stav a zabránit tak změnám v budoucnu. V. Hora v této věci zdůrazňuje, že celé soudní řízení směřuje ke konečnému stavu, který postihuje jak samo řízení o dané věci, tak i tuto věc samotnou. Požadavkem klade stanovení jistých konečných mezí tak, aby bylo možno daný spor považovat za uzavřený a rozhodnutí o něm bylo pro strany závazné.¹²⁶

Nabýt právní moci mohou jak rozhodnutí meritorní povahy (rozsudky a usnesení ve věci samé), tak procesní. Právě právní moc je předpokladem, aby taková rozhodnutí mohla vyvolávat požadované právní účinky.

3.1.1.2. Formální a materiální právní moc

Procesní teorie rozlišuje účinky právní moci formální a materiální. Formální právní moc znamená účinek pro trvání civilního soudního řízení, značí, že řešení dané otázky je skončeno. Materiální právní moc má účinky pro předmět řízení. Vždy se však jedná o jednu vlastnost rozhodnutí, a proto formální a materiální právní moc nabývá rozhodnutí v jeden okamžik.¹²⁷ Jedna je předpokladem druhé.

I. Formální právní moc

Formální právní moc znamená, že rozhodnutí je konečné, konečně je vyřešena otázka, která byla předmětem řízení. V. Hora hovoří o dosažení mezi procesním právem tomuto řízení vytčené.¹²⁸ Současná procesualistika váže formální právní moc na požadavek, že daný rozsudek již nelze napadnout řádným

126HORA, V. *Československé právo procesní. II díl. Řízení před soudy první stolice*. Praha, 1932, s. 412.

127ZAHRAVNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*, 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 244.

128HORA, V. *Československé právo procesní. II díl. Řízení před soudy první stolice*. Praha, 1932, s. 412.

opravným prostředkem, a to buď z důvodu, že takový prostředek není přípustný, nebo marně uplynula lhůta k jeho podání, přičemž se vyžaduje řádné doručení rozhodnutí všem, kterým podle zákona měl být doručen.¹²⁹ Usnesení nabývá právní moci pouhým doručením. U usnesení, které se nedoručují, je právní moc vázána na den vyhlášení.

Dle převažující právní nauky je-li proti rozhodnutí přípustný mimořádný opravný prostředek, nemá to na konec řízení vliv. Řízení je u druhého stupně ukončeno a mimořádný opravný prostředek se zaměřuje pouze na vyřešení konkrétní sporné otázky. Přesto však výsledkem může být odstranění právní moci zrušeného druhostupňového rozhodnutí.¹³⁰

B. Dvořák si klade otázku, zda takto vymezenou formální právní moc lze opravdu považovat za jeden z účinků spojených s ukončením procesu. Při svých úvahách odkazuje na Hellwiga, který v konečnosti rozhodnutí spatřuje pouze „*podmínku pro nastoupení materiální právní moci*“¹³¹, a uzavírá, že konečnost rozhodnutí nelze stavět na roveň jeho závaznosti a nezměnitelnosti, neboť konečnost rozhodnutí označuje pouze určitý stav řízení, v němž již nelze dále pokračovat, resp. nelze již pokračovat v řešení dané otázky. Formální právní moc se tedy stává pouze předpokladem pro nastoupení účinků materiální právní moci a tam, kde nastává právní moc, zároveň znamená i nastoupení účinků závaznosti a nezměnitelnosti, jakož i opačně, tam kde hovoříme o závaznosti a nezměnitelnosti, je nutným předpokladem konečnost rozhodnutí.¹³²

Rovněž odmítl závěr, že nenapadnutelnost rozhodnutí by bylo možné ztotožňovat s formální právní mocí: „*Rozhodnutí o odmítnutí odvolání totiž není závislé na tom, zda rozhodnutí již nabylo právní moci. Jinými slovy, účinky nenapadnutelnosti se projeví i tehdy, není-li rozhodnutí pravomocné.*“¹³³

J. Macur naopak dokonce považuje formální stránku právní moci za určitých předpokladů nejen jako významnou procesní garanci správnosti pravomocných rozhodnutí, ale také v některých případech takovou garanci

129Právní moci nabývá rozsudek též, bylo-li odvolání sice objektivně přípustné, nicméně k jeho podání není subjektivně legitimována žádná osoba (např. všichni účastníci se vzdali práva na odvolání). Je-li přesto opravný prostředek podán, právní moci stále nabývá ke dni doručení, i když o jeho nepřípustnosti rozhoduje odvolací soud později.

130JURÁŠ, M. In.: SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMUĚÁKOVÁ, K. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 329.

131DVOŘÁK, B. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí* Praha: C. H. Beck, 2008, s. 70.

132Tamtéž.

133Tamtéž, s. 69.

nejdůležitější. Tím, že v zákonné lhůtě nebyl opravný prostředek podán, se zvyšuje jeho věrohodnost.¹³⁴

II. Materiální právní moc

Materiální právní moc postihuje samotný předmět řízení, značí, že rozsudek je nezměnitelný pro strany řízení i soud a působí navenek svojí závazností. Naproti formální právní moci, která znamená ukončení dalšího pokračování ve sporu, materiální právní moc značí „*sílu, jíž je konečný výsledek tohoto sporu, vydaný ve formě rozsudku, vyzbrojen navenek, jak naproti stranám, tak i naproti soudu*“¹³⁵.

a) Nezměnitelnost

Nezměnitelnost jako jeden z projevů materiální právní moci představuje nemožnost vést nové řízení o předmětu a účastnících v rozsahu, v jakém bylo rozhodnuto (§159 a odst.4 o.s.ř.). Fasching říká, že má-li být naplněn účel institutu právní moci, tedy má-li být konflikt účinně řešen a zajištěna ochrana práv, je nezbytné vyloučit opětovné projednávání téhož nároku, o němž již bylo meritorně rozhodnuto (*ne bis in idem*).¹³⁶ Přičemž o identitě věci (*idem*) hovoříme, pokud jsou shodná skutková tvrzení, shodný žalobní návrh a musí být též tána totožnost účastníků řízení.

Konkrétním projevem nezměnitelnosti rozhodnutí je překážka věci pravomocně rozhodnuté (*res iudicata*), která nastává jen u meritorních rozhodnutí.¹³⁷ B. Dvořák se domnívá, že účinek nezměnitelnosti se může projevit i v jiných než meritorních rozhodnutí. Takový účinek sice nevede k zastavení řízení pro nedostatek procesních podmínek, ale vede k nemožnosti vydat v témže probíhajícím řízení na stejném skutkovém podkladě jiné rozhodnutí; tím je ochráněn stav nastavený těmito rozhodnutími před následnými revizemi.¹³⁸ Narozdíl ale od překážky věci pravomocně rozhodnuté, jež působí jako negativní

134MACUR, J. *Základní otázky právní moci civilních soudních rozhodnutí*; Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně, 1972. s. 94.

135HORA, V. *Československé právo procesní. II díl. Řízení před soudy první stolice*. Praha, 1932, s. 413.

136FASCHING, H. W. *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozeßrechts, Lehr- und Handbuch für Studium und Praxis*. 2. vydání, Wien: Manz, 1990. marg. č. 1449

137JURÁŠ, M. In.: SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 333.

138DVOŘÁK, B.. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 55.

procesní podmínka pro následné řízení, nezměnitelnost procesních rozhodnutí se projevuje pouze v řízení probíhajícím, bez ohledu na danou soudní instanci.

b) Závaznost

Závaznost je jedním z předpokladů účinného řešení právního sporu a ochrany subjektivních práv. Znamená, že jak účastníci řízení, tak všechny orgány a další osoby, o nichž to stanoví zákon, jsou povinni se tímto rozhodnutím řídit.

Projevuje se především v prejudicialitě, jež je výrazem vzájemné hmotněprávní podmíněnosti pravomocného rozhodnutí pro následující spor. Prejudiciální otázka se uplatní zejména v případě, má-li pravomocně rozřešená otázka předmětu sporu povahu nutného předpokladu pro rozhodnutí v následujícím řízení. Soud v následujícím řízení vychází z již pravomocně vyřešené právní otázky, neprovádí k ní žádné dokazování a ani ji jinak samostatně neposuzuje.¹³⁹ Na druhou stranu představuje i ochranu účastníků, aby již závazně rozřešená otázka nebyla předmětem dalšího sporu a účastníci nebyli nuceni znovu nést břemeno tvrzení a důkazní.

Objektivní a subjektivní meze právní moci

Procesní teorie rozlišuje u závaznosti objektivní a subjektivní stránku; objektivní stránka (objektivní meze právní moci) se vztahuje k rozsahu předmětu řízení, subjektivní k osobám, pro které se rozhodnutí stává závazným.¹⁴⁰

Zákon stanoví, že závazným se stává rozsudek jen v rozsahu, o kterém bylo rozhodnuto a který byl pojat do výroku. Dle § 152 odst. 2 o.s.ř. soud má rozhodnout rozsudkem o celé projednávané věci, tzv. vyčerpání předmětu řízení (výjimkou je částečný a mezitímní rozsudek), co však nepojme do výroku svého rozhodnutí, nemůže mít účinky materiální právní moci. Samo odůvodnění závazné není, byť je třeba k němu přihlídnout při posuzování výroku. Jen posouzením ve spojitosti s výrokem lze správně určit rozsah právní moci.¹⁴¹

Naopak subjektivní stránka závaznosti (subjektivní meze právní moci) značí okruh osob, které jsou povinny se rozhodnutím řídit. V zásadě je rozsudek závazný jen pro účastníky řízení (*inter partes*), popř. pro jejich právní nástupce.

¹³⁹DVOŘÁK, B.. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 62.

¹⁴⁰JURÁŠ, M. In: SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 331.

¹⁴¹DVOŘÁK, B. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 66.

To je odůvodněno tím, že pouze účastníci mohli v řízení plně uplatnit svoje práva a tím i působit na obsah budoucího rozhodnutí ve své věci.¹⁴² Vůči tomu, kdo se sice soudního řízení účastnil, nicméně neměl postavení účastníka řízení, tj. nemohl uplatňovat svá procesní práva, činit procesní úkony a ovlivnit tak výsledek řízení, nemůže být závazný. Z důvodu zachování právní jistoty a s ohledem na požadavek hospodárnosti řízení zákon stanoví výjimky, pro které rozhodnutí působí vůči všem (*erga omnes*). Jsou jimi zejména rozsudky o osobním stavu (např. omezení svéprávnosti, osvojení).

Pravomocné výroky soudu působí svojí závazností i na státní orgány. Je-li výrok soudu závazný jen pro účastníky řízení, popřípadě i jiné osoby, byla-li na ně závaznost rozšířena, v dalším řízení se stejnými účastníky (a jiných osob) je orgán povinen si danou věc posoudit jako prejudiciální otázku. Je-li výrok soudu závazný *erga omnes*, je závazný pro všechny orgány bez zřetele k účastníkům původního řízení.

Účinky závaznosti se obdobně jako účinky nezměnitelnosti projevují i v procesních rozhodnutích soudu.¹⁴³ Závaznost nemeritorních rozhodnutí je spatřována pouze v daném probíhajícím řízení bez účinků mimo něj. Vyjadřuje závaznost rozhodnutí o procesních otázkách, které již byly s právní moci vyřešeny a v dalším průběhu řízení je z nich vycházeno.

Závaznost i nezměnitelnost soudního rozhodnutí se do jisté míry podobá vnitřní vázanosti soudu svým rozhodnutím. Oproti prvním dvěma zmíněným vnitřní vázanost nastupuje, ikdyž dané rozhodnutí ještě nenabylo právní moci, působí jen vůči soudu, který dané rozhodnutí vydal, a účinky vnitřní vázanosti rozhodnutí posléze zanikají.

Časové meze právní moci

Z hlediska posouzení identity věci (*idem*) jsou podstatné nejen objektivní a subjektivní meze právní moci, ale též její časový rozměr.¹⁴⁴ Časové meze právní moci jsou vymezeny ustanovením § 154 odst. 1 o.s.ř., dle něhož je pro rozsudek rozhodující stav v době jeho vyhlášení. Tím je stanoven okamžik rozhodný pro

142HORA, V. *Československé právo procesní. II díl. Řízení před soudy první stolice*. Praha, 1932, s. 414.

143DVOŘÁK, B. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 66.

144DVOŘÁK, B. *K problematice časových mezí právní moci*. *Právní rozhledy*. 2008, č. 13, s. 481.

posouzení identity věci, a tím i pro zjištění skutkového stavu soudem.

Je třeba vzít v úvahu, že skutkový děj, o kterém bylo rozhodováno, může pokračovat, vyvíjet se i po vyhlášení rozhodnutí a nabytí právní moci. Tuto skutečnost se snaží zohlednit časové meze právní moci tak, že jestliže právně relevantní skutečnosti pro rozhodnutí, které již nemohly být zohledněny v původním řízení, se změnily, „*nebrání právní moc rozhodnutí opětovnému uplatnění jinak shodného procesního nároku*“.¹⁴⁵ Změnou rozhodnutí nedochází k prolomení překážky věci pravomocně rozhoduté, původní rozhodnutí zůstává stále platné a závazné.¹⁴⁶

Příkladem může být rozhodování o pohledávkách, jejichž splatnost nastane teprve v budoucnu. Soud o nich rozhoduje podle stavu ke dni vyhlášení, a proto je třeba reflektovat změny v rozhodných skutečnosti nastalé po takovém dni.¹⁴⁷ Zákon stanoví, že je-li soudem uložena povinnost plnění opětujících se dávek splatných v budoucnu nebo plnění ve splátkách, je možné rozhodnutí změnit jen za podmínky, změnila-li se podstatně okolnost, na základě které bylo rozhodnuto o výši a dalším trvání dávek nebo splátek (§ 163 o.s.ř.).

Naproti tomu skutečnosti, které nastaly až po vyhlášení rozsudku, nemohou mít na rozsudek v právní moci již žádný vliv. B. Dvořák (shodně i Gottwald) uvádí, že v takovém případě „*z časového pohledu nemá význam rozlišovat, zda je takovou žalobou uplatněn zcela jiný procesní nárok nebo pouze původní procesní nárok doplněný o nově nastalé skutečnosti (které, pokud by existovaly již v čase předchozího řízení, náležely by k základu původně uplatněného procesního nároku)*“.¹⁴⁸ V takovém případě není porušena procesní zásada *ne bis in idem*, neboť nové řízení se odlišuje svým předmětem a skutečnostmi, které v době v původního projednávání věci neexistovaly.

Časové meze se uplatní i u zamítnutí žaloby „pro tentokrát“ (např. nenastala-li ještě splatnost žalované pohledávky) nebo následného učinění jednostranného právního jednání v rámci soukromoprávního vztahu, které dopadá na právní poměry účastníků (např. odstoupení od smlouvy), o nichž může být opět rozhodováno, dojde-li ke změně právně relevantních skutečností.

¹⁴⁵Tamtéž.

¹⁴⁶JURÁŠ, M. In: SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 334.

¹⁴⁷Skutečnosti, které nastaly přede dnem vyhlášení nemohly být uplatněny, mohou být důvodem k obnově řízení za podmínek § 228 odst. 1 o.s.ř.

¹⁴⁸DVOŘÁK, B. *K problematice časových mezí právní moci*. Právní rozhledy. 2008, č. 13, s. 481.

3.1.1.3. Právní moc relativní a absolutní

Procesní teorie dále rozlišuje právní moc na relativní a absolutní. Diferenciačním znakem je, zda výrok soudu nabyt právní moci vůči všem účastníkům oprávněných podat opravný prostředek (absolutní právní moc) nebo zda právní moc prozatím nastala jen ve vztahu k některému z účastníků (relativní právní moc)¹⁴⁹. Pouze rozhodnutí, které je absolutně pravomocné, může být závazné a nezměnitelné a být titulem pro výkon rozhodnutí (exekuci).

Takové tvrzení odmítá F. Zoulík a na jeho myšlenky navazující B. Dvořák. Jak již bylo zmíněno, nenapadnutelnost nelze zaměňovat s formální právní mocí,¹⁵⁰ rozsudek může být v určitém stádiu relativně nenapadnutelný (ve vztahu k některému z účastníků), nikoliv relativně pravomocný. Závěrem dodává, že rozhodnutí nabývá právní moci jako celek, tedy rozhodnutí buď je, nebo není pravomocné.¹⁵¹ S tímto pojetím se ztotožňuje i autorka práce, i s ohledem na navazující počátek běhu pariční lhůty (dle současné úpravy).

3.1.1.4. Vztah právní moci k hmotnému právu

Problematickou a z pohledu právní teorie nejednotnou se jeví odpověď na otázku, jaký vztah má rozsudek v právní moci k hmotnému právu, jestliže se rozsudek nekryje se skutečným hmotněprávním stavem.

Dle teorie materiální účinky pravomocného rozsudku dopadají do oblastí hmotněprávní, působí na právní poměry, byť by byl rozsudek nesprávným. Vychází ze zásady „*res iudicata pro veritate accipitur*“, neboli rozsouzená věc se považuje za pravdu (tzv. fikce pravdy). V důsledku nabytí právní moci se zakládá, mění nebo ruší hmotněprávní vztah. Průkopníkem této teorie byl Savigny, za

149Rozlišení značí skutečnost, že pro každého účastníka může počínat, resp. uplynout lhůta k podání odvolání v jiný okamžik, neboť rozhodnutí nemusí být všem účastníkům doručeno ve stejný den. Absolutní právní moc dle teorie nastává až v okamžiku, kdy již nemůže žádný z účastníků napadnout rozhodnutí odvoláním, tj. je v právní moci ve vztahu ke všem účastníkům.

150Takovou skutečnost Dvořák ukazuje na příkladu, kdy rozhodnutí se pro zcela úspěšného účastníka stává nenapadnutelným v době jeho doručení (přesto zůstává zachována lhůta pro odvolání), kdežto pro neúspěšného účastníka se stává nenapadnutelným až uplynutím lhůty k podání odvolání. DVOŘÁK, B. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 69.

151ZOULÍK, F. in WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*, 2. vydání. Praha: Linde, 2002, s. 301.

DVOŘÁK, B. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 69.

dalšího významného představitele lze dozajista označit i Wacha.

Naproti tomu procesní teorie, v současné době převažující, vychází z právní moci jako procesního institutu. Základem teorie je oddělenost hmotněprávních vztahů od procesních, jež pokračují i po skončení řízení a jejich obsah je závazný pro další rozhodování soudu. Rozsudek, byť by byl správným, nemůže způsobit změnu hmotněprávního vztahu. K představitelům procesní teorie patří především Stein a Hellwig.

J. Macur uvádí, že s procesní teorií není v rozporu závěr, že ačkoliv právní moc není přímo spojena se vznikem hmotněprávních vztahů, následná realizace procesněprávních vztahů má dozajista vliv i na vznik právních skutečností, které zakládají hmotněprávní vztahy, a to i přesto, není-li pravomocné rozhodnutí s těmito vztahy v souladu.¹⁵²

V. Hora se k těmto teoriím staví pouze jako k úsudkům, ať už tento úsudek činí soud či každý, kdo se k té či oné teorii hlásí. Zcela logicky uvádí, že soud jakožto státní orgán svým rozhodnutím nikterak nezmění skutečnosti vnějšího světa, které jsou dle všeobecných, abstraktních norem relevantními pro existenci a trvání daného nároku. Jakmile však nabude výrok soudu právní moci, musí být respektován i těmi, kteří s ním nesouhlasí.¹⁵³

3.1.2. Vykonatelnost

3.1.2.1. Pojem

Pro řádné zajištění spravedlivé ochrany soukromých práv a oprávněných zájmů, tedy pro naplnění účelu soudního řízení, je nezbytné, aby obsah výroku rozhodnutí vydaného v soudním řízení bylo možno prosadit i proti vůli povinného.¹⁵⁴

Vykonatelnost, shodně s právní mocí, je vlastností rozhodnutí. Nicméně je třeba obě vlastnosti odlišovat. Právní moc značí konečné řešení právního sporu a poskytuje ochranu účastníkům a jejich právního postavení v dalších řízeních,

152MACUR, J. *Základní otázky právní moci civilních soudních rozhodnutí*; Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně, 1972. s. 83.

153HORA, V. *Československé právo procesní. II díl. Řízení před soudy první stolice*. Praha, 1932, s. 413.

154Srov ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*, 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 249; SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 334.

kdežto vykonatelnost je vlastností, která zaručuje realizaci práva, resp. splnění povinností.

Na vykonatelnost se lze dívat dvojím pohledem, širším a užším. Z širšího pohledu rozumíme vykonatelnost jako obecnou vlastnost všech rozhodnutí, rozsudků i usnesení. Naopak o vykonatelnosti v užším pojetí můžeme hovořit pouze tehdy, pokud rozhodnutí ukládá povinnost k plnění a splnění této uložené povinnosti se lze domáhat prostřednictvím výkonu rozhodnutí, resp. exekuce.¹⁵⁵

Vykonatelnost, je-li rozuměna v širším pojetí, lze přiznat i rozhodnutím ostatním, která zahrnují i jiné, další způsoby realizace. Těmito rozhodnutími jsou rozhodnutí statusová, určovací či nahrazující projev vůle. Jejich účinek se bude projevat v nejrůznějších jednání vrchnostenských orgánů (např. zápis do katastru nemovitostí, matričního úřadu).¹⁵⁶ Jejich vykonatelnost spočívá v možnosti vynutit tento postup orgánů různými procesními i mimo procesními prostředky.

Současná úprava o.s.ř. pojímá vykonatelnost v širším slova smyslu jako obecný účinek rozhodnutí. Dokladem může být znění § 161 odst. 2 o.s.ř., který označuje pojmem vykonatelnosti i ty rozsudky, které neukládají povinnost k plnění. Pokud by tato rozhodnutí neukládající povinnost k plnění nebyla brána jako vykonatelná, B. Dvořák hovoří o procesním právem odeprání nutnosti jejich realizace, čímž by došlo k výraznému omezení dosahu soudní činnosti.¹⁵⁷

Je však hodno zamyšlení, zda takový účinek není spíše vyjádřením závaznosti jako jednoho z projevů materiální právní moci. M. Juráš zmíněný účinek dokonce jako závaznost pojmenovává a pojímá. Takové úvahy potvrzují i jeho další slova: „*Závaznost rozhodnutí, která neukládají povinnost k plnění, se projevuje jako prejudiciální vyřešení otázky významné pro dané právní poměry.*“¹⁵⁸

V platném o.s.ř. se však lze setkat i s určitým užším vymezením vykonatelnosti, konkrétně u odkladu vykonatelnosti v dovolacím řízení, o němž bude blíže pojednáno v následující kapitole. Do 31.12.2012 bylo dovolacímu

155DVOŘÁK, B. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 75.

156HRNČIŘÍK, Vít. § 161. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 685.

157DVOŘÁK, B. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 75.

158JURÁŠ, M. In: SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 335

soudu umožněno odložit vykonatelnost napadeného rozhodnutí. Ze zákonné díkce a z přijímaného širšího pojetí vykonatelnosti by bylo možno odvodit, že odložení vykonatelnosti by mělo být schopno zabránit nepříznivým účinkům jak rozhodnutí na plnění, tak rozhodnutí ostatních. Nicméně doktrínou bylo vykládáno, že odklad vykonatelnosti bylo možno povolit jen v případech, kdy mohl být nařízen výkon rozhodnutí (exekuce).¹⁵⁹ Doktrinální výklad byl potvrzen novelou provedenou zákonem č. 404/2012 Sb., která výslovně zakotvila možnost odkladu vykonatelnosti jen u rozhodnutí, která ukládala povinnost plnit a zároveň výkonem rozhodnutí (exekucí) by dovolateli hrozila závažná újma. K odvrácení jiných hrozících následků zavedla možnost odkladu právní moci (§ 243 o.s.ř.).

Odklad právní moci se týká toliko závaznosti (materiální stránky právní moci) a je užíván u rozhodnutí, která neznějí na plnění. Právě odkladem závaznosti se snaží právní úprava odvrátit možné ohrožení práv dovolatele. Je tudíž nasnadě otázka, zda širší pojetí vykonatelnosti není jen pouhá snaha dát pojmu větší význam, než ve skutečnosti má, byť vlastní účinek rozhodnutí způsobuje závaznost jako projev materiální právní moci.

Stran vykonatelnosti a jejího pojetí je zajímavé sledovat vývoj právní úpravy civilního řízení ve Slovenské republice, v níž byl o.s.ř. z roku 1963 platný do roku 2015. V roce 2015 nabyt účinnosti zákon č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok (dále jen „CSP“). CSP však nepřejal dosud občanským soudním řádem upravené široké pojetí vykonatelnosti, neb se ztotožnil s pojetím užším. Vlastnost vykonatelnosti přiznává pouze rozhodnutím, která ukládají povinnost k plnění. Vlastnost spočívá v možnosti přímo a bezprostředně uloženou povinnost vynutit zákonnými prostředky (§ 232 CSP).¹⁶⁰ Důvodová zpráva hovoří o nově definovanému pojmu vykonatelnosti: „*Ide o zásadnú a koncepčnú zmenu nastavenia CSP, predovšetkým v logických systémových nadväznostiach na právnú úpravu opravných prostriedkov, ako aj exekučného konania. Navrhovaná definícia je konštantne doktrínálne opodstatnená a všeobecne akceptovaná.*“¹⁶¹ Již

159KRČMÁŘ, Zdeněk. § 243. In: BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z. a kol. *Občanský soudní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 1285.

160§ 232 odst. 1 CSP: *Vykonateľnosť je vlastnosť súdneho rozhodnutia ukladajúceho povinnosť plniť, ktorá spočíva v možnosti jeho priamej a bezprostrednej vynútiteľnosti zákonnými prostriedkami.*

161Důvodová správa k CSP, dostupná z: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/cpt&CisObdobia=6&ID=1333>

před přijetím CSP ve slovenském právním prostředí nebyla vykonatelnost bezprostředně spojována s rozhodnutími neukládajícími povinnost k plnění: „*V prípade statusových a určovacích rozsudkov, teda v prípadoch, keď nehovoríme o vykonateľnosti v pravom zmysle slova, moment vykonateľnosti splýva s momentom právoplatnosti.*“¹⁶²

Nově zavedený legální pojem měl návaznost i na úpravu řádných a mimořádných opravných prostředků (mezi posledně zmíněné se řadí i tamní dovolání), jakož i na úpravu exekučního řízení. Je-li vykonatelnost upravena jako možnost nuceného vymožení, ustanovení o odkladu v dovolacím řízení lze mnohem pochopitelněji konstruovat a stanovit tak odklad vykonatelnosti u rozhodnutí na plnění a odklad právní moci u rozhodnutí, která povinnost k plnění neukládají (§ 444 odst. 1 a 2 CSP).

Je možno připomenout, že v platné úpravě rozsudky ukládající povinnost k plnění se stávají vykonatelnými po uplynutí pariční lhůty, jež počíná běžet od nabytí právní moci, resp. doručením u předběžně vykonatelných rozsudků.¹⁶³ U rozsudků ostatních (statusových, určovacích, nahrazujících projevy vůle) nabytí právní moci a vykonatelnosti spadá do jednoho okamžiku. U pravomocných rozsudků, které ukládají prohlášení vůle nahrazující toto prohlášení nelze hovořit o vykonatelnosti v pravém slova smyslu, jeho účinek spočívající v nahrazení prohlášení vůle povinného bez dalšího nastává jeho právní moci.

Usnesení stejně jako rozsudky jsou vykonatelná. V zásadě jsou usnesení vykonatelná doručením, zákon nebo rozhodnutí soudu nicméně může vykonatelnost vázat na právní moc usnesení.¹⁶⁴ Způsoby jejich vykonatelnosti se do značné míry blíží způsobům určených pro rozsudek. Je-li v usnesení uložena povinnost, se stávají podkladem pro výkon rozhodnutí (exekuci), ostatní usnesení jsou vykonatelná obdobně jako rozsudky neodsuzující k plnění. Rovněž jsou vymahatelné i procesní povinnosti uložené usnesením, jejich splnění se následně

¹⁶²ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S. a kol., *Občiansky súdny poriadok*. I. Diel. Komentár. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 589.

¹⁶³Obecná lhůta činí 3 dny od právní moci (resp. 15 dní u vyklizení bytu). Soud může stanovit delší lhůtu s přihlédnutím k okolnostem daného případu, které musí však být objektivní. U platebního rozkazu činí lhůta k plnění 15 dnů, není-li v této lhůtě pohledávka uspokojena, splývá právní moc a vykonatelnost v jeden okamžik. Pokud rozsudek ukládá povinnost plnit ve splátkách, v budoucnu splatných, je třeba je splnit, jakmile se splatnými stanou (ve vztahu ke každé splátce zvlášť).

¹⁶⁴Např. lhůta k zaplacení náhrady nákladů běží vždy až od právní moci rozhodnutí § 151 odst. 6 o.s.ř.

vymáhá prostřednictvím procesních prostředků. Vykonatelná jsou dokonce i ta usnesení, jež upravují vedení řízení a jimiž soud není vázán, samozřejmě pokud nejsou v průběhu řízení změněna.¹⁶⁵

Vykonatelnými jsou i platební rozkazy, které mají účinky pravomocného rozsudku, nebyl-li proti nim podán odpor. Vzhledem k tomu, že platební rozkaz může znít jen na peněžité plnění, je po uplynutí lhůty k podání odporu vykonatelný stejně jako rozsudek na plnění.¹⁶⁶

3.1.2.2 Předběžná vykonatelnost

Účelem předběžné vykonatelnosti je zajištění okamžitého plnění. Charakteristické pro předběžnou vykonatelnost je, že vlastnosti vykonatelnosti takové rozhodnutí nabývá ještě před právní mocí, doručením. Je-li stanovena lhůta k plnění, současně o.s.ř. obecně váže počátek běhu této lhůty na právní moc rozhodnutí, u předběžně vykonatelných rozhodnutí je tento počátek stanoven od doručení.¹⁶⁷ V. Hrnčířík předběžnou vykonatelnost označuje jako „jakousi rozvazující podmínku“, kdy se předběžná vykonatelnost buď následně promění v konečnou, nebo její důvod odpadne v důsledku změny nebo zrušení rozsudku.¹⁶⁸

Z důvodu vykonatelnosti ještě nepravomocných rozhodnutí nemá podání odvolání za následek odklad jejich vykonatelnosti,¹⁶⁹ neb vykonatelnost je odložena u odvolání jen v těch případech, váže-li se počátek pariční lhůty na právní moc. Výjimkou je odvolání proti rozsudku ukládající povinnost navrácení dítěte vydaného v řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí dle ZŘS, kdy je umožněno odvolacímu soudu odložit vykonatelnost rozhodnutí, které je ze zákona předběžně vykonatelné, pokud k navrácení dítěte nedošlo (§ 490 ZŘS).¹⁷⁰

Při ukládání předběžné vykonatelnosti soudem je nutno brát zřetel na

165ZOULÍK, F. In WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*, 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 294.

166Tamtéž.

167Právní úprava o.s.ř. účinná do 31.12.2000 výslovně stanovila, že běží lhůta k plnění od jejich doručení. Naopak současná právní úprava stanoví pouze, že ukládá soudu povinnost určit lhůtu k plnění od jejich doručení.

168HRNČIŘÍK, Vít. § 161. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 685.

169DRÁPAL, Ljubomír. § 160. In: DRÁPAL, L., BUREŠ, J., DLOUHÁ, E. a kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1.vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1105.

170Ustanovení výslovně uvádí usnesení odsuzující k navrácení dítěte. Ve smyslu § 483 je však třeba pod tímto pojmem rozumět rozsudek.

možnou změnu rozhodnutí v rámci řízení o řádném opravném prostředku, neboť taková úprava je pouze prozatímní. Ukáže-li se v dalším řízení, že na takové plnění poskytnuté na základě předběžně vykonatelného rozhodnutí nebyl dle hmotného práva právní nárok, je třeba takové plnění posoudit jako bezdůvodné obohacení a ten, kdo obdržel takové plnění, je povinen jej vrátit zpět.¹⁷¹

Taková situace je na první pohled podobná případu navrácení plnění v důsledku zrušení rozhodnutí dovolacím soudem. Avšak v případě předběžné vykonatelnosti se jedná o prozatímní úpravu poměrů mezi účastníky a ten, který obdržel plnění na základě předběžně vykonatelného rozsudku, „*si musí být vědom toho, že je bude povinen vrátit, ukáže-li se podle výsledku pravomocně skončeného řízení, že mu ve skutečnosti nenáleží.*“¹⁷² Rovněž nedochází k prolomení právní moci, neboť rozhodnutí je sice vykonatelné, nicméně není pravomocné, tj. nejedná se o konečné a trvalé řešení daného sporu, ke kterému celý proces směřuje.

Lze doplnit, že zákon rozlišuje předběžnou vykonatelnost obligatorní a fakultativní. Obligatorní nastává ze zákona. U takových rozhodnutí je zájem na zajištění pokojného stavu nebo zájem na zajištění okamžitého plnění značně zvýšený.¹⁷³ Jsou jimi zejm. rozsudky odsuzující k plnění výživného nebo pracovní odměny za poslední tři měsíce před vyhlášením rozsudku (§ 162 odst. 1 o.s.ř.). Fakultativní předběžná vykonatelnost je vázána na návrh žalobce, který musí prokázat, že by mu pozdějším plněním vznikla újma.¹⁷⁴ Vyžaduje hrozbu nebezpečí těžko nahraditelné nebo značné újmy.

3.1.2.3. Odklad vykonatelnosti

U podání mimořádného opravného prostředku hovoří o.s.ř. o procesním institutu odkladu vykonatelnosti. U žaloby pro zmatečnost a na obnovu řízení dává možnost soudu nařídít odklad vykonatelnosti napadeného rozhodnutí i bez návrhu, pokud má soud za pravděpodobné, že bude žalobě vyhověno (§ 235c o.s.ř.). Pokud soud takto nepostupuje a je-li následně povolena obnova řízení,

¹⁷¹HRCNČIŘÍK, Vit. § 162. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 691.

¹⁷²Tamtéž.

¹⁷³SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 337.

¹⁷⁴§ 162 odst. 2 o.s.ř.

vykonatelnost se odkládá *ex lege* (§ 235g o.s.ř.). V dovolacím řízení je vykonatelnost upravena pro ty případy, kdy by neprodleným výkonem rozhodnutí (exekucí) hrozila dovolateli závažná újma (§ 243 o.s.ř.). Takové rozhodnutí je v kompetenci dovolacího soudu, který musí vždy přihlédnout ke konkrétním okolnostem daného případu.

Odklad vykonatelnosti rozhodnutí se však nemusí týkat jen pravomocných rozhodnutí, proti kterým byl podán mimořádný opravný prostředek, ale může být použit i u usnesení nebo, jak již bylo zmíněno, u předběžně vykonatelných rozsudků, které odsuzují k navrácení dítěte.

Lze poznamenat, že odklad vykonatelnosti se nikterak nedotýká právní moci jakožto vlastnosti rozhodnutí rozdílné.

3.2. Suspenzivní účinek v o.s.ř.

3.2.1. Úprava suspenzivního účinku v o.s.ř.

Suspenzivní účinek je v o.s.ř. charakteristický pro řádný opravný prostředek, tj. odvolání. Proto i v této kapitole bude pojímán především v souvislosti s ním.

Pokud je suspenzivní účinek znakem opravného prostředku, pak je-li opravný prostředek podán řádně a včas k tomu legitimovanou osobou, suspenzivní účinek způsobuje odklad právní moci do doby, než je o opravném prostředku pravomocně rozhodnuto; opožděně nebo vadně podaný opravný prostředek odklad právní moci napadeného rozhodnutí vyvolat nemůže.

Je nutno zdůraznit, že v pojetí současného civilního soudního řízení suspenzivní účinek se týká toliko právní moci, nikoliv vykonatelnosti rozhodnutí.¹⁷⁵ Často je však spojován i s odkladem vykonatelnosti, neboť vykonatelnost je v mnoha případech vázána na právní moc a v mnoha odborných publikacích je suspenzivní účinek charakterizován jako odklad právní moci a zpravidla i vykonatelnosti napadeného rozhodnutí.¹⁷⁶

Vykonatelnost je odložena jen za situace, nastává-li současně s právní mocí (rozsudek neodsuzující k plnění) nebo v době po právní moci rozhodnutí (po uplynutí parčíkny lhůty u rozsudku, který ukládá povinnost k plnění); u usnesení, u něhož zákon stanoví nebo soud vysloví, že je vykonatelné až po právní moci, platí obdobně.

Lze tedy shrnout následovně: podáním opravného prostředku dochází k odkladu vykonatelnosti pouze tam, kde je okamžik vykonatelnosti vázán na právní moc, naopak bez odkladu vykonatelnosti jsou ta napadená rozhodnutí, u kterých právní moc neurčuje počátek běhu lhůty k plnění nebo k jejímu okamžiku není rozhodnutí vykonatelné (předběžně vykonatelná rozhodnutí a usnesení, která jsou vykonatelná vydáním, vyhlášením, doručením nebo jinak před právní mocí).¹⁷⁷¹⁷⁸

¹⁷⁵Např. Alexander Šíma (ŠÍMA, A. § 206. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 775.

¹⁷⁶Viz např. DRÁPAL, L. § 206. In: DRÁPAL, L., BUREŠ, J., DLOUHÁ, E. A kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1649.

¹⁷⁷SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 337

¹⁷⁸V literatuře bývá často používán termín „vykonatelnost bez ohledu na právní moc“, A. Winterová však upozorňuje, že takové označení není přesné, neboť nevystihuje podstatu

Suspenzivní účinek se zpravidla týká celého napadeného rozhodnutí, není však výjimkou, pokud právní moci nenabude jen některá část rozhodnutí, tj. jen k této části se vztahuje suspenzivní účinek. Dochází k tzv. štěpení či oddělení právní moci.¹⁷⁹ K tomuto jevu dochází v situaci, kdy bylo rozhodnuto o několika právech se samostatným základem nebo opravný prostředek podal jen některý ze samostatných společníků, který jedná v řízení sám za sebe dle § 91 odst. 1 o.s.ř., a opravný prostředek se vztahuje jen na některá práva nebo na některé účastníky. Pak zásadně jen u těchto výroků dochází k odkladu právní moci, ostatní výroky zůstávají suspenzivním účinkem nedotčeny.

Výjimky, u nichž se oddělená právní moc neuplatní, se týkají pouze výroku závislého na napadeném výroku či vyplývá-li z právního předpisu určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky (§ 206 odst. 2 o.s.ř.). K oddělení právní moci dochází i v případech, je-li napaden jen výrok o náhradě nákladů řízení, výrok o příslušenství pohledávky, výrok o lhůtě k plnění nebo výrok o předběžné vykonatelnosti (§ 206 odst. 3 o.s.ř.), ostatní výroky nejsou suspenzivním účinkem dotčeny.

Obecně platí, že v důsledku včasného podání odvolání nastává suspenzivní účinek *ex lege*, a to do doby, než odvolací soud o odvolání rozhodne. Je-li podáno opožděně, z hlediska nabytí právní moci nastává situace, jako kdyby opravný prostředek vůbec nebyl podán. Usnesení o odmítnutí opožděného odvolání totiž pouze deklaruje, že „pokud by platil opačný závěr, bylo by možné kdykoliv (třeba i s odstupem několika let) po vydání meritorního rozhodnutí soudu prvního stupně podat opožděné odvolání, které by způsobilo pozdější nabytí právní moci tohoto rozhodnutí, což by však bylo v příkrém rozporu s tolik prosazovaným principem právní jistoty.“¹⁸⁰ Na nabytí právní moci rozhodnutí tudíž okamžik doručení usnesení o odmítnutí pro opožděnost nemá žádný vliv. Obdobná situace nastává, je-li podáno někým, kdo k tomu nebyl oprávněn. V důsledku obou právní moc

předběžné vykonatelnosti jako výjimky z obecného pravidla pro nabytí vykonatelnosti. Právní moc a vykonatelnost jako dvě odlišné vlastnosti rozhodnutí se vzájemně nepodmiňují, přestože mají k sobě blízký vztah. Právní moc pouze určuje časový okamžik, od něhož běží lhůta k plnění, resp. k němuž je rozhodnutí vykonatelné. U usnesení o předběžné vykonatelnosti, jako o výjimce z pravidla, rovněž nelze uvažovat, neboť pravidlem pro usnesení je běh lhůty k plnění od doručení, resp. vyhlášení nebo vyhotovení. WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*, 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 297.

¹⁷⁹ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 378.

¹⁸⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3735/2010.

rozhodnutí může nastat a nastává dříve než právní moc usnesení o odmítnutí opravného prostředku.

Lze uzavřít, že samotné podání ne vždy suspenduje právní moc (příp. vykonatelnost), nýbrž odklad nastává jen za určitých předpokladů. Do doby, než soud odmítne odvolání nebo jej věcně projedná, panuje stav nejistoty, zda skutečně došlo k suspenzi právní moci (příp. vykonatelnosti) napadeného rozhodnutí.¹⁸¹

V současné právní úpravě podání dovolání tento účinek *ex lege* nevyvolává, nicméně dovolací soud může i bez návrhu odložit vykonatelnost nebo právní moc napadeného rozhodnutí (§ 243 o.s.ř.). U žaloby pro zmatečnost a žaloby na obnovu řízení se právní moc neodkládá.

3.2.1.1. Štěpení práva

Nejednotné právní názory se objevují na otázku, zda při odvolání se do výroku, který obsahuje dělitelné plnění, jenž vychází z jednoho skutkového základu, může dojít k tzv. štěpení práva, tedy zda lze takové plnění rozdělit na část napadenou a část nenapadenou opravným prostředkem, resp. část, které se dotýká suspenzivní účinek, a část, která samostatně nabude právní moci. Uvedené má následně dopad i na určení rozsahu přezkumné činnosti odvolacího soudu.

Dle jednoho názoru nelze připustit štěpení práva jako důsledek dispozičního procesního úkonu účastníka, naopak nesouhlasný názor argumentuje tím, že právě dispoziční zásada umožňuje odvolateli domáhat se přezkumu jen té části, kterou považuje za nesprávnou. Z pojetí posledně uvedeného vychází i soudní praxe.¹⁸² Odvolatel musí v odvolání přesně, kvantitativně vymezit, v jakém rozsahu tento výrok napadá. Tím dochází k rozštěpení původně jednotného práva na dvě práva se samostatným skutkovým základem ve smyslu § 206 odst. 2 o.s.ř.¹⁸³

181Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2005, sp. zn. 20 Cdo 368/2005.

182Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1220/2000.

183Macková, A. In WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*, 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 294.

3.2.2. Odklad právní moci a vykonatelnosti v dovolacím řízení

Dle současného znění občanského soudního řádu samotné podání dovolání nemá vliv na právní moc ani vykonatelnost, přesto pokud jsou splněny zákonné předpoklady, je dovolací soud oprávněn na návrh i bez návrhu právní moc a vykonatelnost odložit (§ 243 o.s.ř.).¹⁸⁴

Účelem odkladu právní moci nebo vykonatelnosti je zabránit nezvratným následkům v důsledku závaznosti a vykonatelnosti rozhodnutí odvolacího soudu a tím ochránit dovolatele před závažnou újmou na právech, která by mu mohla vzniknout.

Do novely provedenou zákonem č. 404/2012 Sb. mohl dovolací soud odložit pouze vykonatelnost rozhodnutí, které ukládalo povinnost k plnění. Taková úprava byla považována nejen Nejvyšším soudem za nevyhovující. Proto zmíněná novela zakotvila pravomoc dovolacího soudu odložit i tzv. materiální právní moc (závaznost) s tím, že „*okolnost, zda dovolací soud odloží vykonatelnost nebo právní moc rozhodnutí, se odvíjí od povahy napadeného rozhodnutí.*“¹⁸⁵

Předně právní doktrína i judikatura zastávaly názor, že dovolací soud mohl odložit vykonatelnost jen u rozhodnutí, jenž ukládalo povinnost k plnění, neboť nařízení odkladu vykonatelnosti přicházelo v úvahu jen tehdy, mohl-li být podle napadeného rozhodnutí nařízen soudní výkon rozhodnutí (exekuce),¹⁸⁶ nadto nebyly blíže specifikovány podmínky, za kterých mohl dovolací soud odložení vykonatelnosti u těchto rozhodnutí nařídit.

U ostatních rozhodnutí, která neukládala povinnost k plnění, a to i přesto, že by hrozily dovolateli nepříznivé následky, nemohla být vykonatelnost odložena. Jediným prostředkem k odvrácení hrozících následků byl návrh na vydání předběžné opatření podle § 74 a násl. o.s.ř., o němž rozhodoval

184ZAHRAVNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*, 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 310.

185Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

186Takový výklad byl v souladu jak s tehdejší judikaturou Nejvyššího soudu tak se závěry doktrínálními. Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 10.2006, sp. zn. 29 Odo 905/2006, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.5.2012, sp. zn. ICdo 10/2012. KRČMÁŘ, Zdeněk. § 243. In: BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z. a kol. *Občanský soudní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 1285.

prvoinstanční soud, nikoliv dovolací.¹⁸⁷ Taková rozhodnutí jsou sice z teoretického hlediska vykonatelná (současná procesní teorie i samotné o.s.ř. označují rozsudky, přestože neobsahují povinnost k plnění, za vykonatelné, § 161 o.s.ř.), ale ze své povahy byl faktický mocenský výkon nemožný a nemohla se tudíž stát ani způsobilým titulem pro výkon rozhodnutí či exekuci. Konkrétně se jedná o rozhodnutí určovací, rozhodnutí ukládající prohlášení vůle či rozhodnutí statusová.¹⁸⁸ Přesto však mohou zasáhnout do práv některého z účastníků. K odvrácení možných zásahů může nyní soud odložit i právní moc rozhodnutí.

O odkladu rozhoduje dovolací soud usnesením bez zbytečných průtahů, popř. i neprodleně.¹⁸⁹ Usnesení je procesní povahy a dočasné. V průběhu dovolacího řízení může být dovolacím soudem změněno či zrušeno, ze zákona se ruší pravomocným rozhodnutím soudu, kterým se dovolací řízení končí. Proti usnesení o odkladu není přípustný žádný opravný prostředek, jak uvádí Ústavní soud, určitým prostředkem lze chápat samotné projednání a rozhodnutí o dané věci.¹⁹⁰

Do roku 2017 bylo ustálenou soudní praxí, pokud dovolací soud nevyhověl návrhu na odklad vykonatelnosti, nevydat o tom žádné rozhodnutí. Změna v soudní praxi nastala až s nálezem III. senátu Ústavního soudu ze dne 23.8.2017, sp. zn. III. ÚS 3425/16, v němž konstatoval, že i „negativní“ rozhodnutí o odkladu vykonatelnosti rozhodnutí je povinen Nejvyšší soud vydat a že závěr Nejvyššího soudu, že „negativní“ rozhodnutí není oprávněn, popř. povinen vydávat, vycházejí zřejmě z gramatického výkladu § 243 o. s. ř., jakož i ze specifík daného institutu, konkrétně z toho, že jde jen o procesní rozhodnutí, kdy se o příslušném návrhu rozhoduje v jedné instanci, která je navíc instancí poslední,¹⁹¹ je ústavně nekonformní. K tomu Ústavní soud dodává: „Byť je totiž jeho působení pouze dočasné, jeho smyslem a účelem je zabránit zásadním a potenciálně nevratným následkům, jež na základě (vadného) pravomocného rozhodnutí, resp. v důsledku jeho výkonu mohou v právní sféře navrhovatele nastat, takže následné poskytnutí ochrany (ve věci samé) už nemusí mít žádný

187Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

188HAMULÁKOVÁ, Klára. § 243. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 921.

189Usnesení musí být písemně vyhotoveno, obsahovat předepsané náležitosti, vč. řádného odůvodnění a být doručeno účastníkům řízení.

190Usnesení Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. III. ÚS 665/06.

191Tamtéž.

*reálný význam.*¹⁹² Z ústavních kautel řádného procesu Ústavní soud dovodil, že nelze rozhodovat „omisivně“, pokud zákon tuto formu rozhodnutí výslovně nezakotvil, a proto Nejvyšší soud musí vydat usnesení o odmítnutí s řádným odůvodněním, neboť i taková rozhodnutí mohou mít podstatný význam z hlediska soudní ochrany jednotlivce.

Odmítá-li dovolání nebo zastavuje-li dovolacího řízení, je Nejvyšší soud oprávněn o návrhu na odklad, vzhledem k jeho akcesorické povaze, rozhodnout společně s rozhodnutím o samotném dovolání, aniž by se zabýval důvody, pro které byl odklad navrhován, pokud se tak stane v přiměřené lhůtě pro rozhodnutí o návrhu na odklad.¹⁹³ Shodně může postupovat, projedná-li v téže lhůtě dovolání meritorně.

3.2.3. Podmínky odkladu právní moci a vykonatelnosti dovolacím soudem

3.2.3.1. Odklad vykonatelnosti

Pro odklad vykonatelnosti soudem stanoví o.s.ř. předpoklad závažné újmy, která by dovolateli hrozila neprodleným soudním výkonem rozhodnutí nebo exekucí. Slovy J. Bureše a L. Drápala, odklad vykonatelnosti sleduje cíl „*zabránit provedení exekuce tam, kde by mohl být zmařen účinek rozhodnutí o opravném prostředku.*“¹⁹⁴ Odklad vykonatelnosti tudíž přichází v úvahu jen u rozhodnutí, jež ukládají povinnost k plnění.

Zda dovolací soud odloží vykonatelnost, je na jeho uvážení. Nejvyšší soud proto s přihlédnutím k účelu odkladu formuloval předpoklady, které musí dovolací soud před rozhodnutím zvážit a které musí být splněny kumulativně; jsou jimi:

- 1) dovolání je včasné a přípustné, přičemž nevykazuje vady, které by bránily v pokračování dovolacího řízení,
- 2) může-li být podle dovolání napadeného rozhodnutí nařízen výkon rozhodnutí či zahájena, popř. nařízena exekuce,
- 3) Neprodleným výkonem rozhodnutí nebo exekucí by dovolateli hrozila

192Tamtéž.

193Tamtéž.

194BUREŠ, J.; DRÁPAL, L. *Dovolání podle občanského soudního řádu*; C. H. Beck: Praha, 1994, s. 92.

závažná újma na jeho právech,

- 4) podle obsahu spisu je pravděpodobné, že bude dovolání vyhověno,
- 5) odklad se nedotkne právních poměrů třetích osob.¹⁹⁵

Závažnost újmy na právech dovolatele, která mu hrozí neprodleným výkonem nebo exekucí dovoláním napadeného rozhodnutí, je nutno poměřovat možným dopadem vlastního výkonu rozhodnutí (exekuce) do poměrů dovatele.¹⁹⁶ Dovolatel je povinen odůvodnit, v čem konkrétně spatřuje možnou újmu na svých právech, bude se jednat zjm. o závažný dopad do osobních a majetkových poměrů, jakož i to, zda výkonem rozhodnutí vymoženou povinnost bude obtížné nebo nemožné získat zpět. Odklad vykonatelnosti však nemá místo, pokud povinný (dovolatel) již plnil dobrovolně.¹⁹⁷

Vykonatelnost může dovolací soud i bez návrhu odložit kdykoliv v průběhu dovolacího řízení, ke svému rozhodnutí neprovádí dokazování, musí však zvážit, zda odkladem nebudou dotčeny právní poměry třetích osob. Účinky odkladu nastávají ke dni právní moci usnesení o odkladu a zásadně trvají do pravomocného rozhodnutí o dovolání. Výjimečně může soud v rozhodnutí o odkladu stanovit něco jiného. Soud může též zrušit dříve povolený odklad, pokud pominuly důvody, pro které byl povolen, např. byla dobrovolně splněna uložená povinnost, nebo k jeho povolení nebyly vůbec dány podmínky.¹⁹⁸

Odložení vykonatelnosti nicméně neznamená, že rozhodnutí pozbylo vlastnost vykonatelnosti. Odklad vykonatelnosti je pouze důvodem pro odklad provedení soudního výkonu rozhodnutí (exekuce), neboť je zde překážka jeho provedení.¹⁹⁹ V důsledku povoleného odkladu vykonatelnosti nemůže dojít k provedení výkonu rozhodnutí nebo exekuci, resp. pokračování v něm, přičemž dosud vykonané úkony se zásadně neruší. Jedná se o ochranu povinného, kterou je nutno odlišovat od obrany povinného, kdy dochází k odkladu soudního výkonu

¹⁹⁵Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.8.2017, sp. zn. 29 Cdo 78/2016, přestože rozhodnutí nebylo schváleno k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, jeho závěry jsou praxi dovolacím soudem aplikovány.

¹⁹⁶Usnesení NS, sp. zn. 27 Cdo 5003/2017, ze dne 21.11.2017, bod 17.

¹⁹⁷VOJTEK, P. § 243. In: JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201-250 občanského soudního řádu.* 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 214.

¹⁹⁸HAMULÁKOVÁ, Klára. § 243. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 921.

¹⁹⁹Např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.8.2006, sp. zn. 20 Cdo 2917/2005. BUREŠ, J., DRÁPAL, L. Dovolání podle Občanského soudního řádu. 3. díl. *Právní rozhledy.* 1994, č. 2, s. 47 – 52.

(exekuce) na návrh povinného ve výkonovacím řízení z důvodu tíživých poměrů na jeho straně.²⁰⁰

Jak již bylo řečeno, rozhodnutí neztrácí vlastnost vykonatelnosti, proto i po odložení vykonatelnosti může soud vyhovět návrhu na nařízení soudního výkonu, resp. exekuce. Samotný výkon sice může být nařízen, ale současně musí být odložen až do doby pravomocného rozhodnutí, kterým se dovolací řízení končí, nebyla-li dána kratší doba odkladu vykonatelnosti.²⁰¹ Z hlediska vykonatelnosti titulu je tedy indiferentní, zda k odkladu jeho vykonatelnosti došlo po nařízení výkonu soudního rozhodnutí (exekuce), nebo před ním.²⁰²

K. Hamul'áková uvádí, že „*důvodem pro odklad výkonu rozhodnutí však může být samotné zahájení dovolacího řízení.*“²⁰³ S tímto závěrem však nelze souhlasit. Přestože jsou podávány návrhy na odklad soudního výkonu (exekuce) s odůvodněním, že bylo podáno dovolání a výsledek řízení u dovolacího soudu může mít vliv na další průběh výkonu rozhodnutí (exekuce), takové odůvodnění není dostačující, neboť dostatečně neodůvodňuje závěr, že lze očekávat jeho zastavení podle § 266 odst. 2 o.s.ř. (§ 54 odst. 6 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)).²⁰⁴ Podkladem pro rozhodnutí o odložení soudního výkonu (exekuce) může být až pravomocné rozhodnutí dovolacího soudu o odkladu vykonatelnosti.

Stejně jako samotný výkon, může i odložení vykonatelnosti zasáhnout do ústavně chráněných práv osob, proto je třeba dbát, aby bylo o odkladu rozhodnuto a) na základě zákonného podkladu, b) příslušným orgánem a aby c) rozhodnutí nebylo projevem svévole.²⁰⁵

3.2.3.2. Odklad (materiální) právní moci

Dle § 243 písm. b) o.s.ř. může soud odložit právní moc za podmínky, že je

200MACKOVÁ, A. In: WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*, 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 53.

201KRČMÁŘ, Z. § 243. In: DRÁPAL, L., BUREŠ, J., DLOUHÁ, E. A kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1951.

202ELIÁŠ, K. Odklad provedení exekuce. *Právní rozhledy*. 1998, č. 4, s. 157 - 161

203HAMUL'ÁKOVÁ, Klára. § 243. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 921.

204Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 6. 2014, sp. zn. 21 Cdo 1465/2014, náleží Ústavního soudu ze dne 25. 4. 2012, sp. zn. I.ÚS 3428/11 .

205Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. IV. ÚS 3317/17.

dovolatel závažně ohrožen na svých právech a současně se odklad nedotkne právních poměrů jiné osoby než účastníka řízení. Soud je povinen před odkladem právní moci posoudit hrozící újmu na právech dovolatele, která by mu mohla být způsobena, kdyby i po podání dovolání nadále působila závaznost napadeného rozhodnutí (např. bylo odvolacím soudem rozhodnuto o žalobě na určení vlastnictví tak, že se určuje vlastnictví žalovaného, který by i nadále mohl s věcí nakládat jako vlastník).²⁰⁶

Je-li odložena právní moc, ve skutečnosti to značí odklad materiální právní moci (závaznosti). Rozhodnutí po odkladu právní moci nevyvolává účinky závaznosti, proto při posuzování právních poměrů účastníků a dalších osob, na něž se jinak vztahuje závaznost rozhodnutí, je nutno vycházet ze stavu, jako kdyby účinky materiální právní moci nenastaly.²⁰⁷

Dovolací soud může nařídit odklad právní moci v kterémkoliv okamžiku dovolacího řízení a účinky odkladu trvají v zásadě až do pravomocného rozhodnutí o dovolání. Dovolací soud může odklad právní moci zrušit, pominuly-li důvody, pro které byl povolen.

Soud však nemůže rozhodnout kumulativně o odkladu vykonatelnosti a právní moci. Vždy posuzuje nejdříve, zda může vyhovět návrhu na odklad vykonatelnosti, tedy zda je rozhodnutí způsobilým podkladem pro nařízení a provedení soudního výkonu rozhodnutí (exekuce). Je-li odklad vykonatelnosti postačující k ochraně práv dovolatele před nepříznivými důsledky napadeného rozhodnutí, vykonatelnost odloží, přičemž odklad nemá dopad na účinky právní moci soudního rozhodnutí, tj. na závaznost a nezměnitelnost (materiální právní moc) ani na skutečnost, že rozhodnutí již nelze napadnout řádným opravným prostředkem, tedy na stav skončeného řízení (formální právní moc).²⁰⁸ K odkladu právní moci může dovolací soud přistoupit až tehdy, „nemohou-li být negativní dopady rozhodnutí (výroku) do poměrů účastníka řízení (dovolatele) beze zbytku sistovány odkladem jeho vykonatelnosti“²⁰⁹.

Lze upozornit, že odkladem vykonatelnosti nebo právní moci Nejvyšší

206DRÁPAL, Ljubomír. § 248. In: DRÁPAL, L., BUREŠ, J., DLOUHÁ, E. A kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1.vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2010.

207FIALA, Roman. § 248. In: BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z. a kol. *Občanský soudní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 1326.

208Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2011, sp. zn. 29 NSČR 29/2009.

209Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.11.2017, sp. zn. 27 Cdo 5003/2017.

soud v žádném případě nepředjímá výsledek dovolacího řízení. Smyslem odkladu je pouze zajištění, aby pravomocným a vykonatelným rozhodnutím nebylo nezvratně zasaženo do práv dovolatele za situace, kdy není zjevně vyloučena úspěšnost dovolání.²¹⁰

3.2.4. Důsledky dovolání jako mimořádného opravného prostředku

Dovolání, byť primárně plní úlohu sjednocování soudní praxe a současně napravuje nesprávná rozhodnutí nižších soudů, jako opravný prostředek směřující proti pravomocným a vykonatelným rozhodnutím přináší i jevy doprovodné, jsou jimi především zásah do právní jistoty, problematika posouzení plnění poskytnutého na základě zrušeného rozhodnutí, jakož i potřeba ochrany třetích osob.

3.2.4.1. Zásah do právní jistoty

Mimořádné opravné prostředky znamenají zásah do právní moci rozhodnutí a tudíž do jistoty v právních vztazích, která byla pravomocným rozhodnutím odvolacího soudu nastolena.

Právní jistota a z ní vyplývající princip ochrany důvěry občanů v právo je jedním z atributů právního státu. Lze připomenout, že její nedílnou součástí je požadavek předvídatelnosti práva a legitimní předvídatelnost postupu orgánů veřejné moci v souladu s právem a zákonem stanovenými požadavky.²¹¹

Jak je výše uvedeno, současná procesualistika vychází z procesní teorie právní moci, tzn. právní moc jako procesní institut nemění hmotněprávní poměry, a proto nadále mohou přetrvávat rozdíly mezi procesními a hmotněprávními vztahy. Právní moc je vlastností rozhodnutí a pokrývá i taková rozhodnutí, která neodpovídají hmotněprávním vztahům. V důsledku toho má pravomocné rozhodnutí účinky závaznosti a nezměnitelnosti i v případě, že se odchyluje od hmotněprávní skutečnosti nebo je s ní přímo v rozporu. Procesní vztah, jenž je založen pravomocným rozhodnutím, se tak prosadí před stavem hmotněprávním.²¹²

210Srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 3. 2019, sp. zn. IV. ÚS 669/19.

211Nález Ústavního soudu ze dne 1. 2. 2013, sp. zn. IV. ÚS 2127/12-2.

212ZOULÍK, F.In: WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*, 9. vydání.

Proto při úpravě opravných prostředků vždy vystupuje do popředí konflikt mezi potřebou právní jistoty (a s tím úzce související požadavek stability v právních vztazích) a požadavkem materiální správnosti soudního rozhodnutí, tedy dosažení maximálně možného souladu mezi procesním a hmotněprávním vztahem. Jinými slovy, vzniká určitý rozpor, kdy na jedné straně stojí zájem na dokonalém poznání hmotněprávního vztahu a tím, že právní řád poskytne více opravných prostředků, se dosahuje rozhodnutí věrohodnějšího, neboť je daný vztah vícekrát přezkoumáván a hodnocen, a na druhé straně společenský zájem na vyřešení společenského konfliktu, které je tím účinnější, čím je rychlejší. Z pohledu druhého zájmu pak je žádoucí, aby dané rozhodnutí bylo konečné a trvalé, tedy bez možnosti zvrátit vztah tímto rozhodnutím nastolený.²¹³

V případě mimořádného opravného prostředku dovolání převažuje zájem na přezkoumání pravomocného rozhodnutí nad stabilitou právních vztahů jím nastolenou.²¹⁴ Právní úprava se snaží vyložený negativní důsledek sice mírnit taxativně stanovenými objektivními podmínkami přípustnosti, přesto jej však nelze zcela eliminovat ani při sebelepší právní úpravě, pokud se bude jednat o opravný prostředek, který směřuje proti pravomocnému rozhodnutí; účinkem upřednostnění zájmu na přezkumu a společenského zájmu na sjednocování judikatury bude vždy prolomení principu závaznosti a nezměnitelnosti přezkoumávaného rozhodnutí.

3.2.4.2. Plnění poskytnuté na základě zrušeného druhostupňového rozsudku

Je-li dovolání mimořádným opravným prostředek, rozhodnutí dovolacího soudu, kterým nebylo rozhodnutí odvolacího soudu změněno nebo zrušeno a věc mu vrácena k dalšímu řízení, nemá v zásadě žádný vliv na právní poměry účastníků řízení ani na právní poměry třetích osob. Opačná situace ale nastává, rozhodne-li dovolací soud o právních vztazích účastníků jinak, než jak rozhodl soud druhého stupně, nebo takové rozhodnutí zruší a vrátí věc instančně nižšímu soudu k dalšímu projednání.

Zrušením napadeného rozhodnutí odvolacího soudu, příp. i soudu

Praha: Leges, 2018, s. 284.

213MACUR, J. *Základní otázky právní moci civilních soudních rozhodnutí*; Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně, 1972. s. 81.

214Nález Ústavního soudu ze dne 20. 1. 2015, sp. zn. II. ÚS 3000/13.

nalézacího zanikají účinky, které zákon spojuje s právní mocí a vykonatelností, tj. napadené rozhodnutí ztrácí závaznost, nezměnitelnost a takové rozhodnutí nelze vykonat a nařízený výkon musí být zastaven. Vrácením věci instančně nižšímu soudu vzniká takovému soudu rovněž povinnost řídit se právním názorem vysloveným dovolacím soudem.²¹⁵

Pokud však byla pravomocným rozhodnutím uložena povinnost a mezitím, než dovolací soud rozhodnutí zrušil, byla zcela nebo z části tato povinnost splněna, objevují se otázky následného posuzování přijatého plnění. Problémy se projevují zejména v boji mezi právem hmotným a právem procesním, resp. mezi materiální a procesní teorií právní moci.

Materiální teorie právní moci vychází z teze, že právní moc soudních rozhodnutí zasahuje přímo hmotněprávní vztahy. Zdůrazňuje, že právo před pravomocným rozhodnutím je nejisté a sporné, teprve právní mocí se stává nesporným a jistým.²¹⁶ A. Wach v tomto ohledu tvrdil, že „*rozsudek, který žalobci proti žalovanému pravomocně přizná nebo nepřizná určitý nárok, který mezi dvěma stranami uzná nebo neuzná určitý právní vztah, musí mít absolutní platnost proti každému, protože původní pochybný právní vztah mezi stranami nyní existuje nebo neexistuje.*“²¹⁷ Podle této teorie materiální právní moc tudíž vždy ustanovuje hmotněprávní vztah.

Naopak procesní teorie, která je v současné době převažující, vychází z předpokladu, že právní moc je pouze procesním institutem a pravomocné rozhodnutí nemůže samo o sobě založit, resp. změnit hmotněprávní vztahy. Jejím východiskem je zásadní oddělenost hmotněprávních a procesněprávních vztahů. Znamená to, že tyto vztahy existují odděleně a pravomocné rozhodnutí, které se o hmotněprávních vztazích sice vyslovuje, nemůže mít na tyto hmotněprávní vztahy přímý vliv. Totéž platí, je-li pravomocné rozhodnutí zrušeno, avšak teprve zrušením pravomocného rozhodnutí se může hmotněprávní vztah, není-li v souladu s procesněprávním vztahem, prosadit.

Vycházíme-li z převažující procesní teorie, při posuzování poskytnutého

215BUREŠ, J.; DRÁPAL, L. *Dovolání podle občanského soudního řádu*; C. H. Beck: Praha, 1994. s. 112.

216MACUR, J. *Základní otázky právní moci civilních soudních rozhodnutí*; Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně, 1972. s. 17.

217WACH, A., *Zur Lehre von der Rechtskraft*, Leipzig, 1899, s. 10. uvedeno v: MACUR, J. *Základní otázky právní moci civilních soudních rozhodnutí*; Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně, 1972. s. 16.

plnění je nutné rozlišit situace, zda pravomocným rozhodnutím soudu uložená a povinným splněná povinnost odpovídala skutečným hmotněprávním poměrům. Postupným vývojem se v rozhodovací praxi dovolacího soudu ustálil závěr, že *„jestliže na základě povinnosti uložené pravomocným rozhodnutím soudu, které neodpovídá skutečným hmotněprávním poměrům, žalovaný plnil na neexistující dluh, pak žalobci vzniká bezdůvodné obohacení, a to okamžikem, kdy bylo rozhodnutí, na jehož základě bylo plněno, pravomocně zrušeno“*.²¹⁸ Požaduje-li ten, který plnil na základě později zrušeného rozsudku, vrácení vymožené částky, je nutné posoudit oprávněnost jeho nároku, zda takovou povinnost by měl, i pokud by ve věci nebyl vydán rozsudek, tedy zda taková povinnost tu byla podle hmotného práva či nikoliv.²¹⁹

Dle rozhodnutí pouze pokud by povinný plnil v rozporu s hmotněprávním vztahem, vzniká závazek z bezdůvodného obohacení.²²⁰ Naopak je-li plněno v souladu s hmotněprávním vztahem, zaniká nejen procesní povinnost plynoucí z výroku rozhodnutí, ale i závazek hmotněprávní, o němž bylo v řízení rozhodováno. Závazek zaniká splněním a bez ohledu na to, zda bylo žalovaným plněno dobrovolně nebo ve vykonávacím řízení. Na tom nic nemůže změnit ani zrušení pravomocného rozsudku. Nejvyšší soud rozhodnutím snažil překonat dřívější judikaturu, podle níž závazek nemůže zaniknout splněním, neboť zánik závazku splněním předpokládá vůli plnit, která ovšem chybí, pokud žalovaný plnil proto, že mu to ukládalo vykonatelné rozhodnutí.²²¹

Zmíněné rozhodnutí je ve shodě s tezí J. Macura, dle něhož ke splnění hmotněprávní povinnosti povinným může dojít jen tehdy, *„jestliže procesněprávní vztah, založený pravomocným soudním rozhodnutím, je v souladu se skutečnými hmotněprávními poměry, tedy v případě, je-li vykonávané soudní rozhodnutí věcně správné.“*²²² Dále tvrdí, že nejsou-li oba vztahy v souladu, hmotněprávní

218Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. 31 Cdo 3309/2011, rozhodnutí nebylo schváleno k publikaci do Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

219Srov. dále např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8.9.2010, sp. zn. 28 Cdo 2242/2010, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.8.2015, sp. zn. 32 Cdo 2867/2015.

220Dle § 2991 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ten, kdo se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, musí obohacení vydat, přičemž bezdůvodným obohacením je zvláště majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty jakož i plnění za povinného někým jiným..

221Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.10.2007, sp. zn. 28 Cdo 3113/2007, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.4.2003, sp. zn. 21 Cdo 1758/2002.

222MACUR, J. *Problémy vzájemného vztahu práva procesního a hmotného*; Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 138.

závazek nemůže zaniknout, ovšem nastává jiná hmotněprávní skutečnost, kterou je vznik nového závazku oprávněného, jenž může mít podobu závazku z bezdůvodného obohacení, jakož i závazku k náhradě škody či k vydání věci. Nový hmotněprávní závazek se však může prosadit teprve, je-li zrušen pravomocný rozsudek, který svými účinky závaznosti a nezměnitelnosti doposud bránil jeho uplatnění.²²³

J. Macur avšak shledává jistý rozdíl mezi svobodným jednáním povinného, kterým dobrovolně splní soudem uloženou povinnost, a mocenským vynucením realizace této povinnosti, neboť nucený výkon rozhodnutí je pouze realizací procesněprávních vztahů založených pravomocným rozhodnutím. Shodu však nalézá z hlediska jeho konečného cíle, tj. ekonomickém zisku oprávněného.²²⁴

Jistou nejasnost by mohla přinášet i otázka okamžiku vzniku bezdůvodného obohacení. Je obecně přijímanou tezí, že zrušení pravomocného soudního rozhodnutí v rámci řízení o mimořádném opravném prostředku zanikají účinky rozhodnutí „*ex tunc*“.²²⁵ Taková skutečnost má za následek zánik procesněprávních vztahů, jež vznikly na jeho základě, jakož i zánik samotného právního důvodu vzniku těchto procesněprávních vztahů.²²⁶

Např. P. Lavický a J. Kotásek v tomto směru pokládají za krajně nesprávný názor, že vznik bezdůvodného obohacení je vázán na zrušení pravomocného rozsudku pro odpadnutí právního důvodu plnění; za správný naopak považují a zastávají názor, že obohacení vzniká již v okamžiku poskytnutí plnění, které postrádalo právní důvod.²²⁷ Naproti tomu odlišnou situaci vnímají u konstitutivních rozhodnutí, které zakládají, mění nebo ruší práva a povinnosti a mají tím přesah do hmotněprávní sféry. V důsledku zrušení pravomocného rozhodnutí se ruší i stav nastolený daným rozhodnutím. Bylo-li plněno na základě konstitutivního rozhodnutí, teprve jeho zrušením odpadá důvod, na jehož základě

223 Tamtéž.

224 Tamtéž, s. 136.

225 Srov. např. BUREŠ, J.; DRÁPAL, L. *Dovolání podle občanského soudního řádu*; C. H. Beck: Praha, 1994. s. 112, dále např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1.6.2015, sp. zn. 25 Cdo 896/2015: „Zrušovací rozhodnutí dovolacího soudu má účinky *ex tunc*, kdy je pravomocné rozhodnutí odvolacího soudu zrušeno a ve věci nastává procesní stav – fikce, že se na zrušené rozhodnutí hledí, jako by nikdy nebylo vydáno. Výjimku z tohoto pojetí představuje pouze důvodná ochrana právních poměrů třetích osob dle § 243g odst. 2 o. s. ř.“

226 MACUR, J. *Problémy vzájemného vztahu práva procesního a hmotného*; Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 132.

227 LAVICKÝ, P., KOTÁSEK, J. *Zákaz zpětvzetí žaloby podle nového § 96 odst. 6 OSŘ*. Právní rozhledy. 2018, č. 1, s. 5.

vznikl právní vztah, z něhož bylo plněno, a vzniká povinnost vrátit již plněné.

Přestože citované soudní rozhodnutí váže okamžik vzniku bezdůvodného obohacení na zrušení rozhodnutí, Nejvyšší soud připouští nastíněný závěr vzniku bezdůvodného obohacení již v době plnění. Leč vědom si problémů, které by takový závěr v praxi způsobil, zvolil i s ohledem na stranu řízení, která plnila, cestu odlišnou. Nejvyšší soud shledal problém v délce promlčecí doby, resp. v jejím počátku. Stanovení okamžiku vzniku bezdůvodného obohacení a tím počátku promlčecí doby na moment plnění by mohlo v důsledku znamenat, že objektivní tříletá promlčecí doba by mohla doběhnout ještě před samotným zrušením rozsudku, na základě něhož bylo plněno. Neboť dokud není výrok ukládající plnění zrušeno, nelze uplatnit nárok na vydání.

V řízení následujícím po vrácení věci instančně nižšímu soudu se opět bude rozhodovat o procesním nároku vymezeném žalobou, tedy o zaplacení nárokované částky žalovaným. Byla-li již částka uhrazena zcela, řízení vede k zamítnutí žaloby; ať již bylo plněno v souladu s hmotněprávním vztahem či v jeho rozporu, došlo k zániku žalobcem tvrzené povinnosti druhé strany. V prvním případě, byla-li částka uhrazena v souladu s hmotněprávním vztahem, žaloba byla v době podání sice důvodná, nicméně žalobce byl v průběhu řízení plně uspokojen. V druhém případě, byla-li částka uhrazena v rozporu s hmotněprávním vztahem, žalobcův uplatněný nárok byl od počátku nedůvodný. Lavický hovoří o tom, že z hlediska procesní ekonomie není důvodu, aby se soud soustředil na posouzení souladu procesního nároku s hmotněprávním vztahem, neboť obojí vede k zamítnutí žaloby.²²⁸ Je ale třeba mít na paměti i skutečnosti, kdy peněžitá povinnost byla uhrazena z části. Pak je dle názoru autorky práce soud nucen zabývat se souladem obou vztahů. Byl-li žalobcův nárok opodstatněný, soud zamítne žalobu právě a jen v rozsahu uhrazené částky, kdežto ve zbývající částce žalobě vyhoví (s ohledem na § 154 odst. 1 a § 211 o.s.ř. je pro rozsudek soudu rozhodující stav v době jeho vyhlášení).

Žalobce rovněž mohl účinně vzít žalobu zpět, žalovaný by neměl vážné důvody se zpětvzetím nesouhlasit (§ 96 odst. 3 o.s.ř.), vážným důvodem nemohlo být, ani kdyby meritorní rozhodnutí konečně vyřešilo spor mezi účastníky a zabránilo tak případným dalším sporům.²²⁹ Novela provedená zákonem

228Tamtéž, s. 6.

229Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.11.2001, sp. zn. 29 Cdo 2854/2000.

č. 296/2017 Sb. přinesla v tomto ohledu jistou změnu. Novela do znění o.s.ř. zařadila nový § 96 odst. 6 o.s.ř., jenž označuje za neúčinné zpětvzetí návrhu na zahájení řízení žalobcem po zrušení druhostupňového, resp. prvostupňového rozhodnutí dovolacím soudem, pokud důvodem je skutečnost, která nastala v době trvání účinků zrušeného rozhodnutí.²³⁰ Takovou skutečností má novela na mysli zejména plnění povinného před zrušením rozhodnutí v rámci řízení o dovolání.

Dle názoru P. Lavického a J. Kotáska novela zřejmě měla za cíl, aby druhostupňový, resp. prvostupňový soud po vrácení věci také posoudil, zda bylo plněno v souladu s hmotněprávním vztahem, a pokud nikoliv, uložil žalobci povinnost vrátit to, oč se obohatil, žalovanému.²³¹ V souladu s dispoziční zásadou a vymezením předmětu sporu žalobcem se z vlastní iniciativy soud nemůže zabývat, zda žalovanému vznikl nárok na vydání bezdůvodného obohacení. Východiskem je buď vzájemná žaloba dle § 97 o.s.ř., pokud je řízení vráceno nalézacímu soudu²³², nebo zahájení nového, samostatného řízení.

V obou případech je dle uvedených autorů původní žalovaný zatížen důkazním břemenem ohledně všech skutkových předpokladů normy, která stanoví povinnost vydat bezdůvodné obohacení. Podle ustálené soudní judikatury v řízení o vydání bezdůvodného obohacení však žalobce nese důkazní břemeno jen v rozsahu prokázání zaplacení předmětné částky, naproti tomu na straně žalované je, aby prokázala právní důvod skutečnosti (titul), podle níž byla oprávněna plnění přijmout.²³³ Podle této judikatury v novém řízení je na žalované straně (v původním řízení v pozici žalobce), která plnění obdržela, aby prokázala, že rozhodnutí, na základě něhož plnila, je v souladu se skutečnými hmotněprávními poměry. S judikaturou se ztotožňuje i L. Brim²³⁴, naopak odlišný názor zastává

230P. Lavický a J. Kotásek dokonce považují nové znění § 96 odst. 6 za protiústavní z důvodu omezování dispozičního práva žalobce s předmětem řízení, které je v rozporu se povahou civilního řízení jakož i s principy demokratického právního státu (LAVICKÝ, P., KOTÁSEK, J. *Zákaz zpětvzetí žaloby podle nového § 96 odst. 6 OSŘ*. Právní rozhledy. 2018, č. 1, s. 6.) K ústavnosti se vyjádřil i Nejvyšší soud, který však k názoru, že by bylo ustanovení v rozporu s ústavním pořádkem, nedošel (usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 6. 2019, sp. zn. 32 Cdo 1063/2019).

231LAVICKÝ, P., KOTÁSEK, J. *Zákaz zpětvzetí žaloby podle nového § 96 odst. 6 OSŘ*. Právní rozhledy. 2018, č. 1, s. 1.

232U odvolacího soudu je vzájemná žaloba nepřipustná (§ 216 odst. 1 o.s.ř.).

233Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 1. 2017, sp. zn. 20 Cdo 5510/2016, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1.2.2017, sp. zn. 28 Cdo 5299/2015, usnesení NS ze dne 28.8.2013, sp. zn. 26 Cdo 1494/2013 .

234BRIM, L. *Rozhodování o nákladech řízení po zrušení rozhodnutí dovolacím soudem a bezdůvodné obohacení*. Právní rozhledy. 2018, č. 2, s. 58.

L. Drápal a T. Pondikasová, kteří kriticky zhodnotili zmíněný nález velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 23.4.2014: „*Ve své podstatě tak pouze dochází k „přesunutí“ předmětu řízení do řízení nového, což je nutně spojeno rovněž s přesunutím důkazního břemene na původního žalovaného, který musí tvrdit a prokázat, že pravomocné rozhodnutí soudu, na základě něhož poskytl žalobci plnění, neodpovídalo „skutečným“ hmotněprávním poměrům.*“²³⁵ Zároveň upozorňují, že k prokázání nemusí postačit odůvodnění zrušujícího rozhodnutí, neboť pravomocné rozhodnutí může být zrušeno např. i z důvodu procesních vad.

Při rozhodování o vrácení bezdůvodného obohacení nelze pominout ani zvyšující se náklady soudního řízení a možné komplikace při rozhodování o nich, i s ohledem na nové ustanovení § 96 odst. 6 o.s.ř.²³⁶

Cílem této práce není provést podrobný a rozsáhlý rozbor problematiky bezdůvodného obohacení, byť je v současné době velmi nešťastně upravena a jistě si zaslouží pozornost a změnu nevyhovující úpravy. Účelem je poukázat na aplikační problémy vznikající v praxi v důsledku konstruování dovolání jako mimořádného opravného prostředku a možnosti vykonat napadené rozhodnutí před rozhodnutím dovolacího soudu.

Na základě shora uvedeného by řešením situace byl právě suspenzivní účinek dovolání, tedy odklad právní moci a vykonatelnosti, ještě předtím, než rozhodnutí tyto vlastnosti nabude. Odkladem obou složek by bylo možné zamezit nařízení výkonu rozhodnutí či užití jiných právních nástrojů k vynucení splnění povinnosti uložené rozsudkem, který by mohl být následně zrušen.

3.2.4.3. Ochrana třetích osob

Další skutečností, která svědčí ve prospěch řazení dovolání do řádných opravných prostředků, je zmírnění, resp. odpadnutí problémů, které vznikají při ochraně právních vztahů tzv. třetích osob, pro něž z rozhodnutí odvolacího soudu vyplývá nějaké právo nebo nějaká povinnost.

V platné právní úpravě je ochrana třetích osob výslovně zakotvena v § 243g odst. 2 o.s.ř., podle něhož nemohou být právní poměry třetích osob nijak dotčeny novým rozhodnutím dovolacího soudu, které upravilo práva a povinnosti

²³⁵DRÁPAL, L., PONDIKASOVÁ, T. *Zrušení pravomocného soudního rozhodnutí a „bezdůvodné obohacení“?* Právní rozhledy. 2015, č. 3, s. 99.

²³⁶Srov. BRIM, L. *Rozhodování o nákladech řízení po zrušení rozhodnutí dovolacím soudem a bezdůvodné obohacení.* Právní rozhledy. 2018, č. 2, s. 58-64.

účastníků řízení jinak oproti původnímu druhostupňovému rozhodnutí. Posuzují-li se právní poměry třetích osob, nadále se vychází z původního rozhodnutí, které s právní mocí stanovilo práva a povinnosti účastníků řízení i třetích osob. Tato práva a povinnosti třetí osoby v důsledku jim poskytované ochrany nemohou pozbýt jen proto, že nové rozhodnutí ve věci upravilo právní poměry účastníků řízení jinak.²³⁷ Neposkytnutí této zákonné ochrany by znamenalo výrazný zásah do právní jistoty těchto osob.

Příkladem může být rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10.10.2006, sp. zn. 22 Cdo 778/2005, kterým bylo zrušeno pravomocné rozhodnutí odvolacího soudu, na jehož základě oprávněná osoba převedla věc smlouvou o převodu vlastnictví na třetí osobu. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že *„ustanovení § 243d odst. 2 o. s. ř. (nyní § 243g odst. 2 o.s.ř.) poskytuje třetím osobám ochranu pro případ nabytí věci od nevlastníka a že z tohoto důvodu nemůže být pro rozpor se zákonem podle § 39 obč. zák. (zákon č. 40/1964 Sb.) neplatná smlouva, kterou byla věc na třetí osobu převedena v době od právní moci rozhodnutí do jeho zrušení dovolacím soudem.“*²³⁸ Ze skutečnosti, že osoba nabyla věc od nevlastníka dle hmotného práva, přesto na základě pravomocného rozhodnutí přiznávající mu toto vlastnické právo, tak nelze dovozovat obcházení zákona nebo jednání, které by bylo v rozporu s dobrými mravy. Třetí osoba je chráněna tak, jako by věc nabyla od skutečného vlastníka věci.

V rozhodnutí předcházejícím Nejvyšší soud vyslovil názor, že ochrana třetích osob musí být poskytnuta bez ohledu na skutečnost, zda třetí osoba věděla o tom, že probíhá dovolací řízení o pravomocném rozhodnutí, na jehož základě bylo přiznáno právo a které může být v jeho rámci zrušeno. Tento závěr Nejvyšší soud dovodil jak ze samotného znění zákona, který nikterak nezmiňuje nevědomost o podání dovolání ani o vadách rozhodnutí, tak i z pojetí dovolání jako mimořádného opravného prostředku, jehož samotné podání nemá vliv na právní účinky napadeného rozhodnutí.²³⁹

237KRČMÁŘ, Zdeněk. § 243d. In: DRÁPAL, L., BUREŠ, J., DLOUHÁ, E. A kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1.vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1966.

238Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2006, sp. zn. 22 Cdo 778/2005.

239Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 1. 2002, sp. zn. 22 Cdo 812/2000.

3.3. Věcný záměr ČŘS

Nyní platný a účinný občanský soudní řád byl přijatý již v roce 1963. Od té doby prošel český stát politickými i společenskými změnami, které byly reflektovány v četných novelách o.s.ř., jež byly často nepřehledné a nesystémové. V praxi to s sebou mnohdy přinášelo řadu aplikačních problémů a s tím související průtahy řízení. Proto se rekonfigurační snahy objevovaly již před lety.²⁴⁰ Společným jmenovatelem snah o rekonfiguraci bylo zefektivnění, zkosodárnění a zrychlení procesu, též se projevovala snaha o reflexi vývoje civilního procesu v okolních zemích.

V současné době je připravován v gesci Ministerstva spravedlnosti civilní řád soudní, resp. je již zveřejněn věcný záměr civilního řádu soudního k veřejné diskuzi od listopadu 2017,²⁴¹ v němž jsou uvedeny základní teze, kterými by se měl nový předpis řídit. Civilní řád soudní (dále jen „ČŘS“) by měl v dohledné době nahradit stávající občanský soudní řád z roku 1963. Zněním civilního řádu soudního se zabývá pracovní komise v čele s Petrem Lavickým²⁴², který se nechal slyšet, že současný o.s.ř. vznikl na dnes již nepřijatelných východiscích a obsahuje rozporná opatření, která komplikují řízení v praxi.²⁴³ Hlavním cílem rekonfigurace procesního práva má být celkové zefektivnění soudnictví.

Inspiračním zdrojem pro ČŘS se staly zahraniční právní úpravy, zejména z německých, rakouských, švýcarských, ale i slovenských procesních předpisů. Při formulaci jednotlivých základních pravidel vychází především z rakouského civilního řádu soudního z roku 1895²⁴⁴ (dále též jen „ZPO“), který na našem území platil do roku 1950, v rakouských zemích v novelizované podobě platí dodnes.

ČŘS upravuje jen řízení sporná, jakožto základní druh civilního procesu, přičemž ostatní řízení ponechává zvláštní úpravě, neboť každý druh řízení v rámci

240Např. BUREŠ, J, DRÁPAL, L. *Novelizovat ještě jednou občanský soudní řád?*. Právní rozhledy. 1999, č. 3, s. 105 – 114; WINTEROVÁ, A. *K rekonfiguraci občanského soudního řádu v České republice*. AUC Iuridica, 2004, č. 4, s. 73-80; ZOULÍK, F.; DVOŘÁK, B. *K vývoji a perspektivám českého civilního procesu*. Právní fórum, 2009, č.1, s.1.

241K dispozici na: <https://crs.justice.cz/>

242Krom uvedeného jsou členy pracovní komise též Zdeněk Pulkrábek, Alena Winterová, Eva Dobrovolná a Bohumil Dvořák.

243PASEKOVÁ, E. (2017). *Pravomocný rozsudek až po rozhodnutí Nejvyššího soudu. Pelikán představil teze civilního kodexu - Česká justice*. [online] Česká justice. Available at: <https://www.ceska-justice.cz/2017/11/pravomocny-rozsudek-az-po-rozhodnuti-nejvyssiho-soudu-pelikan-predstavil-teze-civilniho-kodexu/> [Accessed 26 Jul. 2019].

244RGI. Nr. 113/1895 Österreichische Zivilprozessordnung.

civilního soudního řízení plní jinou funkci a platí pro něj jiná pravidla. Proto ČRS nepočítá ani s úpravou vykonávacího řízení, které by mělo být v budoucnu upraveno v novém exekučním řádu, jenž by současnou dualitu soudního výkonu rozhodnutí a exekuce odstranil a zavedl jednotný režim.

Předmětem zásadní proměny má být institut dovolání, který je v současnosti platné a účinné právní úpravě pojímán jako mimořádný opravný prostředek. Autoři věcného záměru tento procesní institut zahrnují do řádných opravných prostředků, tedy prostředků proti dosud nepravomocným rozhodnutím (konkr. rozsudkům, nikoliv usnesením), což s sebou nese mnoho důsledků, ať už jsou vnímány pozitivně, nebo negativně.

Je nezbytné vyjasnit, že věcný záměr civilního řádu soudního nadále neužívá pojmu řádný a mimořádný opravný prostředek, ale pojem opravný prostředek a tzv. jiné prostředky nápravy. Není tedy zcela správným označením dovolání jako řádného opravného prostředku. Přesto bývá mnohdy takto označováno a pro možnost vzniku nechtěných pochybností je i v této práci vědomě často takto pojmenováván.

Hlavním dělicím kritériem pro řádný a mimořádný opravný prostředek je nyní právní moc a její suspenze. Věcný záměr přiznává suspenzivní účinek všem opravným prostředkům (odvolání, dovolání a stížnost). Nadto obecně opravné prostředky jsou charakterizovány svým suspenzivním a devolutivním účinkem, proto žalobu na obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost postrádající zmíněné účinky nadále neřadí do opravných prostředků, jak to nesprávně činí o.s.ř., ale do jiných prostředků nápravy.

Za znak mimořádnosti dovolání bývají označovány i velmi omezené meze jeho užití, které zaručují, že má být procesní institut užit jen k nápravě nejzávažnějších nedostatků a pochybení soudu, nikoliv k obecnému přezkumu a nápravě vadného nebo nesprávného rozhodnutí.²⁴⁵ Věcný záměr takový účel institutu přiznáním suspenzivního účinku ze zákona, dle názoru autorky práce, nijak nezpochybňuje, neboť naplnění takového účelu lze dozajista zaručit vymezením přípustnosti a důvodností, ostatně právě vázání výlučně na zákonem stanovené předpoklady značí jistou mimořádnost.

Z ostatních změn oproti dosavadní úpravě dovolání lze uvést omezení

²⁴⁵WINTEROVÁ, A. In: WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. Civilní právo procesní, 9. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 291.

přípustnosti pouze na druhoinstanční rozsudky (pro procesní rozhodnutí je zaveden institut stížnosti), rozšíření důvodnosti o zmatečnostní vady, zkrácení lhůty pro podání dovolání ze dvou měsíců na jeden nebo možnost uložení trestu pro svévoli. Lze zmínit i rozhodování dovolacího soudu na základě ústního jednání tehdy, trvá-li na tom alespoň jedna ze stran. Věcný záměr též v určitých případech přenechává rozhodování o přípustnosti dovolání v kompetenci odvolacího soudu, který takto rozhodne ve výroku svého rozhodnutí. Odvolací soud tak do značné míry přebírá činnost dovolacího soudu s odůvodněním předvídatelnosti přípustnosti tohoto procesního institutu pro strany řízení.²⁴⁶

3.4. Suspenzivní účinek dovolání v ČR

Bod č. 346 věcného záměru ČRS: „*Včasným podáním dovolání se odkládá v napadeném rozsahu právní moc a vykonatelnost rozsudku odvolacího soudu do skončení dovolacího řízení. To neplatí pro dovolání podle bodu 342, jehož podáním se odkládá pouze právní moc, nikoliv vykonatelnost rozsudku odvolacího soudu. Dovolací soud však může v tomto případě na návrh vykonatelnost rozsudku odvolacího soudu odložit.*“

Zásadní změnou v úpravě dovolání navrhovaného ČRS je nastolení suspenzivního účinku napadeného rozhodnutí při jeho včasném podání.

Jak je výše uvedeno, v současné právní teorii je suspenzivní účinek spojován s odkladem právní moci (odklad vykonatelnosti nastává jen u těch rozhodnutí, kdy počátek běhu pariční lhůty je navázán na právní moc, a tudíž odklad právní moci automaticky odkládá nabytí účinku v podobě vykonatelnosti). Naopak v pojetí věcného záměru se předmětem suspenzivního účinku stává nejen právní moc, ale též vykonatelnost rozhodnutí.

Úprava suspenzivního účinku u dovolání má za cíl posílit význam institutu právní moci, která má vyjadřovat konečné, závazné a nezměnitelné řešení právního sporu.²⁴⁷ Též usiluje o předcházení problémů, které vznikají v souvislosti

²⁴⁶Civilní řád soudní – Věcný záměr. [online] Available at: <https://crs.justice.cz/> [Accessed 29 Jul. 2019]

²⁴⁷Ideová východiska věcného záměru civilního řádu soudního – Civilní řád soudní. [online] Crs.justice.cz. Available at: <https://crs.justice.cz/ideova-vychodiska> [Accessed 29 Jul. 2019].

s posuzováním plnění přijatého na základě druhostupňového, v dovolacím řízení zrušeného rozhodnutí.

Věcný záměr užívá spojení „odklad v napadeném rozsahu“, i zde je tudíž možnost odděleného nabytí právní moci a vykonatelnosti výroků, jež nebyly napadeny. Leč z důvodu právní jistoty možnost výkonu rozhodnutí váže na podmínku potvrzení dovolacího soudu o tom, v jakém rozsahu je rozhodnutí vykonatelné a tedy pro jaký rozsah lze vést výkon rozhodnutí (bod č. 355 věcného záměru).

3.4.1. Lhůta k plnění v ČRS

Věcný záměr vychází z teorie, že lhůta k plnění má být zásadně shodná s lhůtou pro podání opravného prostředku, a to jak svou délkou, tak svým počátkem. Je tak doplněna rozšířená koncepce odkladného účinku, do jehož předmětu kromě právní moci je zahrnuta i vykonatelnost. Proto důsledek podání opravného prostředku může být konstruován jako odklad obou složek, jež nejsou vzájemně vázány či podmíněny. Věcný záměr staví na myšlence, že povinný po rozhodnutí soudu má plnit v rozhodnutí uloženou povinnost a pokud není ztotožněn s výsledkem sporu, podat opravný prostředek ve lhůtě k tomu stanovené.²⁴⁸

Nový ČRS váže počátek běhu pariční lhůty na okamžik doručení rozsudku. Tím se navrácí k pojetí lhůt k plnění upravených občanským soudním řádem z roku 1950 (§ 152 zákona č. 142/1950 Sb., o konání v občianskych právnych veciach (občiansky súdny poriadok)) a též k současně platným procesním předpisům v Německu a Rakousku.

Rakouský ČRS, který byl recepční normou převzat na naše území, zahrnoval pod pojem suspenzivního účinku právní moc i vykonatelnost, vázal počátek běhu lhůty k plnění k okamžiku nabytí právní moci (§ 409 odst. 3 zákona č. 113/1895 ř.z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní)). Dle V. Hory takové ustanovení „nelze bráti doslovně ve všech případech, poněvadž by tím lhůta k plnění doznala nesmírného rozšíření, nýbrž sluší ho používatí jenom pro ty případy, kde byl proti dotčenému rozsudku

²⁴⁸Civilní řád soudní – Věcný záměr. [online] Available at: <https://crs.justice.cz/> [Accessed 29 Jul. 2019].

*opravný prostředek podán.*²⁴⁹ Naopak E. Ott nemá pochybnosti o platnosti daného ustanovení: „*Lhůty dotčené počínají běžeti teprve na zejří po dnu tom, kdy nález nabyl právní moci.*“²⁵⁰ Na Slovensku byla vázanost pariční lhůty přímo zakotvena ke dni následujícímu po dni doručení rozsudku straně, která má plnit (§ 397 odst. 4 zákona čl. I/1911, civilní soudní řád).

V průběhu doby, kdy převzatý rakouský ČRS na českém území platil v podstatě beze změny, na rakouském území došlo k podstatným novelizacím. Novelou z roku 1922²⁵¹ byl počátek běhu pariční lhůty (která činila 14 dní) nově navázán na doručení povinné osobě, návaznost na právní moc byla ponechána v případě, že byl podán opravný prostředek (§ 409 odst. 3 ZPO).

Věcný záměr uvádí patnáctidenní pariční lhůtu, která může být soudem zkrácena i prodloužena s ohledem na okolnosti konkrétního případu. Lhůta k plnění, jak již bylo zmíněno, počíná od doručení rozsudku; je-li však podán opravný prostředek a nejedná-li se o předběžně vykonatelný rozsudek, počítá se lhůta k plnění od právní moci rozsudku (právní moci rozhodnutí nabude, nelze-li jej již napadnout opravným prostředkem, bod č. 175 věcného záměru²⁵²). V tomto ohledu byla plně převzata rakouská úprava nabytí vykonatelnosti.

Zde je však třeba zdůraznit některé aspekty, které dle názoru autorky práce nejsou zcela vyhovujícími, a to především s ohledem na podání opravného prostředku. Lhůta k podání odvolání činí 15 dní, k podání revize taktéž 15 dnů. V této délce lhůty úprava vyhovuje pojetí, jak jej uvádí věcný záměr: „*Právní moc a vykonatelnost mají spadat v jedno.*“²⁵³ Lhůta k podání dovolání však činí jeden měsíc od doručení písemného vyhotovení odvolacího rozsudku (bod č. 345 věcného záměru).

Již bylo zdůrazněno, že suspenzivní účinek má zabránit i problematice navrácení plnění, pokud bylo plněno na základě vykonatelného rozhodnutí posléze zrušeného dovolacím soudem. Stává-li se však rozhodnutí soudu druhého stupně vykonatelným patnáctým dnem po doručení, přičemž lhůta k podání

249HORA, V. Československé civilní právo procesní. Díl II. Řízení před soudy první stolice. Praha, 1932, s. 305.

250OTT, Emil, SPÁČIL, Jirí, ed. *Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 251.

2516. Gerichtsentlastungsnovelle BGBl 1929/222.

252Pro podání odvolání (opravný prostředek proti rozsudkům) i pro podání stížnosti (opravný prostředek proti usnesení) platí 15 denní lhůta, pro podání dovolání je lhůta jeden měsíc.

253Civilní řád soudní – Věcný záměr. [online] Available at: <https://crs.justice.cz/> [Accessed 29 Jul. 2019], bod 281.

dovolání činí jeden měsíc, dochází zde k systémovému nedostatku.

Za prvé, tlačí toho, komu byla uložena povinnost k plnění, aby plnil a nebyl proti němu nařízen výkon rozhodnutí, neboť nesplní-li povinnost uloženou vykonatelným rozhodnutím ve lhůtě k tomu určené, jedná protiprávně a oprávněný může podat návrh na mocenské vymožení uložené povinnosti. Současně povinnému stále běží lhůta pro učinění rozhodnutí, zda vůbec podá proti danému rozhodnutí opravný prostředek (dalších 15 dní). Zde již zmíněná koncepce věcného záměru dosti pokulhává.

Za druhé, podá-li účastník řízení po uplynutí lhůty k plnění, ale před uplynutím lhůty k podání opravného prostředku, dovolání, odkládá se v rozsahu návrhu právní moc a vykonatelnost rozhodnutí. Zde si ale věcný záměr není vědom podstatné rozdílnosti, neboť odkládá-li se právní moc a vykonatelnost rozhodnutí, které tyto vlastnosti prozatím nenabylo, nelze to ztotožňovat s odkladem právní moci a vykonatelnosti rozhodnutí, které alespoň jednu z vlastností již nabylo. V tomto případě by docházelo k odkladu vykonatelnosti již vykonatelného rozhodnutí. Jak bylo vysvětleno výše, mluvíme-li o odkladu vykonatelnosti již vykonatelného rozhodnutí, takové vlastnosti nepozbývá, pouze ji potlačuje.

Stran dovolání je tato nesystémovost o to více zesílena tzv. výjimečným dovoláním, které sice odkládá právní moc, nikoliv však vykonatelnost napadeného rozhodnutí. U výjimečného dovolání jde o potvrzující rozsudky nad 100 000 Kč, kdy odvolací soud dovolání nepřipustil, přesto jej dovolací soud za určitých podmínek shledá přípustným. Rozhodnutí bude vykonatelné, bude možné na jeho základě vést výkon rozhodnutí, nebude ovšem pravomocné. Takový rozsudek se stává předběžně vykonatelným.²⁵⁴ Věcný záměr argumentuje tím, že do právní jistoty bude zasaženo minimálně v zájmu dosažení pravomocného a vykonatelného rozsudku v přiměřené době, neboť výjimečné dovolání se bude týkat malého počtu případů, ve kterých je nadto velmi nízká úspěšnost: „*Jestliže totiž odvolací soud dovolání nepřipustil, existuje větší pravděpodobnost, že rozhodnutí odvolacího soudu nebude rozhodnutím dovolacího soudu na základě výjimečného dovolání zvráceno.*“²⁵⁵ Takovou úpravu

²⁵⁴Předběžná vykonatelnost je ve věcném záměru konstruována tak, že vykonatelnost rozsudku nastává bez ohledu na podání opravného prostředku. Obecně pariční lhůta bude počínat doručením, tedy současný diferenciacní znak, že pariční lhůta u předběžného rozhodnutí běží od doručení, nelze uplatnit.

²⁵⁵Civilní řád soudní – Věcný záměr. [online] Available at: <https://crs.justice.cz/> [Accessed 29

komparuje s rakouskou praxí, kde se úspěšnost výjimečného dovolání pohybuje okolo 15 %, a proto u takových rozhodnutí je příhodnější ponechat možnost jejich vykonání. Pro případy, že by přesto hrozila dovolateli újma, věcný záměr upravuje u výjimečného dovolání odklad vykonatelnosti na jeho žádost.

Obdobný nedostatek se objevuje i při možnosti zkrácení lhůty k plnění pod 15 dnů, zjm. jedná-li se o prvostupňový rozsudek, proti němuž je ve lhůtě patnácti dnů od doručení možné podat odvolání (bod č. 312 věcného záměru). Příkladem může být stanovení desetidenní lhůty k plnění, přesto povinnému stále běží lhůta na to zvážit, zda se bude proti rozhodnutí bránit v opravném řízení.

Vzhledem k tomu, že věcný záměr se soustředí pouze na sporná řízení, nikoliv však již na možné důsledky, které mohou nastat ve vykonávacím řízení, lze prozatím k takové úpravě zaujmout pouze negativní stanovisko.

Věcný záměr v mnohém vychází ze současného znění rakouského civilního řádu soudního. ZPO stanoví dovolací lhůtu 4 týdnů (§ 505 odst. 2 ZPO), přičemž pariční lhůta se ustálila na 14 dnech (§ 409 odst. 1 ZPO). I zde by taková úprava mohla vést k nechtěným důsledkům. Fasching k tomu uvádí, že z procesně ekonomických důvodů musí být indiferentní, zda bylo dovolání podáno před uplynutím pariční lhůty nebo po jejím uplynutí. Doložku vykonatelnosti, která je nezbytná k nařízení exekuce, by měl soud vyznačit až po uplynutí lhůty k podání opravného prostředku.²⁵⁶

Tento rozpor v rakouském ZPO vznikl až následně, novelou z roku 1983²⁵⁷, kdy původní 14 denní lhůta k podání dovolání splňující požadavek jediného okamžiku nabytí vykonatelnosti a právní moci byla prodloužena na 4 týdenní. Změna byla iniciována především z řad advokátů, pro které byla 14 denní lhůta k vypracování a podání dovolání neúnosně krátká.²⁵⁸

3.4.2. Oddálení okamžiku nabytí právní moci a vykonatelnosti

Přínos zavedení tzv. třetí instance je zpochybňován možným oddalováním právní moci a vykonatelnosti rozhodnutí a tedy oddalováním poskytnutí účinné

Jul. 2019], bod 342.

²⁵⁶FASCHING, H. W. *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozessrechts: Lehr- und Handbuch für Studium und Praxis*, 2. vydání. Wien: Manz, 1990, s. 785.

²⁵⁷Zivilverfahrens-Novelle BGBl 1983/135.

²⁵⁸FASCHING, H. W. *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozessrechts: Lehr- und Handbuch für Studium und Praxis*, 2. vydání. Wien: Manz, 1990, s. 786.

ochrany subjektivním právům. Z hlediska jejich ochrany je ale podstatnější otázka celkové doby řízení. Celková doba řízení však není odvislá od skutečnosti, zda je opravný prostředek upraven jako řádný nebo mimořádný, nýbrž na celkovou dobu řízení má vliv především nastavení pravidel přípustnosti.²⁵⁹ Vhodným řešením může být vypuštění procesních rozhodnutí z přezkumu dovolacím soudem, čímž lze docílit zkrácení doby řízení, neboť nebude dovolací soud zbytečně zatížen rozhodováním o procesních otázkách.

Lze odkázat na J. Bureše a L. Drápala, kteří nepovažují za podstatné, zda daný opravný prostředek patří mezi řádné či mimořádné, tedy zda je napadáno rozhodnutí nepravomocné nebo pravomocné, ale za rozhodující považují to, jak je v dané právní úpravě vymezena přípustnost, okruh dovolacích důvodů a jakými způsoby může dovolací soud o dovolání rozhodnout. Zcela zřetelně takový závěr demonstrují na příkladu: „*Řádný opravný prostředek (v tom smyslu, že je vybaven suspenzivním účinkem) totiž může být připuštěn proti rozhodnutí odvolacího soudu za tak omezujících podmínek, že ve skutečnosti budou jeho prostřednictvím přezkoumávána rozhodnutí odvolacích soudů jen výjimečně. Naproti tomu podmínky přípustnosti tzv. mimořádného opravného prostředku mohou být stanoveny takovým způsobem, že bude možné přezkoumávat větší část pravomocných rozhodnutí odvolacích soudů.*“²⁶⁰

Z uvedeného je zřejmé, že nastavením vhodných pravidel přípustnosti lze docílit toho, aby dovolání bylo přípustné pouze u úzkého okruhu druhostupňových rozhodnutí, zatímco ostatní rozhodnutí nabudou právní moci a vykonatelnosti již po rozhodnutí ve druhé instanci.²⁶¹

Je nutno dodat, že ani podstata a účel dovolání, tj. rozvíjet právo a sjednocovat vznikající judikaturu, jakož i dbát o spravedlnost v konkrétním případě, se nemusí nijak zvlášť lišit v závislosti na tom, zda je upraveno jako řádný nebo mimořádný opravný prostředek.

3.4.2.1. Oddálení právní moci

V současné době se procesualisté převážně kloní k tezi, že soudní řízení má být zásadně dvojinstanční. Vychází především z teorie, že soudní řízení končí

259DVOŘÁK, B. *Nad koncepcí dovolání v civilních věcech*. Právník. 2018, č. 4, s. 346.

260BUREŠ, J.; DRÁPAL, L. *Dovolání podle občanského soudního řádu*; C. H. Beck: Praha, 1994. s. 119.

261Srov. DVOŘÁK, B. *Nad koncepcí dovolání v civilních věcech*. Právník. 2018, č. 4

ve druhém stupni, po němž rozhodnutí nabývá právní moci. Dovolání je rozuměno jako opravný prostředek mimořádný, který na konec řízení nemá žádný vliv, neboť otevírá samostatné řízení, jehož předmětem je vyřešení konkrétní otázky.²⁶² K jeho mimořádnosti založené právní moci přisvědčuje i A. Winterová, dle níž právní moc rozhodnutí „*dodává mimořádnému prostředku přece žádoucí punc výjimečnosti.*“²⁶³

Nicméně v rámci dovolacího řízení je též přezkoumávána správnost předchozího soudního rozhodnutí, byť v omezeném rozsahu a po stránce právní. Děje se tak na stejném skutkovém základu a se stejnými účastníky řízení. Jeho výsledek však může zasáhnout do právní moci a tudíž právní jistoty nastolené přezkoumávaným rozhodnutím.

Autorka práce se proto domnívá, že přiznání právní moci druhoinstančnímu rozhodnutí, přestože může být rozhodnutí nadále přezkoumáno v dovolacím řízení, v jehož rámci může být změněno nebo zrušeno, znevažuje pojetí právní moci jako „*stanovení jistých konečných mezí tak, aby po jich dosažení bylo nutno považovati věc za vyřízenou.*“²⁶⁴ V tomto ohledu se autorka zcela ztotožňuje s věcným záměrem, který si od navrhované úpravy slibuje právě posílení významu institutu právní moci, který má značit, že věc je konečně, závazně a nezměnitelně vyřešena.²⁶⁵

Autorka práce je též toho názoru, že přiznáním suspenzivního účinku dovolání za současného zachování omezeného přístupu není popřen jeho mimořádný charakter. Jeho mimořádnost je vymezena zejména okruhem přípustných rozhodnutí a naplněním dovolacího důvodu, jakož i rozsahem přezkumní činnosti dovolacího soudu.

Není bez zajímavosti pojetí španělské, které bude více přiblíženo v následující kapitole. Ve španělském právním řádu zaujímá dovolání místo přezkumu rozsudků (nikoliv usnesení) a je vybaveno nejen devolutivním, ale též suspenzivním účinkem (ve španělském pojetí pouze odklad vykonatelnosti,

262JURÁŠ, M. In: SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 329.

263WINTEROVÁ, A. K opravným prostředkům v civilním procesu. In *Současnost a perspektivy českého civilního procesu: sbor statí.* LAVICKÝ, P., Ed.; Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s.59.

264HORA, V. *Československé civilní právo procesní. Díl II. Řízení před soudy první stolice.* Praha, 1932, s. 412.

265Civilní řád soudní – Věcný záměr. [online] Available at: <https://crs.justice.cz/> [Accessed 29 Jul. 2019].

nicméně španělské dovolání způsobuje i odklad právní moci). Dovolání tedy vždy směřuje proti rozhodnutím bez právní moci a vykonatelnosti. Přesto španělští procesualisté i Nejvyšší soud uvádějí, že dovolání neotevívá třetí instanci, neboť dovolací soud nepřezkoumává skutková zjištění ani nehodnotí provedené dokazování, ale soustředí se pouze na stránku právní.²⁶⁶ Jako opravný prostředek, byť mimořádný, však vždy předpokládá pokračování řízení.

Španělské pojetí mimořádnosti dovolání tedy není nikterak vázáno na jeho odkladný účinek, které má ze zákona, ale na taxativně vymezený okruh přípustnosti a důvodnosti, jakož i na omezený rozsah přezkumu napadených rozsudků zaměřující se pouze na vytýkané vady, aniž by byla projednávána daná věc v celém rozsahu.

3.4.2.2. Oddálení vykonatelnosti

Suspenzivní účinek v sobě zahrnuje i oddálení nastolení účinků vykonatelnosti (ve věcném záměru spojována v rozhodnutích, která ukládají povinnost k plnění).

Účelem civilního procesu je poskytnutí rychlé a účinné ochrany porušeným nebo ohroženým subjektivním právům účastníků (§ 6 o.s.ř., bod č. 2 věcného záměru), přičemž požadavek na efektivní ochranu subjektivních práv jako součást práva na soudní ochranu vyplývá již z podstaty právního státu. Je zřejmé, že pouze taková ochrana, která je poskytnuta rychle, je účinná.

3.4.2.2.1. Předběžná vykonatelnost

S přihlédnutím k požadavku rychlého poskytnutí ochrany subjektivním právům se nabízí východiskem umožnění soudu vyslovit předběžnou vykonatelnost rozsudků za splnění určitých podmínek. Předběžná vykonatelnost není v okolních zemích ničím výjimečným, ba dokonce se tento institut stává běžným.

Predběžná vykonatelnost rozsudků je institutem, který přispívá k vyšší míře právní jistoty vymahatelnosti rozhodnutí. Bezpochyby slouží k rychlejšímu uspokojení věřitele, neboť z důvodu své oddělenosti od právní moci není nutné na ni vyčkávat a je možno ihned dosáhnout splnění povinnosti výkonem rozhodnutí

²⁶⁶Auto del Tribunal Supremo de 23 de Mayo de 2006 (RJ 2006\5131).

(exekucí).²⁶⁷ Přesto se jedná o úpravu charakteru prozatímního a nemůže proto dojít následným zrušením rozhodnutí k zásahu do pravomocného rozhodnutí jako konečného řešení daného sporu.

Ve znění věcného záměru ale nelze uvažovat o dosud platné definici předběžné vykonatelnosti, která je charakteristická možností výkonu před nabytím právní moci jako výjimka z obecně navázané vykonatelnosti, resp. počátku běhu lhůty k plnění na okamžik nabytí právní moci. Věcný záměr nikterak počátek běhu pariční lhůty neváže na právní moc, ale na doručení rozsudku. V tomto smyslu je předběžná vykonatelnost rozuměna jako vykonatelnost bez ohledu na podání opravného prostředku.

Pro budoucí úpravu může být inspirací i úprava předběžné vykonatelnosti ve španělské procesní úpravě.²⁶⁸ Španělské dovolání odkládá právní moc i vykonatelnost napadeného rozhodnutí, je ovšem možné po podání opravného prostředku (odvolání i dovolání) požádat soud bez dalšího o předběžné vykonání napadeného a nepravomocného rozhodnutí s cílem rychlejšího vymožení uložené povinnosti. Možné způsobení nenahraditelné nebo vážné újmy není důvodem pro odmítnutí nařízení výkonu rozhodnutí, ta musí být v zásadě nařízena vždy, splňuje-li žádost formální předpoklady, ale je důvodem pro obranu povinného (odpor) v rámci již probíhajícího vykonávacího řízení. Povinnému je též umožněno po nařízení soudního výkonu rozhodnutí plnit do soudní úschovy s tím, že oprávněnému bude vydáno až po rozhodnutí opravného soudu.

Přestože autorka práce úpravu předběžné vykonatelnosti vnímá jako přijatelné řešení, v podmínkách českého práva je vzhledem k současnému stavu stěží prosaditelná, neboť úprava po vzoru španělském počítá s výkonem rozhodnutí pouze prostřednictvím soudů a odlišuje výkon rozhodnutí prozatímní a definitivní, což ve svém důsledku umožňuje v případě odlišného rozhodnutí dovolacího soudu automatické obrácení postavení stran oprávněného a povinného v jediném vykonávacím řízení a zabraňuje tak problémům navracení plnění již druhé straně poskytnutého. Určitou inspirací by však španělská úprava mohla být při úvahách nad zněním nového exekučního řádu, s jehož přijetím věcný záměr ČRS počítá.

Předběžná vykonatelnost rozsudků je upravena i v německé procesní

²⁶⁷ZAHRAVNÍKOVÁ, R. *Prvky moderního kontinentálního civilního procesu potřebné pro zefektivnění poskytování soudní ochrany*. Jurisprudence. 2014, roč. 5, č. 2, s. 13.

²⁶⁸Čl. 524 an. Španělského civilního řádu (Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil).

úpravě, kde však v zásadě je povinností oprávněného složit jistotu pro případné krytí škody, která by mohla vzniknout výkonem rozhodnutí, které by následně bylo v opravném řízení zrušeno (§ 709 německého ZPO).

Věcný záměr upravuje obdobu předběžné vykonatelnosti u tzv. výjimečného dovolání, která je vymezena velmi úzce a která se bez vhodné navazující úpravy vykonávacího řízení autorce práce nejeví příliš šťastnou.

Návrhem autorky práce, i přes nesnadnou prosaditelnost, je poskytnutí možnosti dovolacímu soudu vyslovit předběžnou vykonatelnost, která by byla vázána na splnění určitých podmínek, např. pokud by hrozilo nebezpečí těžko nahraditelné nebo značné újmy. Ovšem takovou úpravu považuje autorka za přijatelnou, jen pokud pro předběžný výkon bude stanovena právní úprava odlišně od právní úpravy pro výkon konečný. Odlišná úprava by umožnila vhodnější řešení vrácení již poskytnutého plnění, např. automatické obrácení postavení stran oprávněného a povinného v jediném vykonávacím řízení, jak to činí španělská právní úprava. Proto by i autorka považovala v tomto ohledu za vhodnější, aby výkon rozhodnutí zůstal v rámci soudní soustavy, tj. aby byl proveden soudním orgánem.

3.4.2.2.2. Podávání dovolání za účelem oddálení povinnosti plnit a zvýšení nápadu dovolacího soudu

Bude-li dovolací soud tzv. třetí instancí, je odpůrci argumentováno možným zvýšením nápadu a větším zatížením Nejvyššího soudu, neboť je zde obava z účelového podávání dovolání s cílem oddálení vykonatelnosti rozsudku ukládající povinnost k plnění.

Nápad věcí lze do jisté míry regulovat úpravou přípustnosti a dovolacích důvodů. Takovýto postup již v minulosti byl u dovolání zvolen mnohokrát (viz např. novela z roku 2017, která lépe vymežila přípustnost dovolání v civilních věcech a kterou se podařilo zmírnit rostoucí nápad věcí, ve svém důsledku se začal postupně snižovat i počet nedodělaných věcí. Naopak novela z roku 2013 rozšířila rozhodovací kompetence Nejvyššího soudu, jakož i přípustnost dovolání v některých procesních otázkách, čímž nápad k dovolacímu soudu opět rostl).

Od nápadu věcí je odvislá i délka řízení. Vždyť čím více jsou dovoláním napadána druhoinstanční rozhodnutí, tím více je dovolací soud zatížen a tím se

i prodlužuje délka řízení. Řízení se následně stává méně rychlým a méně efektivním.

S nadměrným nápadem věci souvisí i efektivita samotných soudců, jak výstižně popsal Z. Kühn s odkazem na slova J. A. Jolowicz: „*Nadměrný nápad věci, s nimiž se musí soudci nejvyšších soudů meritorně či kvazimeritorně vypořádat, znemožňuje nejvyšším soudům efektivně plnit jejich veřejnou roli dotváření práva. Takoví soudci vyčerpávají svou energii margináliemi typu odmítání podání, které nemají žádný všeobecnější význam, a následně jsou připraveni o čas a energii podrobně diskutovat a reflektovat kauzy skutečně závažné.*“²⁶⁹

Na zákonodárci tak leží nelehké rozhodování při vymezení přípustnosti a důvodnosti toho kterého opravného prostředku. V současnosti platné právní úpravě je přípustnost dovolání vymezena tak, že je dovolání přípustné, stanoví-li to zákon²⁷⁰ (oproti odvolání, které je vybudováno na principu univerzality). Je-li přípustnost i důvodnost vymezena velmi úzce, pak je takové vymezení ochranou před náporem možných dovolatelů.

Od nápadu věci neopodstatněných dovolání se věcný záměr snaží odrazovat trestem pro svévoli (bod č. 347 věcného záměru). Dovolací soud bude moci dovolateli nebo advokátovi v případě podání dovolání svévolně nebo za účelem protahování řízení a oddalování splnění povinnosti uložit trest pro svévoli do částky 100 000 Kč.

Ke snaze oddálení povinnosti plnění podáním dovolání lze doplnit, že ohledně nabytí právní moci věcný záměr v zásadě přejímá doposud platnou právní úpravu. Je-li odvolání odmítnuto ať již pro opožděnost nebo pro nepřípustnost, platí, že z hlediska nabytí právní moci nastává situace, jako kdyby k podání (řádného) opravného prostředku nedošlo, objektivně právní moc nastává k okamžiku uplynutí lhůty pro podání opravného prostředku (je-li (řádný) opravný prostředek přípustný, ale je podán opožděně) nebo doručením (není-li (řádný) opravný prostředek přípustný, samozřejmě za předpokladu, že je jako nepřípustný soudem odmítnut).²⁷¹

Stran vykonatelnosti, ve věcném záměru její nabytí není vázáno na nabytí

269KÜHN, Z. *Civilní dovolání v zákrutech ústavní justice*. Právní rozhledy. 2012, č. 22, s. 777.

270§ 236 odst 1 o.s.ř.

271Viz např. DRÁPAL, L. § 159a. In: DRÁPAL, L., BUREŠ, J., DLOUHÁ, E. A kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1.vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1092.

právní moci, a proto suspenzivní účinek je konstruován jako odklad právní moci a vykonatelnosti (bod č. 346 věcného záměru). Autorka práce má za to, že lze současný doktrinální výklad k objektivně nastalé právní moci v základním rámci aplikovat i na okamžik vykonatelnosti v tom smyslu, že opravný prostředek, ačkoliv je podán, ale není přípustný a jako nepřípustný je soudem odmítnut, nemůže zapříčinit odklad vykonatelnosti. Možnost soudního výkonu po uplynutí lhůty k plnění tudíž rozhodnutí podáním nepřípustného dovolání neztrácí, nicméně je třeba upozornit, že do rozhodnutí dovolacího soudu o odmítnutí pro nepřípustnost panuje značná nejistota, zda suspenzivní účinky případně nenastaly.

Podání dovolání může mít dopad i do fáze vykonávací, neboť, jak je vyloženo výše, dovolání může být podáno proti vykonatelnému rozhodnutí, a proto nebude-li úprava nijak pozměněna, specifikována nebo jinak doplněna, bude možné nařídit a provést výkon rozhodnutí. Od podání dovolání do rozhodnutí dovolacího soudu bude vykonávací soud v nejistotě, zda nastaly nebo nenastaly suspenzivní účinky, resp. zda je oprávněn činit další kroky k vymožení povinnosti stanovené napadeným rozhodnutím.

Soud při nařízení výkonu rozhodnutí posuzuje zejména, zda je titul vykonatelným, přitom vychází především z doložky vykonatelnosti. Určitým, ne však ideálním, východiskem by bylo neposkytnutí této doložky do uplynutí lhůty k podání dovolání, resp. do rozhodnutí dovolacího soudu, kterým by dovolání odmítl pro nepřípustnost.

3.5. Shrnutí

Současná úprava dovolání jako mimořádného opravného prostředku není zcela vyhovující, a to především vzhledem k přezkumu pravomocných rozhodnutí.

Projevem právní moci a z ní vyplývající právní jistoty je víra v to, že soudem bylo řešení předmětné otázky konečně vyřešeno a do budoucna bude dané rozhodnutí respektováno. Tím, že právní řád upravuje dovolání jako opravný prostředek, který vždy směřuje proti rozhodnutí, jímž byl daný spor konečně rozhodnut a stalo se pro strany závazné, je tato víra značně podryta.

Následné zrušení pravomocného rozhodnutí představuje nejen obrovský zásah do této jistoty, má však i důsledky praktické. Tím, že se rozhodnutí stalo

pro účastníky závazné, byli účastníci nejen oprávněni, ale především povinni se jím řídit.

V případě vykonatelného rozhodnutí znějící na plnění to představuje i oprávnění požadovat splnění uložené povinnosti a tomu odpovídající povinnost plnit. Není-li ovšem povinný s rozhodnutím ztotožněn a podá-li dovolání, stále povinnost trvá a neplní-li ji, jedná protiprávně. Pro tyto případy umožňuje procesní úprava dovolacímu soudu odložit vykonatelnost. To ovšem v mnoha případech není dostačující, neboť mnohdy již výkon rozhodnutí (exekuce) byl nařízen. Je-li pravomocné a již vykonané rozhodnutí zrušeno, ten, jenž plnil, se ocitá v nelehké situaci, neboť ho čeká další soudní řízení o navrácení uhrazené částky.

Nelze zapomenout ani na potřebu ochrany třetích osob, které nabyly právo od účastníka řízení, jemuž toto právo přiznávalo pravomocné rozhodnutí, které bylo následně zrušeno nebo změněno.

S ohledem na výše uvedené je řešením právě poskytnutí suspenzivního účinku *ex lege* institutu dovolání. Bude-li rozhodnutí nabývat právní moci po rozhodnutí dovolacího soudu, právní moc nebude pouhou doložkou na soudním rozhodnutí, ale bude vskutku značit, že řízení postavilo na jisto práva a povinnosti účastníků řízení konečně, závazně a nezměnitelně.

Je možno uvést, že zařazením do řádných opravných prostředků svoji výjimečnosti nepozbývá. I nadále tak dovolání může sloužit k nápravě jen těch nejzávažnějších vad. Výjimečným jej dělá úzce vymezená objektivní přípustnost, dovolací důvody, jakož i rozsah přezkumné činnosti dovolacího soudu. Vymezením těchto bodů souběžně dochází i k regulaci množství věcí, kterými se dovolací soud meritorně zabývá, a tím i úpravě celkové doby řízení. Přípustnost, jež bude upravena velmi úzce a příp. pouze na meritorní rozhodnutí, se jistě odrazí i ve zkrácení celkové doby řízení nezbytné pro rozhodnutí v konkrétním případě.

Je třeba přihlédnout i k hlavnímu cíli civilního procesu, kterým je poskytnutí rychlé a účinné ochrany práv jednotlivce a nastolit tak právní jistotu co nejdříve. Tento cíl by měl být vždy poměřován se zájmem na zajištění správnosti soudních rozhodnutí. Budeme-li však usilovat o co nejrychlejší poskytnutí konečného řešení právního konfliktu vydáním rozhodnutí, které sice nabude vlastnosti závaznosti, nezměnitelnosti a vykonatelnosti, navzdory správnosti,

podáním přípustného dovolání budou tyto vlastnosti zpochybněny, možným odkladem potlačeny a zrušením rozhodnutí zcela odstraněny.

Rychlé poskytnutí ochrany ohroženým nebo porušeným subjektivním právům tam, kde je potřeba, lze dozajista zabezpečit upravením předběžné vykonatelnosti. V zájmu právní jistoty by však měla být upravena odlišně od konečné, neboť jedině tak lze nastavit lepší podmínky pro povinnou stranu při následném zrušení nebo změně rozhodnutí.

Věcný záměr civilního řádu soudního upravuje dovolání jako opravný prostředek se suspenzivním účinkem, leč jeho konkrétní podoba není příliš vyhovující. Upravuje sice odklad právní moci a vykonatelnosti v případě podání dovolání, může však nastat situace, že rozhodnutí se před podáním opravného prostředku stane vykonatelným. A to navzdory tomu, že jedním z hlavních cílů úpravy je právě tomuto stavu předcházet.

4. Dovolání ve Španělském království

4.1. Opravné prostředky (*recursos*)

Soudní soustava včetně systému opravných prostředků ve Španělském království vykazuje oproti České republice nejednu odlišnost, tato rozdílnost je zapříčiněna zejména již tím, že Španělské království je parlamentární monarchií se sedmnácti autonomními společenstvími (*Comunidades Autónomas*). Z této základní charakteristiky *a priori* vyplývá rozdílná administrativní úprava vč. rozložení článků soudní soustavy a uspořádání opravných prostředků ve španělském právním řádu.

Pro náležité uvědomění si pozice, které dovolání (šp. *recurso de casación*) zaujímá v systému opravných prostředků, je uveden stručný výčet se základní charakteristikou opravných prostředků, jež se uplatňují ve španělském civilním řízení a jejichž zákonná úprava je zakotvena v civilním soudním řádu (Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil, dále jen „LEC“, není-li dále stanoveno jinak).

4.1.1. Systematika opravných prostředků

V českém právním systému jsou opravné prostředky děleny na řádné a mimořádné předně dle toho, zda jsou procesně napadána rozhodnutí zatím postrádající právní moc, nebo rozhodnutí, která již právní moc nabyly. Ve Španělském království je též zachováno dělení na opravné prostředky řádné (*recursos ordinarios*) a mimořádné (*recursos extraordinarios*), nicméně toto členění nemá základ v právní moci, ale na vymezení přípustnosti a důvodnosti toho kterého opravného prostředku. Všechny opravné prostředky, kterými může účastník zpochybnit správnost rozhodnutí soudu ve své věci, jsou směřovány proti nepravomocným rozhodnutím, a proto členění opravných prostředků dle právní moci ve španělském právním systému nelze uplatnit. Opravný prostředek předpokládá pokračování řízení se stejnými účastníky, předmětem sporu i skutkovým základem, v němž soud může rozhodnutí potvrdit, změnit či zrušit v rozsahu namítaných bodů (dispoziční princip) za současného uplatnění zásady zákazu *reformationis in peius*.

Španělské procesní právo však zná i prostředky, které mohou zasáhnout již do pravomocných rozhodnutí. Tato skupina prostředků nápravy je nazývána *medios de impugnación* (lze přeložit „prostředky nápravy“), mezi ně španělské právo řadí například obnovu řízení (*revisión de sentencias firmes*). Přestože je právní doktrína v mnohých případech zařazuje mezi *recursos*, ve skutečnosti jimi nejsou. Od *recursos* se odlišují tím, že prostřednictvím nich se žádá zrušení rozhodnutí, které s právní mocí ukončilo předcházející řízení a vytvořilo tak překážku věci pravomocně rozhodnuté a jehož napadením se zahajuje řízení nové s novým žalobním petitem.²⁷²

Tabulka č.1: Přehled opravných prostředků

	<i>Efecto devolutivo + efecto suspensivo</i>	<i>Pouze efecto devolutivo</i>	<i>Bez efecto devolutivo + bez efecto suspensivo</i>
Recursos ordinarios (řádné opravné prostředky)	<i>Recurso de apelación</i>	<i>Recurso de queja Recurso de revisión</i>	<i>Recurso de reposición</i>
Recursos extraordinarios (mimořádné opravné prostředky)	<i>Recurso extraordinario por infracción procesal Recurso de casación</i>	<i>Recurso en interés de la ley</i>	
Medios de impugnación (prostředky nápravy)		<i>Revisión de sentencias firmes</i>	<i>Rescisión de setencias firmes</i>

Zdroj: LEC, vlastní zpracování

4.1.2. Účinky opravných prostředků

I. Efecto devolutivo (devolutivní účinek)

Pro opravné prostředky je typický jejich devolutivní účinek, tzn. že projednání a rozhodnutí o opravném prostředku přísluší soudu instančně nadřízenému tomu soudu, jenž vydal napadané rozhodnutí. *Efecto devolutivo* vyvolávají *ex lege* všechny opravné prostředky až na jedinou výjimku. Z procesní hospodárnosti stanovil zákonodárce výjimku pro *recurso de reposición*, jenž

²⁷²MONETRO AROCA, J., FLORS MATÍES, J. *El recurso de casación civil*. 3rd ed. Valencia: Tirant lo Blanch, 2018, s. 18.

projednává soud, který o dané věci rozhodl.²⁷³

II. Efecto suspensivo (odkladný účinek)

Je-li vyvoláno *efecto suspensivo*, soudy nemohou nařídit a provést výkon rozhodnutí. Jinými slovy *efecto suspensivo* způsobuje ztrátu jurisdikce prvoinstančního soudního orgánu pro jednání ve věci a výkonu rozhodnutí od okamžiku podání opravného prostředku (čl. 462 LEC). Nicméně *efecto suspensivo* nebrání, aby bylo rozhodnutí, které ukládá povinnost k plnění, prozatímně vykonáno. Právě naopak, znakem takových rozhodnutí je jejich prozatímní vykonatelnost, je-li o ní požádáno oprávněnou stranou.

O *efecto suspensivo* a prozatímním výkonu rozhodnutí bude blíže pojednáno v kapitole „Suspenzivní účinek a *efecto suspensivo*“.

III. Firmeza (právní moc)

Je-li podán opravný prostředek, napadené rozhodnutí nenabývá do skončení opravného řízení právní moci (tzv. *firmeza*). Naopak předpokládá pokračování v probíhajícím řízení a právě toto pokračování umožňuje, aby bylo napadené rozhodnutí zrušeno, případně změněno za současného uplatnění zákazu *reformationis in peius*.²⁷⁴²⁷⁵

Pod pojmem *firmeza*, v doslovném překladu právní moc, je tradiční španělskou právní naukou rozuměna *cosa juzgada formal*, neboli formální aspekt věci rozsouzené.²⁷⁶ *Cosa juzgada formal* lze definovat jako nezměnitelnost soudního rozhodnutí uvnitř procesu, ve kterém bylo vydáno. *Cosa juzgada formal* tak směřuje přímo do nitra procesu, konkrétně čl. 207.3 LEC stanoví, že pravomocná rozhodnutí způsobují překážku věci rozsouzené a soud je tímto, jím vydaným rozhodnutím, vázán.²⁷⁷ Sám soudní orgán je tudíž podřízen

273CORTÉS DOMINGUEZ, MORENO CATENA. *Derecho procesal civil*. 2nd ed. Valencia: Tirant lo Blanch, 2005, s.371.

274Neplatí, jedná-li se o vady, ke kterým má soud povinnost přihlížet z úřední povinnosti.

275GUTIÉRREZ BARRANENGOA, A. (2019). *La cosa juzgada*. [online] vLex. Available at: <https://libros-revistas-derecho.vlex.es/vid/cosa-juzgada-39108913> [Accessed 10 Jun. 2019].

276Opačný názor zastává Montero Aroca, dle něhož *cosa juzgada* a *firmeza* jsou dva koncepty nepochybně rozdílné, v důsledku čehož též popírá, že by rozsudek (*sentencia*) způsoboval právě účinek věci rozsouzené. Tvrdí, že účinek věci rozsouzené vzniká již v samotném řízení a má vliv též na následný průběh daného řízení, zavazuje tak soud svými vlastními rozhodnutími. Samotná věc rozsouzená nemůže tedy vzniknout až samotným rozhodnutím ukončující dané řízení. MONETRO AROCA, J., FLORS MATÍES, J. *Los recursos en el proceso civil*. Valencia: Tirant lo blanch, 2001, s. 134.

277Art. 207.3 LEC: "*Las resoluciones firmes pasan en autoridad de cosa juzgada y el Tribunal del proceso en que haya recaído deberá estar en todo caso a lo dispuesto en ellas.*"

vyslovenému rozhodnutí bez možnosti učinit jakoukoliv změnu krom případného doplnění v zákonem stanovených mezích.²⁷⁸

Dle zákonné dikce jsou pravomocná rozhodnutí taková, vůči nimž zákon buď nepřipouští opravný prostředek (nabývají právní moci oznámením), a pokud opravný prostředek připouští, žádná strana oprávněná k jeho podání jej v zákonné lhůtě nepodala (nabývají právní moci uplynutím zákonné lhůty pro podání) (čl. 207.2 LEC). Jinak řečeno, *firmeza* zapříčiní nemožnost podání ať již, dle španělské terminologie, řádného či mimořádného opravného prostředku.

Naopak *cosa juzgada material*, materiální aspekt věci rozsouzené, působí vně procesu, ve kterém bylo vydáno pravomocné rozhodnutí (ve smyslu *cosa juzgada formal*). Formální stránka věci rozsouzené je tak nezbytným předpokladem projevu stránky materiální.

Cosa juzgada material spočívá v „procesním účinku rozsudků, který zaručuje nezměnitelnost jich samých a stálost v čase“²⁷⁹(překlad vlastní). Narozdíl od *firmeza*, jako projevu formální věci rozsouzené, která je charakteristická nejen u rozsudků, ale též u jakéhokoliv soudního rozhodnutí, ať už se jedná o opatření (*providencias*) či usnesení (*autos*), *cosa juzgada material* je umenšena pouze na rozsudky (*sentencias firmes*).²⁸⁰

Materiální stránka se projevuje v zákazu *ne bis in idem*, kdy znění čl. 222.1 LEC vylučuje opětovné projednání téže věci, o které již bylo pravomocně rozhodnuto v jiném řízení (nezměnitelnost). Čtvrtý odstavec téhož článku zavazuje pravomocným rozsudkem soudní orgány v dalších řízeních, pokud je předchozí rozhodnutí prejudiciální pro spor následující; vyřešená tzv. prejudiciální otázka se stává závaznou i pro další řízení mezi týmiž účastníky (závaznost).

V důsledku diferenciacie *cosa juzgada formal* a *cosa juzgada material* též mezi typy dotčeného rozhodnutí lze odlišit účinky podání toho kterého opravného prostředku. Jedná-li se o meritorní rozhodnutí, nenastává jak *cosa juzgada formal*, tak *cosa juzgada material*; řízení zůstává nadále otevřené, čímž se zabraňuje možným dopadům do hmotněprávní úpravy subjektivních práv a povinností.

278ASENCIO MELLADO, J. *Derecho procesal civil*. Valencia: Tirant lo Blanch, 2012, s. 186-187.

279Tamtéž, s. 185.

280Proto také čl. 207 LEC hovoří o *cosa juzgada formal* obecně u všech druhů rozhodnutí soudu bez ohledu na jejich formu. Naopak čl. 222 LEC, upravující *cosa juzgada material*, zmiňuje již jen rozsudky.

Naopak u rozhodnutí procesní povahy, aniž by se soud vyslovoval o základu věci, má opravný prostředek dopad jen na *cosa juzgada formal (firmeza)*, neboť závaznost a nezměnitelnost procesních rozhodnutí se projevuje pouze v rámci daného probíhajícího řízení nehledě na instanci a nikoliv v řízeních následujících.²⁸¹

4.1.3. Recursos ordinarios (řádné opravné prostředky)

Pro řádné opravné prostředky civilní soudní řád nestanoví *numerus clasus* podmínek přípustnosti a důvodů ani omezení pravomocí instančně vyššího soudu. Shodně s českou právní úpravou jsou ovládány principem univerzality, tj. že opravný prostředek je přípustný proti každému rozhodnutí soudu prvního stupně, pokud to zákon nevyklučuje.

Příkladem může být *apelación* (odvolání), jež patří k řádným opravným prostředkům a je přípustná proti všem konečným rozhodnutím učiněných v prvním stupni s jedinou výjimkou: nedosahuje-li hodnota předmětu sporu částky 3 000 eur (čl. 455.1 LEC). Rovněž neexistuje taxativní výčet důvodů, pro které ji lze podat. Apelační soud může projednat věc a rozhodnout o ní ve stejném rozsahu jako soud prvního stupně. Ve vztahu k projednávané věci má se soudem prvního stupně shodné pravomoci (nicméně vzhledem k dispozičnímu principu mohou být tyto pravomoci vymezeny v návrhu uvedenými odvolacími důvody).

4.1.3.1. Recurso de apelación (čl. 455 an. LEC)

Apelación (odvolání) se řadí k řádným opravným prostředkům s devolutivním účinkem. Jejím účelem je nejen náprava vadných rozhodnutí učiněných soudy prvního stupně, ale též zaručení dvojinstančnosti (*doble grado de jurisdicción*).

Shodně s českým odvoláním dle o.s.ř. je založena na neúplné apelaci, tzn. apelační soud rozhoduje na základě stejných podkladů jako soud prvoinstanční, aniž by strany byly oprávněny uvádět nové skutečnosti či navrhopat nové důkazy. Apelační soud může přezkoumat prvoinstanční rozhodnutí jak po stránce právní tak skutkové, nemůže však přistoupit k přezkumu těch výroků, jejichž přezkum

²⁸¹MONETRO AROCA, J., FLORS MATÍES, J. *Los recursos en el proceso civil*. Valencia: Tirant lo blanch, 2001, s. 133.

odvolatel nežádá (princip *tantum devolutum quantum appellatum*).²⁸² Dokazování soudu druhé instance je umožněno jen za určitých podmínek,²⁸³ nicméně prováděli apelační soud dokazování, je vždy nezbytné nařízení ústního jednání (čl. 464.1 LEC).

Přípustnost je též upravena velmi podobně, neboť *apelación* je přípustná proti všem konečným soudním rozhodnutím (rozsudky i usnesení) a těm, které zákon výslovně označí; vyjmuty jsou rozhodnutí učiněná v řízení typu tzv. *juicio verbal* (ústní řízení), v nichž hodnota sporu nedosahuje částky 3 000 euro (čl. 455.1 LEC). Taktéž se po odvolateli vyžaduje vyložení konkrétních důvodů, na kterých zakládá své odvolání, a označení, v jaké části rozhodnutí napadá; těmito body je soud druhého stupně vázán při svém rozhodování. Důvodem pro odvolání může být porušení norem hmotného i procesního práva.

Apelační soud²⁸⁴, kterým může být *Audiencias Provinciales* (provinční soudy), případně *Juzgados de Primera Instancia* (soudy první instance), je-li prvoinstanční rozhodnutí vydáno soudy *Juzgados de Paz* (smírčí soudy), může napadené rozhodnutí zrušit celé či jen z části. Je-li odvoláním napadeno usnesení, rozhoduje totožnou formou rozhodnutí, v ostatních případech rozhoduje rozsudkem (čl. 465 LEC). LEC preferuje apelační způsob rozhodnutí, tedy je-li porušena hmotněprávní či procesněprávní norma a je-li to možné, sám ve věci rozhodne, aniž by věc vracel soudu první instance. Při takovém postupu je vázán zásadou zákazu *reformationis in peius*. Soud by se měl tudíž omezit na vrácení věci nižšímu soudu jen za situace, kdy byla porušena procesní norma nikoliv při vydání rozhodnutí, ale v řízení mu předcházejícím. Současně apelační soud ve svém rozhodnutí vysloví nicotnost všech aktů, které byly učiněny po vzniku procesního pochybení (čl. 465.4 LEC).

Podání *apelación* bezpochyby vždy vyvolá *efecto devolutivo*, nikoliv vždy

282Guíasjuridicas.wolterskluwer.es. (n.d.). Recurso de apelación civil. [online] Available at: https://guiasjuridicas.wolterskluwer.es/Content/Documento.aspx?params=H4sIAAAAAAAAAEAMtMSbF1jTAAAUNjS0MLtbLUouLM_DxbIwMDCwNzA7BAZlqIS35ySGVBqm1aYk5xKgBv5TjPNQAAAA==WKE [Accessed 9 Jun. 2019].

283Čl. 460.2 LEC dává možnost odvolateli navrhnout provedení důkazů v následujících případech: provedení důkazů bylo neoprávněně odmítnuto a proti tomuto postupu soudu byla podána *reposición*; v první instanci byly důkazy navrženy i připuštěny, avšak z jakéhokoliv důvodu, bez zavinění navrhovatele, nemohly být provedeny; důkazy se týkají relevantních skutečností pro rozhodnutí a vyšly najevo až po začátku běhu lhůty pro vydání rozhodnutí v první instanci nebo před touto lhůtou, jestliže strana prokáže, že se o těchto skutečnostech dozvěděla až po vydání rozhodnutí.

284O *apelación* rozhoduje vždy soud vyšší instance, tzn. oproti české právní úpravě (§ 210a o.s.ř.) LEC neupravuje rozhodování formou autoremedury v rámci apelačního řízení za žádných okolností.

efecto suspensivo:

- zamítavá rozhodnutí a usnesení ukončující soudní řízení v prvním stupni postrádají *efecto suspensivo*, aniž by bylo možno jednat proti smyslu rozhodnutého (čl. 456.2 LEC).²⁸⁵
- vyhovující rozhodnutí prvního stupně, proti kterým se neúspěšný účastník řízení odvolává, mají *efecto suspensivo*; nicméně za podmínek LEC je přípustný prozatímní výkon rozhodnutí (*ejecución provisional*) (čl. 456.3 LEC).

4.1.3.2. Recurso de queja (čl. 494 an. LEC)

V civilním procesu *recurso de queja*, neboli stížnost, se řadí k řádným opravným prostředkům s devolutivním, nikoliv však suspenzivním účinkem. Je pro ní příznačné velmi limitované a konkrétní využití: slouží k napadnutí usnesení o odmítnutí *apelación, por infracción procesal* či *casación* pro nepřípustnost.

Je označována jako prostředek pomocný (*recurso instrumental*), prostřednictvím něhož se navrhovatel domáhá, aby soudní orgán *ad quem* deklaroval, že odmítnutí projednání opravného prostředku s devolutivním účinkem soudem *a quo* bylo v rozporu s procesním právem, a aby dané rozhodnutí o odmítnutí zrušil.²⁸⁶ Na tomto místě je zapotřebí zmínit, že o přípustnosti, resp. nepřípustnosti *apelación, por infracción procesal* a *casación* rozhoduje vždy tentýž soudní orgán, který vydal rozhodnutí, jehož se daný opravný prostředek dotýká.

Recurso de queja tak představuje nástroj kontroly rozhodování o přípustnosti opravných prostředků s devolutivním účinkem soudy, které by jinak byly kompetentními k jejich projednání, a jehož snahou je zamezení situacím, kdy by odmítnutí projednání toho kterého opravného prostředku záviselo čistě na

285V praxi vzhledem k absenci výroku ukládající plnění, které by mohlo být předmětem výkonu rozhodnutí, postrádá toto ustanovení smysl, neboť soudce vyšší instance nemůže nikterak jednat, tedy ani proti smyslu rozhodnutého. Zákonodárce nejspíše ze setrvačnosti nadále uvádí toto rozlišení, které mělo svůj právní základ v předcházejícím LEC z roku 1881. Ten rozlišoval spojení „*en ambos efectos*“, znamenající, že daný opravný prostředek způsoboval *efecto devolutivo* i *efecto suspensivo*, a „*en un solo efecto*“, který se vztahoval pouze na *efecto devolutivo*. CORTÉS DOMINGUEZ V., MORENO CATENA, V. *Derecho procesal civil. Parte general*. 9th ed. Valencia: Tirant lo Blanch, 2017, s.360.

286Recurso de queja (proceso civil). (n.d.). Wolters Kluwer. [online] Available at: https://guiasjuridicas.wolterskluwer.es/Content/Documento.aspx?params=H4sIAAAAAAAAAEAMtMSbF1jTAAAUNjSyMTtbLUouLM_DxbIwMDCwNzAwuQQGZapUt-ckhlQaptWmJOcSoASf5y8DUAAAA=WKE [Accessed 6 Jul. 2019].

milosrdnosti samotných orgánů *a quo*.²⁸⁷

4.1.3.3. Recurso de reposición (čl. 451 an. LEC)

Opravný prostředek *reposición* se též řadí mezi řádné opravné prostředky. Oproti výše zmíněným nezpůsobuje *efecto devolutivo* ani *efecto suspensivo*. *Reposición* slouží k dosažení zrušení tzv. *resoluciones interlocutorias*, neboli rozhodnutí vydaná v průběhu řízení a jimiž se řízení nekončí. Prostřednictvím *reposición* se může napadat rozhodnutí, které předchází samotnému konečnému rozhodnutí v meritu věci. Namítá se především porušení procesních norem; nebrání to však tomu, aby bylo namítáno též porušení normy hmotněprávní, je-li aplikována prostřednictvím procesních rozhodnutí.

Reposición podává účastník s cílem, aby ten samý orgán, který učinil daný procesní úkon, nahradil své předchozí rozhodnutí rozhodnutím novým. *Reposición* může směřovat jak proti rozhodnutí soudce (*providencias* – opatření, *autos* – usnesení), tak proti rozhodnutí vyššího soudního úředníka (*diligencias de ordenación* – usnesení upravující průběh řízení, *decretos* – usnesení odpovídají svou povahou usnesení soudu). *Reposición* lze podat proti všem vyjmenovaným rozhodnutím, nestanoví-li zákon výslovně, že proti rozhodnutí lze podat *recurso de revisión* (čl. 451.1 LEC).

4.1.3.4. Recurso de revisión (čl. 454 bis. LEC)

Zákon č. 19/2009, o změně procesních předpisů a začlenění nové soudní kanceláře²⁸⁸ rozšířil kompetence vyšších soudních úředníků (*Letrados de la Administración de Justicia*) na úkor soudních orgánů a zařadil mezi opravné prostředky *revisión* směřující proti konečným rozhodnutím (*decretos definitivos*), která jsou vydávána právě vyššími soudními úředníky namísto soudců a kterými se řízení končí nebo se neumožňuje v něm pokračovat (čl. 454 bis LEC).

Narozdíl od *reposición* tento opravný prostředek je charakterizován devolutivním účinkem, rozhoduje o něm soudce nadřízený vyššímu soudnímu úředníkovi. Zákonodárce právní úpravou usiluje o to, aby to byly soudní orgány,

²⁸⁷FLORS MATÍES, J. (n.d.). Procesal Civil: Los recursos. [ebook] p.14. Available at: https://www.tirant.com/libreria/actualizaciones/Tema%2039_14_15.pdf [Accessed 6 Jul. 2019].

²⁸⁸Ley 13/2009, de 3 de noviembre, de reforma de la legislación procesal para la implantación de la nueva Oficina judicial.

kteří kontrolují rozhodnutí vyšších soudních úředníků a měly ve věci poslední slovo. Z tohoto důvodu všechny *decretos definitivos* vyšších soudních úředníků mohou být napadány u kompetentního soudu.²⁸⁹

4.1.4. Recursos extraordinarios (mimořádné opravné prostředky)

Podání mimořádného opravného prostředku je limitováno stanovenými podmínkami přípustnosti a taxativně vymezenými důvody. Účastník řízení, v jehož neprospěch bylo rozhodnuto a jenž činí tento procesní úkon, je povinen přesně vymezit okruh věcí, které pokládá za nesprávné, čímž zároveň vymezuje okruh pravomocí soudu vyšší instance ve vztahu k projednávané věci. Pro *recurso de casación* (dovolání), spadající do této kategorie, jsou jasně vymezeny podmínky přípustnosti a jediným dovolacím důvodem, pro který jej lze uplatnit, je nesprávné právní posouzení hmotněprávní otázky.

Mezi mimořádné opravné prostředky řadí španělské procesní právo kromě *recurso de casación* též *recurso extraordinario por infracción procesal* a *recurso en interés de la ley*. Jejich účelem je jednak garance správné interpretace a aplikace procesních norem, a tím záruka řádného procesu, a jednak garance správného právního posouzení a aplikace norem hmotného práva s cílem dosažení jednotné jurisdicce v hmotněprávních otázkách. Soudy tak v důsledku své přezkumné činnosti přispívají k právní jistotě a jednotnosti v interpretaci a aplikaci právních norem.

Zmíněné členění v rámci mimořádných opravných prostředků bylo zavedeno až civilním soudním řádem z roku 2000 (*Ley de Enjuiciamiento Civil 1/2000*, dále jen „LEC 2000“). Za účinnosti předchozího civilního soudního řádu z roku 1881²⁹⁰ (*Ley de Enjuiciamiento civil 1881*, dále jen „LEC 1881“) byla mimořádným opravným prostředkem pouze *casación*, která byla přípustná proti konečným rozsudkům (a rozhodnutím postaveným jim na roveň) druhoinstančních soudů, a to jednak pro porušení hmotněprávních norem s cílem vyvolat přezkum interpretační a aplikační činnosti v oblasti hmotného práva a dodržování jednotné jurisdicce soudy *a quo* (*infracción de ley*) a jednak pro

289ASENCIO MELLADO, J. *Derecho procesal civil*. Valencia: Tirant lo Blanch, 2012, s. 228.

290Real Decreto de 3 de febrero de 1881 por el que se aprueba el proyecto de reforma de la Ley Enjuiciamiento civil.

porušení procesních norem a procesních garancí s cílem kontroly platnosti procesních úkonů (*quebrantamiento de forma*).²⁹¹

LEC 2000 tak podstatně změnil systém mimořádných opravných prostředků, jenž byl doplněn o nový opravný prostředek, *recurso extraordinario por infracción procesal*, jako prostředek nápravy procesních vad, přičemž stávající *recurso de casación* byl omezen jen na nápravu nesprávné interpretace a aplikace norem hmotněprávních.²⁹² Projednání *recurso extraordinario por infracción procesal* bylo svěřeno do pravomoci vyšších soudů autonomních oblastí (*Tribunales Superiores de Justicia*) a projednání *recurso de casación* bylo nadále ponecháno v pravomoci Nejvyššího soudu (*Tribunal Supremo*). Zároveň bylo stanoveno, že tyto prostředky jsou alternativní a vylučující s cílem vyhnout se tak čtyřem stupňům soudnictví a zamezit tak co nejvíce možným průtahům v řízení. Touto úpravou však zákonodárce staví dovolatele před nelehké rozhodnutí, které z těchto dvou prostředků podá, které více vyhovuje jeho zájmům či u kterého z nich má větší šanci na úspěch. Volba činěná účastníkem řízení tak nemůže být neutrální, neboť vždy bude převažovat zájem na ochraně hmotného práva nad ochranou určitých základních procesních práv.²⁹³

Právní řád byl s novým civilním soudním řádem též doplněn o *recurso en interés de la ley* pro případ disparity interpretace a aplikace procesních norem mezi vyššími soudy jednotlivých autonomních oblastí.

V současné době však je tato právní úprava obsažená v LEC 2000 neaplikovatelná vzhledem k doposud novelizovanému zákonu o moci soudní (Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial, dále pouze „LOPJ“), který upravuje pravomoci toho kterého soudního orgánu ještě dle LEC 1881. Přestože při přijímání právní úpravy pro mimořádné opravné prostředky se sice předpokládalo současné přijetí novely LOPJ Parlamentem (*Cortes Generales*) a svěřeni funkční příslušnosti pro projednávání *recurso extraordinario por infracción procesal* civilnětrestnímu kolegiu vyšších soudů autonomních oblastí, v dolní komoře (*Congreso de los Diputados*) se nenašla absolutní většina potřebná pro její schválení. Proto bylo zvoleno náhradní řešení horní komorou (*Senado*),

291MONETRO AROCA, J., FLORS MATÍES, J. *Los recursos en el proceso civil*. Valencia: Tirant lo blanch, 2001, s. 553.

292CORTÉS DOMINGUEZ V., MORENO CATENA, V. *Derecho procesal civil*. 2nd ed. Valencia: Tirant lo Blanch, 2005, s. 393.

293MONETRO AROCA, J., FLORS MATÍES, J. *El recurso de casación civil*. 3rd ed. Valencia: Tirant lo Blanch, 2018, s. 530.

kteřá schválila přechodná ustanovení za účelem prozatímní úpravy režimu již nekompatibilních zákonů s výhledem brzkého přikročení k reformě LOPJ.²⁹⁴ Konkrétně projednávání obou opravných prostředků bylo a stále je odkázáno na přechodné ustanovení, *Disposición final 16^a*, které je prozatím ponechává v gesci Nejvyššího soudu, resp. vyšších soudů autonomních oblastí, jedná-li se o tzv. zvláštní civilní právo.²⁹⁵

4.1.4.1. Recurso extraordinario por infracción procesal (čl. 468 an. LEC)

Mimořádný opravný prostředek *por infracción procesal* slouží ke zpochybnění správnosti druhoinstančních konečných rozsudků či usnesení vydaných v rámci řízení před *Audiencias Provinciales*. Jedná se o institut napravující čistě procesní pochybení nižších soudů a je charakterizován také svou subsidiaritou, přichází na řadu až po vyčerpání všech ostatních prostředků, které zákon připouští k nápravě procesních chyb.

LEC uvádí taxativní výčet důvodů, pro které lze *infracción procesal* podat:

- 1) porušení norem upravující pravomoc a příslušnost soudu,
- 2) porušení procesních norem upravující náležitosti rozhodnutí,
- 3) porušení norem upravující procesní garance, jestliže takové porušení mohlo zapříčinit nemožnost účastníka domáhat se svých práv,
- 4) porušení základních práv zaručených článkem 24 Španělské ústavy.

Vzhledem k přetrvávajícímu přechodnému režimu je v současné době přípustnost *recurso extraordinario por infracción procesal* navázána na přípustnost *recurso de casación* (*Disposición final 16^a apartado 1 LEC²⁹⁶*), znamená to tedy, že účastník řízení musí nejen namítat porušení daných

²⁹⁴Tamtéž.

²⁹⁵Vzhledem však k dlouhému období, po které zákonodárce tento nesoulad neodstranil, lze jen stěží doufat, že se tak stane v dohledné době. Nadto zaznívají silné argumenty pro zachování stávajícího rozdělení kompetencí, neboť takto může Nejvyšší soud rozhodovat o otázkách obecného práva, zjm. procesního, čímž naplňuje svoji roli sjednotitele práva, a tedy nedochází k tříštění judikatury. Je však otázkou, zda by stávající rozdělení kompetencí nemělo být zakotveno na zákonné úrovni.

²⁹⁶DF 16^a ap.1 LEC: *En tanto no se confiera a los Tribunales Superiores de Justicia la competencia para conocer del recurso extraordinario por infracción procesal, dicho recurso procederá por los motivos previstos en el artículo 469, respecto de las resoluciones que sean susceptibles del recurso de casación conforme a lo dispuesto en el artículo 477.*

procesních norem, ale navíc musí být dané rozhodnutí přípustné z pohledu *casación*, která ovšem ke svému přezkumu připouští pouze rozhodnutí druhoinstančních soudů (*Audiencias Provinciales*) ve formě rozsudku (*sentencias*), nikoliv usnesení (*autos*), nestanoví-li mezinárodní smlouva, kterou je Španělské království vázáno, jinak.²⁹⁷ Usnesení jsou tak prozatím z přezkumu dovolacím soudem vyloučena.

V podání, které je možno učinit do 20 dnů od doručení rozhodnutí, musí být uvedeno, o jaké porušení procesních norem jde a jaký vliv mělo toto porušení na výsledek řízení. Rovněž účastník řízení může navrhnout nařízení ústního jednání či provedení důkazu, který považuje za nezbytný k prokázání procesních vad. Soud je povinen rozhodnout ve lhůtě 20 dní od skončení jednání nebo ode dne určeného pro hlasování (čl. 476.1 LEC).

Recurso por infracción procesal je založen na systému kasačním, kdy dovolací soud nemůže napadené rozhodnutí změnit, ale pouze zrušit a případně vrátit k dalšímu řízení instančně nižšímu soudu, který se dopustil procesního pochybení, a to z toho důvodu, že se bude vždy jednat o procesní chyby, které nemohou být na úrovni vyšší instance odstraněny.

Příslušný k projednání opravného prostředku do nabytí účinnosti nového civilního soudního řádu LEC 2000 (tehdy jako modalita opravného prostředku *casación*) byl Nejvyšší soud (*Tribunal Supremo*) v oblasti civilního práva obecného a vyšší soudy autonomních oblastí (*Tribunales Superiores de Justicia*) v oblasti civilního práva daných autonomních oblastí (tzv. zvláštní civilní právo) (čl. 73 LOPJ). Přijetí nového řádu bylo provázeno snahou o odbřemenění Nejvyššího soudu a příslušnost rozhodovat o porušení procesních norem obecného charakteru byla přenesena na civilnětrestní či civilní kolegia vyšších soudů autonomních oblastí (*Sala de lo Civil y Penal* nebo *Sala de lo Civil de los Tribunales Superiores de Justicia*).

Přestože ustanovení čl. 468 LEC výslovně zakotvuje pravomoc projednat a rozhodovat o procesní infrakci vyšších soudů autonomních oblastí, je nutné mít na zřeteli přechodné ustanovení tohoto řádu (*Disposición final 16ª LEC*), které uvádí, že dokud zákon (LOPJ) nezmocní k projednání *infracción procesal* vyšší soudy autonomních oblastí, tento opravný prostředek podaný v oblasti obecného

²⁹⁷Viz též: Acuerdo del Pleno no jurisdiccional de la Sala Civil del Tribunal Supremo de 27/1/2017: Acuerdo sobre criterios de admisión de los recursos de casación y extraordinario por infracción procesal

civilního práva bude projednávat Nejvyšší soud (*Sala de lo Civil del Tribunal Supremo*). Je-li kompetentní k projednání *recurso de casación* vyšší soud autonomní oblasti, bude tento vyšší soud též příslušný k projednání *infracción procesal* (jedná se o případy, kdy dovolací soud bude rozhodovat o porušení tzv. zvláštního civilního práva). Po přechodné období proti rozhodnutím o *infracción procesal* není přípustný žádný opravný prostředek.

V tomto ohledu by bylo více než vhodné změnit znění LOPJ tak, aby bylo v souladu se zněním LEC a dále tak nesetrvával stav tak výrazného rozporu dvou základních právních předpisů stejné právní síly v oblasti justice.

Z výše uvedeného plyne, že podáním *recurso extraordinario por infracción procesal* způsobuje vždy *efecto devolutivo*. Shodně s *casación* je rovněž vyvoláno *efecto suspensivo* (čl. 462 LEC), nicméně tento účinek nebrání, aby strana, v jejíž prospěch bylo v druhé instanci rozhodnuto, požádala o prozatímní výkon rozhodnutí (*ejecución provisional*) (čl. 425 LEC).

4.1.4.2. Recurso en interés de la ley (čl. 490 an. LEC)

Recurso en interés de la ley (opravný prostředek v zájmu zákona) se řadí mezi mimořádné opravné prostředky s devolutivním účinkem a slouží ke sjednocování právní nauky v diskutovaných právních otázkách výhradně v oblasti interpretace práva procesního. Rozhodování o něm nemá vliv na právní vztahy účastníků již pravomocně skončeného řízení, z něhož dané procesní otázky vyvstaly.

I přes svoje pojmenování tento procesní nástroj nepředstavuje ve skutečnosti opravný prostředek ve smyslu španělské právní nauky, neboť:

- strany řízení nejsou legitimovány k jeho podání,
- předmětné rozhodnutí je v právní moci,
- nejedná se o nápravu právních vztahů účastníků řízení, ty zůstávají nedotčeny,
- vydané rozhodnutí má výhradně veřejnou funkci, tkví v posilování právní jistoty prostřednictvím sjednocování interpretace procesních norem a záruk řádného procesu.²⁹⁸

²⁹⁸Recurso en interés de la ley (proceso civil). (n.d.). Wolters Kluwer. [online] Available at: http://guiasjuridicas.wolterskluwer.es/Content/Documento.aspx?params=H4sIAAAAAAAAEAMtMSbF1jTAAAUNjS2NDtbLUouLM_DxbIwMDCwNzAwuQ

Tento opravný prostředek, lépe řečeno prostředek nápravy, je možné podat jen proti rozhodnutí *Tribunales Superiores de Justicia* (vyšších soudů autonomních oblastí) o *recurso extraordinario por infracción procesal* a k jeho podání je předně legitimován státní zástupce (*Ministerio Fiscal*) a veřejný ochránce práv (*Defensor del Pueblo*). Dále jsou legitimovány právnické osoby působící v oblasti veřejného práva, které prokáží právní zájem na vyřešení procesní otázky a tedy na sjednocení právní doktríny.

Rozhodnutí se uveřejňuje v oficiální sbírce zákonů „*Boletín Oficial del Estado*“, tímto okamžikem doplňuje právní řád a je závazné pro všechny civilní soudce a soudy kromě soudu Nejvyššího, jenž o podaném prostředku rozhoduje (čl. 493 LEC).

Tento opravný prostředek byl zaveden z důvodu případného odlišného rozhodování vyšších soudů autonomních oblastí, které rozhodují o opravném prostředku *recurso por infracción procesal*. Vzhledem k tomu, že těchto soudů ve Španělském království působí celkem sedmnáct s ohledem na počet autonomních oblastí, je nezbytné určitým způsobem unifikovat vznikající judikaturu a tím zamezit právní nejistotě.²⁹⁹

V současné době prozatím tento prostředek nemůže být využit, neboť dosud nebyl novelizován zákon o moci soudní (LOPJ), který by po provedené novelizaci pravomoc rozhodovat o *recurso extraordinario por infracción procesal* svěřil vyšším soudům autonomních oblastí (*Disposición final 16ª apartado 2 LEC*).

4.1.5. Medios de impugnación

Právní nauka často řadí *medios de impugnación* (prostředky nápravy) do mimořádných opravných prostředků. Civilní soudní řád z roku 1881³⁰⁰, který byl nahrazen v současnosti platným civilním soudním řádem z roku 2000, je explicitně svým pojmenováním zařazoval právě mezi *recursos extraordinarios* (*recurso extraordinario de revisión de sentencias firmes, recurso extraordinario*

QGZapUt-ckhlQaptWmJOcSoAsfXDaDUAAAA=WKE [Accessed 5 Jul. 2019].
299MONETRO AROCA, J., FLORS MATÍES, J. *El recurso de casación civil*. 2nd ed. Valencia: Tirant lo Blanch, 2012, s. 577.
300Real Decreto de 3 de febrero de 1881 por el que se aprueba el proyecto de reforma de la Ley Enjuiciamiento civil.

de rescisión de sentencias firmes). Přesto se od znaků, které charakterizují mimořádné opravné prostředky, v leccím odchyľují. Oproti *recursos*, které předpokládají pokračování soudního řízení, *medios de impugnación* zahajují soudní řízení nové s novým žalobním petitem. Rovněž rozhodnutí, která jsou v rámci *medios de impugnación* přezkoumávána, již nabyly právní moci a v takovém případě dle zastánců odlišení těchto prostředků nápravy právo na přezkum, „*derecho a recurrir*“, již není zahrnuto, a to i s ohledem na nový skutkový základ dané věci. Naopak zastánci řazení *medios de impugnación* do mimořádných opravných prostředků zdůrazňují jejich shodné znaky, kterými je omezená přípustnost, taxativně vyjmenované důvody a omezené pravomoci soudu přezkumné instance.

Ohledně povahy prostředku nápravy *revisión de sentencias firmes* se Ústavní soud Španělska vyjádřil následovně: „*Právní povaha recurso de revisión je nadmíru diskutována z doktrinálního pohledu, střetávajíce se názory, že jde o opravný prostředek, ačkoliv s povahou opravného prostředku mimořádného, a názory, že se jedná o autonomní žalobu zahajující autonomní řízení. Zastánci opravného prostředku se opírají o skutečnost, že se jedná o napadení vydaného rozsudku, byť jeho přezkum je omezen taxativními důvody pro podání. Naopak zastánci názoru, že se jedná o samostatné podání a samostatné řízení, vychází z rozdílnosti v předmětu řízení, kdy předmětem nového řízení je rozhodnutí, zda původní řízení a vydaný rozsudek jsou bezvadné a zda se má daný rozsudek zrušit. Rovněž podání opravného prostředku předpokládá, že proces nadále zůstává otevřen vzhledem k dosud nepravomocnému rozsudku. Naopak revizní žaloba předpokládá existenci pravomocného rozsudku, a proto nemůže být zahrnuta do „práva na odvolání“, a je založena na novém, odlišném skutkovém základu. Tato linie je následována i jurisprudencí Nejvyššího soudu, v níž se Nejvyšší soud drží názoru, že řízení o recurso de revisión je ve skutečnosti řízením speciálním a autonomním, jenž je zahájeno žalobou, jejímž záměrem je napadení pravomocného rozsudku a rozhodnutí o něm.*“³⁰¹(překlad vlastní)

301 Sentencia Constitucional N° 158/1987, TC, Sala Primera, Recurso de amparo 599/1986, 20-10-1987: "La naturaleza jurídica del recurso de revisión, aparece sobremano discutida desde un punto de vista doctrinal, enfrentándose las opiniones que sostienen que se trata de un recurso, aunque de carácter extraordinario, a las que sostienen que se trata de una acción autónoma que da lugar a un proceso autónomo. Los sostenedores del carácter de recurso se fundan en que se trata de la impugnación de una Sentencia, que presenta una cognición limitada por virtud de las causas tasadas que lo permiten. Frente a esta tesis, los sostenedores del carácter autónomo de la acción y del proceso revisorio entienden que el objeto de la

4.1.5.1. Revisión de sentencias firmes (čl. 509 an. LEC)

Revize pravomocných rozhodnutí je upravena v člancích 509 až 516 LEC a nepředstavuje další instanci ani neumožňuje opětovné posouzení sporných otázek, které již byly v předešlém řízení vyřešeny.³⁰² Revize je přípustná pouze proti pravomocným meritorním rozhodnutím, tedy těm, proti kterým zákon nepřipouští opravný prostředek nebo proti kterým k jeho podání již uběhla lhůta. Jejím možným zařazením mezi mimořádné opravné prostředky nesvědčí ani skutečnost, že prostřednictvím *revisión de sentencias firmes* lze napadnou pravomocné, konečné rozhodnutí vydané kterýmkoliv soudním orgánem. Byla-li by považována čistě za opravný prostředek, byla by přípustná pouze proti rozhodnutí Nejvyššího soudu (*Tribunal Supremo*), aby bylo dodrženo náležité pořadí opravných prostředků a zamezilo se revizi „*per saltum*“.³⁰³

Z pohledu českého procesního práva je možné tento prostředek přirovnat k obnově řízení dle o.s.ř. s ohledem na důvody, pro které je možno zvážit jeho podání. Žaloba na revizi pravomocných rozhodnutí může být podána ve lhůtě 5 let od uveřejnění rozhodnutí, které se napadá, objeví-li se nové skutečnosti či důkazy, které nemohly být v řízení u soudu uplatněny, ať už z důvodu vyšší moci nebo z důvodu jednání strany, v jejíž prospěch bylo rozhodnuto; byl-li po vydání rozhodnutí odsouzen svědek pro křivé svědectví, které bylo podkladem pro rozhodnutí nebo bylo-li získáno takové rozhodnutí podvodným jednáním nebo násilím. Vzhledem k zásahu do právní moci, zahrnující též *la cosa juzgada*

pretensión procesal y del debate es aquí distinto del que fue en el proceso inicial. Se trata de decidir si ese proceso, y la Sentencia, fueron o no válidamente obtenidos y por consiguiente si la Sentencia debe rescindirse o invalidarse. Por ello se ha dicho que el llamado en la Ley de Enjuiciamiento Civil recurso de revisión no entra en puridad en la categoría de los recursos puesto que la posibilidad de acudir a éstos indica que el proceso está aún pendiente, por no haber adquirido la Sentencia el carácter de firme, habiendo señalado también algún autor que la demanda de revisión presupone la existencia de una Sentencia firme y que por ello no se la puede encuadrar dentro del derecho a recurrir y puede considerarse como una acción de pretensión impugnativa de la Sentencia firme ya que el interés que mueve dicha acción está apoyado en una base fáctica nueva y diferente de la que fue tratada en el proceso anterior. Esta línea de construcción aparece marcadamente en la jurisprudencia del Tribunal Supremo donde se ha insistido en que el llamado por la Ley de Enjuiciamiento Civil, recurso de revisión es en realidad un proceso especial y autónomo de carácter impugnativo o una acción provista de finalidad resolutoria de Sentencias firmes".

302Např. Sentencias del Tribunal Supremo, Sala 1ª, de 16 abril 1996 y de 27 julio del 1999.

303Recurso de revisión civil. (n.d.) Wolters Kluwer. [online] Available at:

<http://guiasjuridicas.wolterskluwer.es/Content/Documento.aspx?>

params=H4sIAAAAAAAAAEAMtMSbF1jTAAAUMTA0sLtbLUouLM_DxbIwMDCwNzA7BAZlqIS35ySGVBqm1aYk5xKgD4WCH2NQAAAA==WKE [Accessed 5 Jul. 2019].

material, se vždy vyžaduje jejich restriktivní výklad.³⁰⁴

Její podání neodkládá vykonatelnost rozhodnutí, nicméně soud může, je-li žaloba přípustná, za splnění podmínek čl. 566 LEC odklad vykonatelnosti nařídit. Projedná-li prostředek soud (Nejvyšší soud nebo Vyšší soud autonomní oblasti, týká-li se revize tzv. zvláštního civilního práva) v jeho meritě a shledá-li prostředek důvodným, zruší napadené rozhodnutí celé nebo z části a věc projedná v novém řízení orgán, do jehož pravomoci věc náleží (čl. 516.1 LEC).

4.1.5.2. Rescisión de sentencias firmes (čl. 496 an. LEC)

Rescisión de sentencias firmes taktéž španělské právo neřadí mezi *recursos* (opravné prostředky), ale mezi *medios de impugnación* (prostředky nápravy). *Rescisión de sentencias firmes* je přípustná proti pravomocným rozhodnutím, které deklarují procesní situaci zvanou *rebeldía*. Její podání nezpůsobuje suspenzivní ani devolutivní účinek.

Rebeldía je procesní situace žalované strany, která je důsledkem její absolutní pasivity. Jinými slovy, jedná se o situaci, kdy žalovaná strana se žádným způsobem neúčastní řízení, zjm. nedostavuje-li se na předvolání k soudu. Vyšší soudní úředník, příp. soud v důsledku této pasivity deklaruje procesní situaci *rebeldía* (*declaración de rebeldía*, čl. 496.1 LEC).

Pasivita žalované strany neznamena uznání žalovaného nároku, na žalobci stále leží břemeno tvrzení i břemeno důkazní, jako kdyby protistrana popírala jím tvrzené skutečnosti. Dostaví-li se později žalovaný k soudu, dle čl. 499 LEC může činit jen ty procesní úkony, které přísluší dané fázi řízení bez možnosti navrácení lhůt.

Zůstane-li žalovaná strana nedobrovolně po celou dobu řízení v této procesní situaci, může usilovat prostřednictvím *rescisión de sentencia firme* zrušení rozhodnutí, které deklaruje *rebeldía procesal*, u toho soudního orgánu, který jej vydal, v případě, že vyšší moc zabránila žalované straně účastnit se řízení, přestože byla obeznámena s probíhajícím řízením, nebo z důvodu nevědomosti o žalobě a řízení, neboť žaloba ani předvolání jí nebyly řádně doručeny (čl. 501 LEC).

304Sentencia del Tribunal Supremo, Sala 1ª, de 27 marzo del 2003.

4.2. *Recurso de Casación*

4.2.1. Právní úprava a účel *casación*

Právní úprava *recurso de casación* (dále též jen „*casación*“) je obsažena v člancích 477 až 489 LEC, jež jsou provedeny řadou sentencí Nejvyššího soudu (*Tribunal Supremo*). Ve španělském právním systému se jedná o mimořádný opravný prostředek vzhledem k omezené přípustnosti a důvodům, pro které lze opravný prostředek podat a které je nutno vždy v podání přesně vymezit.

Nejvyšší soud mnohokrát ve svých rozhodnutích judikoval účel *casación*, kterým je kontrola správné interpretace a aplikace právního řádu, a tedy unifikace právní doktríny.³⁰⁵ Například v rozhodnutí ze dne 25. června 2010 uvedl následovně: „*Recurso de casación pro unifikaci doktríny [...] je utvořen jako prostředek výjimečný a subsidiární, jehož účelem je náprava právních interpretací, které odporují právnímu řádu.*“³⁰⁶(překlad vlastní). Cílem *casación* je tedy nejen náprava konkrétních vadných rozhodnutí, ale především sjednocování interpretace a aplikace hmotněprávních norem obecnými soudy. Rovněž prostřednictvím své interpretační činnosti přispívá k právní jistotě.

Recurso de casación má své kořeny ve Francii. V roce 1790 byl zřízen Francouzský kasační dvůr (fr. *Cour de cassation*) jako důsledek francouzské revoluce, snahy o oddělení moci a dosažení nadvlády zákona. Převládala snaha, aby soudci, kteří bývali jmenováni králem, se přiblížili textu zákona a bylo zamezeno tomu, aby se při aplikaci právních norem změnili v legislativce. Již Montesquieu varoval, že soudci mají být jen „*ústa, která citují text zákona*“³⁰⁷.

Postupně španělská *casación* nabyla vlastní rysy, čímž se oddalovala od francouzského modelu. Předně francouzský Kasační dvůr zůstával mimo soudní soustavu, naopak španělský Nejvyšší soud stál na ideje soudní instančnosti a oddělenosti od politické moci. Za druhé, francouzská *casación* byla charakterizována negativní jurisdikcí (rozhodnutí pouze rušila), naopak španělská

305 Např. Sentencia del Tribunal Supremo, Sala de lo Contencioso-Administrativo, Sección 4ª, sentencia de 5 mayo 2011.

306 Sentencia del Tribunal Supremo (Sala de lo Contencioso-Administrativo, Sección 6ª), sentencia de 25 junio 2010: „*El recurso de casación para la unificación de doctrina [...] se configura como un recurso excepcional y subsidiario respecto del de casación propiamente dicho, que tiene por finalidad corregir interpretaciones jurídicas contrarias al ordenamiento jurídico.*“

307 MONTESQUIEU, C. *El espíritu de las leyes*. Madrid: Istmo, 2012, s. 253.

již záhy oplývala též pozitivní jurisdikcí, tedy neomezovala se jen na vrácení věci soudu *a quo*, ale též rozhodovala o základu věci. Za třetí, ortodoxní *casación* příslušela jen pro porušení zákona, ve Španělsku byla přípustná též pro odchýlení se od právní doktríny.

Španělská *casación* byla posléze upravena civilním soudním řádem z roku 1881, který její vývoj nemálo ovlivnil. Především vyjmul odchýlení se od právní doktríny jako kasační důvod, jenž byl s *casación* spojen od počátku. Nicméně zachovával zákaz přezkumu skutkové stránky věci a limitoval *casación* pouze na přezkum stránky právní, tedy pouze na aplikaci právních norem soudů *a quo*. Tato úprava měla za cíl vyvarovat se toho, aby se mimořádný opravný prostředek v praxi změnil ve třetí instanci.³⁰⁸

Recurso de casación prošel další velkou proměnou roku 1984. Novela z roku 1984 (*Ley de 6 de agosto de 1984*) zredigovala znění všech článků upravujících opravné prostředky a nechala tak bezmála 30 článků bezobsažnými. Zásadní změnou bylo sjednocení postupu při rozhodování o přípustnosti *casación*, která do té doby podléhala rozdílnému postupu, jednalo-li se o *casación* podanou z důvodu porušení zákona (*por infracción de ley*) nebo o *casación* podanou z důvodu porušení procesních garancí a podmínek řízení (*por quebrantamiento de forma*). Taktéž byla zakotvena možnost podat *recurso de casación* přímo proti prvoinstančním rozhodnutím.

Obě modality *casación* (*por infracción de ley* a *por quebrantamiento de forma*) zachovává i v současnosti účinný *Ley de Enjuiciamiento Civil 1/2000*, nicméně s ohledem na odlišnou povahu a možnostem rozhodnutí o nich je upravuje samostatně, jako *recurso de casación* a *recurso extraordinario por infracción procesal*, a jejich projednávání svěřuje odlišným soudním orgánům.³⁰⁹

308CORTÉS DOMINGUEZ V., MORENO CATENA, V.. *Derecho procesal civil*. 2nd ed. Valencia: Tirant lo Blanch, 2005, s.400-401.

309MONETRO AROCA, J., FLORS MATÍES, J. *Los recursos en el proceso civil*. Valencia: Tirant lo blanch, 2001, s. 380.

4.2.2. Přípustnost

Dle civilního soudního řádu lze napadnou druhoinstanční rozsudky (*sentencias*) provinčních soudů (*Audiencias Provinciales*) za předpokladu, že se dovolatel domnívá, že došlo k nesprávnému výkladu či aplikaci hmotněprávních norem a:

- 1) bylo rozhodnuto o základních právech, s výjimkou práv zaručených v článku 24 Ústavy Španělského království,³¹⁰
- 2) bylo rozhodnuto o peněžitém plnění převyšujícím částku 600 000 eur,
- 3) bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím částku 600 000 eur, pokud je dán tzv. *interés casacional* (kasační zájem).

I. Ochrana základních práv

Proti druhoinstančnímu rozhodnutí provinčních soudů je *casación* přípustná, pokud je jím rozhodnuto ve věci soudní ochrany základních práv s výjimkou práv zaručených v čl. 24 Ústavy Španělského království (*Constitución Española*, dále jen „CE“).

Základní práva jsou na ústavní úrovni upravena v člancích 14-29 CE a jejichž procesní ochrana je zaručena článkem 53.2 CE: „*Každý občan se může domáhat ochrany svých základních práv a svobod stanoveným postupem u obecného soudu, a případně též prostřednictvím ústavní stížnosti (recurso de amparo) u Ústavního soudu*“³¹¹(překlad vlastní). U dovolacího soudu se dovolatel může domáhat například ochrany osobní cti a dobrého jména, ochrany práva na duševní a tělesnou integritu, svobody myšlení a vyznání či svobody projevu.

Čl. 24 CE zaručuje každému právo na soudní ochranu (právo účinně se domáhat svého práva, právo na zákonného soudce, právo na obhajobu, právo odepřít výpověď, presumpce nevinu, etc.). Porušení těchto základních procesních práv je předmětem *recurso extraordinario por infracción procesal* (čl. 469.1 4° LEC).

II. Peněžité plnění přesahující částku 600 000 eur

³¹⁰Ley 311/1978, de 29 de diciembre, de Constitución Española

³¹¹Art. 53.2 CE: *Cualquier ciudadano podrá recabar la tutela de las libertades y derechos reconocidos en el artículo 14 y la Sección primera del Capítulo segundo ante los Tribunales ordinarios por un procedimiento basado en los principios de preferencia y sumariedad y, en su caso, a través del recurso de amparo ante el Tribunal Constitucional. Este último recurso será aplicable a la objeción de conciencia reconocida en el artículo 30.*

Přípustnost *casación* v tomto bodě je založena na objektivním hledisku, kterým je peněžítá výše hodnoty předmětu sporu, kdy není rozhodující, jaká právní norma byla porušena, které právo bylo rozhodnutím dotčeno či se rozhodnutí odchyluje od právní doktríny.

Při přijímání LEC v „*Anteproyecto*“³¹² byla vyslovena kritika ohledně určení přípustnosti *casación* na základě hodnoty předmětu sporu, neboť i u jakkoliv horentní částky může být *interés casacional* nulový a právě *interés casacional* by měl být hlavním posláním tohoto opravného prostředku.

K vymezení hodnoty předmětu sporu se *Tribunal Superior de Justicia* ve Valencii vyslovil následovně: „[...] *zvyšená částka se vztahuje k řízení, ne k „summa gravaminis“*, tj. *nejedná se o rozdíl mezi v řízení požadovanou a následně apelačním rozsudkem přiznanou částkou. Rovněž se nejedná o rozdíl mezi částkou požadovanou a následně uznanou žalovaným, dokonce nejde ani o částku reálně projednávanou v rámci apelačního řízení vzhledem k zákazu „reformatio in peius“*. *Ve španělském právu se tradičně casación vztahovala ke sporné částce, která je obsažena v žalobě, nikdy ale nebyla casación založena na „summa gravaminis“*, jak lze nalézt například v § 546 německého civilního řádu soudního.“³¹³(překlad vlastní). Jinými slovy, částka 600 000 eur, která stanovuje hranici pro přípustnost podání *casación*, je peněžítá výše hodnoty předmětu sporu, tedy peněžní částka vymezena v žalobě na počátku řízení a projednávána v řízení u soudu první instance.

Oproti českému dovolání podle o.s.ř. není zkoumána přípustnost ke každému nároku se samostatným skutkovým základem samostatně, neboť se mohou, pokud celková výše peněžitého plnění přesahuje částku 600 000 eur, napadat i ty výroky rozhodnutí, které ukládají povinnost nižšího peněžitého plnění či neukládají žádnou povinnost k peněžitému plnění.

312Anteproyecto de Ley de Enjuiciamiento Civil 1/2000. [online] Available at: http://leyprocesal.com/leyprocesal/ftp/sentencias/legislacion/LEC%201-2000/doc_1.pdf [Accessed 5 Jul. 2019].

313STSJ Comunidad Valenciana 29/5/2003: „[...] *la cuantía elevada se refiere al proceso, no a la «summa gravaminis», esto es, no a la diferencia entre lo pedido en el proceso y lo concedido en la sentencia de apelación, que es la cuantía del gravamen. Tampoco a la diferencia entre lo pedido y lo admitido por el demandado y ni siquiera a la cantidad realmente debatida en el recurso de apelación atendida la prohibición de la «reformatio in peius». En el Derecho español la casación se ha referido tradicionalmente a la cuantía del asunto, lo que implica la cuantía fijada en la demanda, pero no se ha basado nunca en la cuantía del gravamen, que es lo que propiamente puede calificarse del criterio de la «summa gravaminis» (como se descubre por ejemplo en el parágrafo 546 del Ordenanza procesal civil alemana)*”(RJ 2003/4420).

Penežní částka vymezená v žalobě nemůže být závazná pro soudní orgány neomezeně. Nejvyšší soud opakovaně zdůrazňuje, že vymezení sporné částky, jejíž výše byla účastníky zjevně stanovena chybně nebo výlučně za účelem zajištění pozdější možnosti podání *casación*, musí být opraveno již v řízení o přípustnosti žaloby tak, aby odpovídalo zákonné normativě.³¹⁴ Pravidla pro určení hodnoty předmětu sporu jsou obsažena v člancích 251 a 252 LEC.

Jedná-li se o předmět sporu neurčité částky, přípustnost nelze založit na tomto kritériu, ale je vždy nutné namítat „*interés casacional*“, jakož i u dalších sporů, jejichž hodnota nepřesahuje částku 600 000 eur (tzn. i včetně této částky).³¹⁵

III. Interés casacional

Interés casacional, nebo-li kasační zájem, lze v českém právním prostředí přirovnat k institutu tzv. zásadního právního významu, jenž je vyžadován u přípustnosti dovolání dle o.s.ř.

Původní smysl tohoto opravného prostředku nebyla ochrana subjektivních práv konkrétních účastníků řízení, nýbrž přispívání k jednotnosti právního řádu rozhodovací činností nejvyššího soudu. A právě tato původní role *casación* je zakotvena v přípustnosti pro *interés casacional*, kde hlavní roli hraje sjednocování judikatury nižších soudů.³¹⁶ Nicméně *interés casacional* se nemůže u *casación* dotýkat procesních otázek, neboť ty jsou předmětem *recurso extraordinario por infracción procesal*.

Interés casacional je dán tehdy, pokud:

- provinční soud jako soud odvolací (*Audiencia provincial*) se odchyluje od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (*Tribunal Supremo*),
- odvolací soud řešil otázky, ohledně nichž existuje rozporná judikatura provinčních soudů³¹⁷, nebo
- odvolací soud aplikoval normy, jejich porušení se namítá a jež nejsou

314Např. SSTS 10.5.1991, 21.11.1991, 30.6.1992, 17.7.1992.

315Acuerdo de TS de 27 de enero de 2017.

316MONETRO AROCA, J., FLORS MATÍES, J. *El recurso de casación civil*. 3rd ed. Valencia: Tirant lo Blanch, 2018, s. 450.

317Rozporná judikatura provinčních soudů existuje tehdy, pokud existují alespoň čtyři rozhodnutí *Audiencias Provinciales*, z nich dvě jsou vydána stejnou *Audiencia Provincial* a rozhodují danou věc shodně, třetí, jež může, ale nemusí být vydáno stejnou *Audiencia Provincial*, která je v kontradikci se dvěma předchozími, ale je shodná se čtvrtou, jež je předmětem dovolání (TS (Sala de lo Civil, Sección 1^a), sentencia núm. 441/2014 de 22 julio).

k datu vyhlášení napadeného rozhodnutí v účinnosti více jak 5 let, a neexistuje-li judikatura dovolacího soudu vztahující se na právní normy podobného nebo stejného obsahu.

Je-li pro řízení o *casación* příslušný *Tribunal Superior de Justicia* (v případě rozhodování o tzv. zvláštním civilním právu), rozumí se též, že *interés casacional* je dán tehdy, pokud napadené rozhodnutí odporuje judikatuře tohoto vyššího soudu nebo tato vůbec neexistuje (čl. 477.3 LEC).

Podle Nejvyššího soudu zmíněné tři podmínky přípustnosti jsou nejen odlišné, ale především nekompatibilní mezi sebou.³¹⁸ Tedy dovolává-li se účastník řízení na základě *interés casacional*, předmět sporu nesmí přesáhnout částky 600 000 eur, ani jím nemůže být dovolávání se soudní ochrany základních práv. Hodnota sporu však nemůže být ani nižší než 3 000 eur, neboť pro taková rozhodnutí není přípustná *apelación* (čl. 455.1 LEC), tudíž nemůže o této věci rozhodovat *Audiencia Provincial*, pouze proti které je možno *casación* podat.

Dle článku 477.2 LEC jsou přípustné pouze druhoinstanční rozsudky *Audiencias Provinciales*:

I. Pouze vydané *Audiencias Provinciales*

Opravným prostředkem *casación* lze napadnout pouze rozsudky vydané *Audiencias Provinciales*, což z přezkumu vylučuje:

- rozsudky vydané *Juzgados de Primera Instancia* (soudy první instance), ať už se jedná o prvoinstanční rozsudky (čímž zaniká možnost podat *casación per saltum*), tak druhoinstanční rozsudky, kdy rozhoduje jako soud apelační ve věci odvolání proti rozhodnutí *Juzgados de Paz* (smírčí soudy),
- rozsudky vydané civilnětrestním kolegiem vyšších soudů autonomních oblastí (*Sala de lo Civil y Penal de Tribunales Superiores de Justicia*),

³¹⁸Acuerdo de la Sala Primera del Tribunal Supremo de 30 de diciembre de 2011 sobre criterios de admisión de los recursos de casación y extraordinario por infracción procesal: “*Concurre el supuesto de esta modalidad de recurso cuando la resolución del recurso de casación presente interés casacional. Es necesario que la cuantía del proceso no exceda de 600.000 € o sea indeterminada o inestimable o que aquel se haya tramitado por razón de la materia (artículo 477.2.3.º LEC) y no para la tutela judicial civil de derechos fundamentales(...).*”

který rozhoduje civilní spory v první a jediné instanci dle čl. 73.2 a) a b) LOPJ (řízení o civilní odpovědnosti *Magistrados* provinčních soudů),

- rozsudky vydané *Audiencias Provinciales* jako soudy apelačními, rozhoduje-li samosoudce dle čl. 82.2.1 LOPJ.

II. Pouze *sentencias*

Casación je přípustná pouze proti rozhodnutím provinčních soudů vydaných ve formě *sentencias* (rozsudků), vyjímá tak ze své přezkumné činnosti *autos* (usnesení) provinčních soudů.³¹⁹ Usnesení většinou bývají procesního charakteru, nicméně nepřípustnost se týká též usnesení ukončující *apelación*, přestože je v nich možné dopustit se porušení hmotněprávních norem aplikovaných na vyřešení otázky v předmětném sporu. Toto omezení se týká například usnesení ukončující *apelación* ve věci *tercería*³²⁰, usnesení vydané v rámci výkonu soudního rozhodnutí ve druhé instanci či usnesení, kterým se rozhoduje o podané *apelación* proti usnesení o předběžných opatřeních, které bylo vydáno *Juzgado de Primera Instancia*.

Tribunal Supremo k tomuto dodává, že při posuzování přípustnosti opravného prostředku je rozhodující forma rozhodnutí, která měla být vydána, nezávisle na formě rozhodnutí, ve které ve skutečnosti vydána byla.³²¹ Rozhodujícím tedy není přijatá forma, nýbrž ta, kterou mělo být rozhodnuto dle zákonných požadavků.

III. Pouze vydané ve druhé instanci (*segunda instancia*)

Požadavek druhoinstančnosti splňují pouze ta rozhodnutí, kterými se rozhoduje o opravném prostředku *apelación* proti rozhodnutí ukončující řízení v první instanci. Z přípustnosti jsou tudíž vyňata taková rozhodnutí, která sice

319TS (Sala de lo Civil, Sección 1ª), auto de 21 noviembre 2006.: „[...] únicamente son susceptibles de recurso de casación las Sentencias dictadas en segunda instancia por las Audiencias Provinciales (art. 477.2 LEC), lo que excluye el recurso cuando la resolución dictada sea un Auto o cuando debió adoptarse esa forma, en función de la recaída en la primera instancia (art. 456.1 LEC). El recurso de casación se limita, por ello, a las sentencias dictadas en la segunda instancia, quedando al margen de él las resoluciones que decidan los recursos de apelación que no hayan abierto una segunda instancia, y siempre, y en todo caso, los Autos recaídos en grado de apelación.“

320*Tercería* je označení pro intervenci třetího v soudním řízení, který se cítí být poškozen a formuluje vlastní petit neslučitelný s petity stávajících účastníků řízení.

321ATS 21/3/2006: „Únicamente son susceptibles de recurso de casación las Sentencias dictadas en segunda instancia por las Audiencias Provinciales (art. 477.2 LEC 2000), lo que excluye el recurso cuando la resolución dictada sea un auto o cuando debió adoptarse esa forma, en función de la recaída en la primera instancia (art 456.1 LEC 2000).“ (Tol 944897)

přijala *Audiencia Provincial* v průběhu řízení o *apelación*, nicméně nenavazují na rozhodnutí ukončující řízení v prvním stupni. Příkladem může být rozhodnutí o slyšení rebelanta a zrušení rozhodnutí vydaného za procesní situace *rebeldía* dle čl. 505.1 LEC. Rovněž je nepřipustná *casación* u rozhodnutí provinčních soudů o odvolání proti rozhodnutí ve věci *tercería*, neboť tato rozhodnutí nemají požadovanou podmínku „*sentencia de segunda instancia*“.

Výjimečný případ usnesení *exequatur*

Přestože citované ustanovení i judikatura Nejvyššího soudu³²² připouští k přezkumu pouze rozsudky, je výjimečně přípustná *casación* též v případě *autos* (usnesení), a to pokud jsou vydané v apelačním řízení při projednávání a výkonu rozhodnutí zahraničních soudů podle nařízení Brusel I bis (dříve Bruselská úmluva z roku 1968) a Luganské úmluvy z roku 2009 (dříve Luganská úmluva z roku 1998), jakožto podle dalších evropských nařízení a ratifikovaných mezinárodních smluv, jimiž je Španělské království vázáno.³²³

Takto vymezenou přípustnost lze přirovnat k vymezení přípustnosti českého dovolání, kterým lze rovněž napadnout rozhodnutí odvolacích soudů, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.). Nicméně české dovolání vyžaduje ke své přípustnosti tzv. zásadní právní význam bez ohledu na to, které rozhodnutí odvolacího soudu se dovoláním napadá (§ 237 o.s.ř.), naopak španělské dovolání vyžaduje *interés casacional* pouze u bodu 3, tj. kdy dovolací soud rozhoduje o peněžitém plnění nepřevyšujícím částku 600 000 eur (čl. 477.2 LEC). Z takové právní úpravy lze usuzovat, že *casación* neklade takový důraz na požadavek *interés casacional*, potřebu sjednocování právní doktríny, ale do popředí zájmu se dostává ochrana subjektivních práv účastníků.

4.2.3. Důvodnost

Dle článku 477 LEC lze *casación* podat z jediného důvodu, kterým je nesprávné právní posouzení. Oproti českému dovolání podle o.s.ř. může jít pouze

322Viz např. usnesení Nejvyššího soudu TS (Sala de lo Civil, Sección 1ª), auto de 21 noviembre 2006, které explicitně ze svého přezkumu vylučuje usnesení provinčního soudu, včetně usnesení o odmítnutí odvolání.

323Stanovisko Pléna Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2017 (Acuerdo del Pleno No Jurisdiccional de la Sala de lo Civil del Tribunal Supremo de 27-01-2017, sobre criterios de admisión de los recursos de casación y extraordinario por infracción procesal).

o nesprávné právní posouzení hmotněprávních otázek, neboť k nápravě procesních vad je určen jiný opravný prostředek, *recurso extraordinario por infracción procesal*. Obdobně však je právní posouzení věci nesprávné za předpokladu, že soud nižší instance normu aplikovatelnou na danou věc buď chybně určil, nebo správně určenou chybně vyložil a aplikoval nebo neaplikoval vůbec. Ve všech zmíněných případech, aby byla naplněna důvodnost *casación*, je nezbytné, aby se jednalo o takové nesprávné právní posouzení, které dopadá na správnost rozhodnutí ve věci.³²⁴

4.2.4. Řízení a rozhodnutí o casación

Účelem *casación* je zjištění, zda byla nesprávně posouzena a aplikována hmotněprávní norma. Dovolací soud však nevytváří třetí instanci, ve které by mohly být projednávány všechny navržené otázky a znova hodnoceny důkazní materiály, nýbrž dovolací soud se vysloví o správném právním řešení hmotněprávních otázek vycházející ze skutkových zjištění nižších soudů. V případě důvodnosti zruší rozhodnutí nižšího soudu a sám rozhodne o předmětu sporu v souladu s právem. Španělský dovolací soud disponuje tzv. pozitivní jurisdikcí, tj. neomezuje se pouze na projednání *casación* a vrácení věci nižšímu soudu, aby se on vyslovil o základu věci. Negativní jurisdikce je typická pro řadu evropských dovolacích soudů, částečně i pro český dovolací soud.

4.2.4.1. Řízení

Casación se podává písemně ve lhůtě dvaceti pracovních dní u soudu, proti jehož rozhodnutí směřuje (čl. 479.1 LEC). Lhůta počíná běžet dnem následujícím po doručení rozhodnutí druhoinstančního soudu účastníku řízení. Za předpokladu, že se podáním napadá rozhodnutí, proti němuž je *casación* přípustná, a je tak učiněno ve lhůtě, vyšší soudní úředník (*Letrado de la Administración de Justicia*) potvrdí podání *casación*. V opačném případě, nejsou-li splněny všechny náležitosti podání, vyšší soudní úředník předá podání soudu, který napadené rozhodnutí vydal, aby se vyslovil o přípustnosti opravného prostředku. Pokud soud dospěje k závěru, že je *casación* nepřípustná, vydá

³²⁴MONETRO AROCA, J., FLORS MATÍES, J. *El recurso de casación civil*. 2nd ed. Valencia: Tirant lo Blanch, 2012, s. 506.

usnesení o odmítnutí. Proti usnesení o odmítnutí je přípustná stížnost (*recurso de queja*). Shledá-li soud, že jsou splněny všechny podmínky k podání opravného prostředku, rozhodne ve formě *providencias* (opatření) o jejím přijetí. Proti tomuto rozhodnutí není přípustný žádný opravný prostředek, nicméně žalovaná strana může namítat přípustnost před dovolacím soudem (čl. 479.2 LEC).

V podání je navrhovatel povinen uvést, v čem spatřuje přípustnost *casación*, a vymežit, v čem spočívá neprávnost právního posouzení. Tímto vymezením dovolacího důvodu je následně dovolací soud vázán. Navrhovatel může požádat o konání ústního jednání ve věci (čl. 481.1 LEC). K podání připojí rozhodnutí, které se napadá, a v případě podání pro *interés casacional* je též povinen připojit kopii citované judikatury a není-li ji (v případě aplikace normy, která není v účinnosti více než 5 let), náležitě *interés casacional* odůvodnit.

Takto podaný a odůvodněný návrh s přílohami vyšší soudní úředník v průběhu 5 dní zašle dovolacímu soudu a předvolá strany řízení, jimž určí lhůtu 30 dnů, ve které jsou povinny se dostavit na soud. Pokud se navrhovatel ve lhůtě nedostaví, vyšší soudní úředník vysloví návrh za nepodaný a rozhodnutí odvolacího soudu nabude právní moci (čl. 482.1 LEC). Nedostaví-li se žalovaný, řízení pokračuje, nicméně žalovaný ztrácí možnost procesně jednat po dobu své nepřítomnosti (*declaración de rebeldía*, čl. 496 LEC).

Po předložení spisu dovolacímu soudu příslušné kolegium posoudí otázku přípustnosti *casación*. Při svém rozhodování může dojít k opačnému názoru než vyšší soudní úředník či soud *a quo*, kteří posuzovali přípustnost před předložením spisu. Odvolací soud rozhodne o nepřípustnosti *casación* usnesením, jestliže:

- opravný prostředek je podán neoprávněně (buď proto, že proti rozhodnutí nelze podat opravný prostředek, nebo z důvodu jakékoliv jiné neodstranitelné vady),
- písemné podání nespĺňuje požadavky vyžadované LEC,
- předmět sporu nedosahuje potřebné částky nebo neexistuje *interés casacional*,
- opravný prostředek zjevně postrádá opodstatnění nebo již bylo rozhodnuto o základu věci prostřednictvím jiného opravného prostředku stejné podstaty.

Předtím než soud rozhodne o přípustnosti a je-li tu možný důvod, pro který by mohlo být podání nepřipustné, vyzve soud účastníky, aby ve lhůtě deseti dnů uvedli tvrzení, která považují za vhodná. Kolegium dovolacího soudu následně připustí *casación* k věcnému projednání, nebo ji usnesením odmítne. Přímou v odmítajícím usnesení dovolací soud deklaruje právní moc napadeného rozhodnutí (čl. 483.4 LEC). Proti rozhodnutí o přípustnosti není přípustný žádný opravný prostředek.

V rámci projednávání přípustnosti opravného prostředku dovolací soud zkoumá svoji příslušnost. Dojde-li k závěru, že je nepřislušný, věc postoupí příslušnému soudu a předvolá účastníky, aby se ve lhůtě deseti dnů dostavili ke kolegiu, který soud považuje za kompetentní. Postoupí-li Nejvyšší soud věc vyššímu soudu autonomní oblasti, tento vyšší soud nemůže vyslovit svoji nepřislušnost k projednání opravného prostředku (čl. 484 LEC) a rovnou se začne zabývat jeho samotnou přípustností. Je-li vyšším soudem autonomní oblasti věc postoupena Nejvyššímu soudu, sám Nejvyšší soud zhodnotí a rozhodne, zda je příslušný. Rozhodne-li o své příslušnosti negativně, věc postoupí zpět stejnému nebo jinému vyššímu soudu (čl. 52 LOPJ).

Je-li opravný prostředek připuštěn k věcnému projednání, vyšší soudní úředník zašle opis podání straně žalované, aby se k němu vyjádřila a uvedla, zda považuje za nutné nařízení ústního jednání. K tomu ji soud určí lhůtu dvaceti dnů. Pokud obě strany o nařízení jednání požádaly nebo považuje-li soud ústní jednání za vhodné, vyšší soudní úředník určí den a hodinu konání jednání. Pokud se jednání nenařizuje, kolegium určí den a hodinu, ve které dovolací soud ve věci rozhodne (čl. 486.1 LEC). Od skončení jednání nebo ode dne určeného pro rozhodnutí dovolací soud ve lhůtě dvaceti dnů vydá rozsudek.

4.2.4.2. Rozhodnutí dovolacího soudu

Pokud po věcném projednání dovolací soud dospěje k závěru, že je *casación* nedůvodná, zamítne ji a přikáže uhradit náklady řízení dovolateli. Je-li alespoň z části důvodná, soud dle článku 487 LEC rozhoduje následujícími způsoby:

- Rozhodoval-li o *casación*, která směřovala proti rozhodnutí poskytující právní ochranu základním právům nebo ukládající peněžité plnění

převyšujícím částku 600 000 eur, napadení rozhodnutí potvrdí nebo zruší v závislosti na tom, zda dané rozhodnutí trpělo právními vadami či nikoliv. Potvrzení či zrušení může být plného či částečného rozsahu.

- Byla-li *casación* podána pro *interés casacional* a je-li důvodná, dovolací soud rozhodnutí zruší a rozhodne o dané věci. Současně ve svém rozhodnutí vysloví právní názor na danou problematiku. Tímto svým výrokem o hmotněprávní otázce, o které dosud neexistovala rozhodovací praxe nebo byla nejednotná, výrazně přispívá k jednotnosti rozhodování soudů a tím i k právní jistotě.

Trpí-li napadené rozhodnutí právní vadou, je dovolacím soudem zrušeno. Ačkoliv zákon v prvním bodě uvádí, že soud napadené rozhodnutí zruší, a ve druhém zruší a rozhodne o dané věci, nelze tato ustanovení interpretovat ve smyslu, že v prvním případě dovolací soud vykonává jurisdikci čistě negativní (jak tomu bylo v počátcích *casación* ve Francii), omezuje se pouze na zrušení rozhodnutí bez vyslovení se k řešení dané otázky, která je předmětem sporu, zatímco ve druhém vykonává jurisdikci pozitivní, řeše danou spornou otázku.³²⁵ Ve španělském právním systému dovolací soud, zrušuje-li napadené rozhodnutí v rámci řízení o *casación*, vykonává vždy pozitivní jurisdikci. Sám rozhodne o sporných hmotněprávních otázkách v souladu s právem, aniž by věc vracel instančně nižšímu soudu. Jeho rozhodnutí se stávají vykonatelnými, na jejichž podkladě může vyhravší strana žádat výkon rozhodnutí.

Rozdílnost v obou bodech spočívá v něčem jiném, v *interés casacional*, který je dán u druhého z nich. Soud, rozhoduje-li o *interés casacional*, ve svém rozhodnutí navíc:

- 1) označí soudní praxi, jež správně interpretovala a aplikovala danou právní normu,
- 2) mezi předloženými kontradiktorními rozhodnutími zdůrazní to rozhodnutí, které odpovídá interpretaci, jež považuje za správnou, nebo
- 3) stanoví správnou interpretaci, která povede k jednotě v rozhodování dané problematiky a tím k utvoření jednotné právní doktríny a doplnění právního řádu.³²⁶

325 MONETRO AROCA, J., FLORS MATÍES, J. *El recurso de casación civil*. 3rd ed. Valencia: Tirant lo Blanch, 2018, s. 697.

326 Tamtéž.

V závěru článku 487.3 LEC stanoví, že výroky rozhodnutí dovolacího soudu se nedotknou právních vztahů vzniklých z rozhodnutí, která byla předložena jako podklad k prokázání *interés casacional*.³²⁷ Je-li napadené rozhodnutí nesprávné, tedy byla-li nesprávně posouzena hmotněprávní norma, dovolací soud rozhodne o základu věci svým rozhodnutím, v němž se vysloví ohledně právních poměrů účastníků daného řízení. Sjednování judikatury obecných soudů dovolacím soudem však nemůže v žádném případě postihnout ta rozhodnutí, která byla předložena ať už pro podporu tvrzení, že napadené rozhodnutí se odchyluje od ustálené rozhodovací praxe, či pro tvrzení, že existuje rozporná judikatura soudů.³²⁸

4.2.5. Střet recurso extraordinario por infracción procesal a recurso de casación

Z důvodu plurality opravných prostředků, jimiž lze napadnout druhoinstanční rozhodnutí *Audiencias Provinciales*, je nutné vymezit pravidla pro případy, kdy jedna strana řízení podá *infracción procesal*, přičemž druhá *casación*, či dokonce oba opravné prostředky současně podá jedna strana. Samotná LEC zakotvuje inkompatibilitu v užití obou mimořádných opravných prostředků jednou stranou a vyžaduje, aby ten, kdo mimořádný opravný prostředek podává, ho podal s dostatečnou vážností a odůvodněním. Snaží se tím předcházet průtahům v řízení a zamezit jejich rozmarnému uplatňování.³²⁹

Je rovněž nutné mít na zřeteli přechodná ustanovení civilního soudního řádu, která projednání *infracción procesal* prozatím ponechává v kompetenci civilního kolegia Nejvyššího soudu (*Sala de lo Civil del Tribunal Supremo*) do doby, než dojde k novelizaci zákona o moci soudní (LOPJ). Poté bude projednání svěřeno vyšším soudům autonomních oblastí (*Tribunales Superiores de Justicia*).³³⁰ Přičemž stanoví, že přípustnost *infracción procesal* je vázána na

³²⁷Art. 487.3 LEC: „*Los pronunciamientos de la sentencia que se dicte en casación en ningún caso afectarán a las situaciones jurídicas creadas por las sentencias, distintas de la impugnada, que se hubieren invocado.*“

³²⁸MONETRO AROCA, J., FLORS MATÍES, J. *El recurso de casación civil*. 3rd ed. Valencia: Tirant lo Blanch, 2018, s. 697.

³²⁹Tamtéž, s. 28.

³³⁰Jedinou výjimkou pro projednání *infracción procesal* vyšším soudem je předpoklad, že současně s ní byla též podána *casación* týkající se porušení hmotněprávních norem tzv. zvláštního civilního práva.

přípustnost *casación* (DF 16^a 1 LEC), tzn. pro to, aby byla *infracción procesal* shledána přípustnou, je nezbytné splnění podmínky přípustnosti *casación* ve smyslu čl. 477.2 LEC, tedy rozsudek (*sentencia*) byl vydán ve druhé instanci *Audiencias Provinciales* a dotýká se ochrany základních práv, vyjímaje čl. 24 Ústavy, bylo rozhodnuto o penežitěm plnění převyšujícím částku 600 000 eur nebo je dán tzv. *interés casacional*. Zatímco pro první dva body může být *infracción procesal* podána samostatně, v případě *interés casacional* ji musí účastník podat současně s *casación*, neboť soud v rámci společného řízení posuzuje, zda je dán *interés casacional* u *casación* ještě předtím, než je přistoupeno k projednání *infracción procesal*. Je-li *casación* shledána nepřípustnou pro nepřítomnost *interés casacional*, nemůže být shledána přípustnou ani *infracción procesal*.³³¹

Z důvodu komplikovanosti právní úpravy a vznikajících problémů v praxi se ke konkurenci zmíněných opravných prostředků několikrát vyjádřil i Nejvyšší soud, který ve svých stanoviscích zřetelně vyložil zákonné znění přípustnosti obou opravných prostředků, aby zamezil případným pochybnostem a předešel tak dalším problémům v právní praxi (*Acuerdo de Tribunal Supremo de 12/12/2000, sobre criterios de recurribilidad, admisión y régimen transitorio*, který byl později nahrazen *Acuerdo del TS del 30/12/2011, sobre criterios de admisión*, který byl doplněn po novele LEC z roku 2011 *Acuerdo del Tribunal Supremo de 27/1/2017, sobre criterios de admisión*).³³²

Civilní soudní řád předpokládá následující řešení:

1) *Je-li podána infracción procesal a casación téže stranou:*

Přestože článek 466.2 LEC hovoří o odmítnutí *casación* a projednání *infracción procesal*, přechodné ustanovení stanoví, že oba opravné prostředky se projednají v jediném řízení (*Disposición final decimosexta*

331 MONETRO AROCA, J., FLORS MATÍES, J. *El recurso de casación civil*. 3rd ed. Valencia: Tirant lo Blanch, 2018, s. 530.

332 Acuerdo de la Junta General de Magistrados de la Sala Civil del Tribunal Supremo de 12/12/2000: Criterios sobre recurribilidad, admisión y régimen transitorio en relación con los recursos de casación y extraordinario por infracción procesal, regulados en la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil.

Acuerdo de la Junta General de Magistrados de la Sala Civil del Tribunal Supremo de 30/12/2011: Acuerdo sobre criterios de admisión de los recursos de casación y extraordinario por infracción procesal.

Acuerdo del Pleno no jurisdiccional de la Sala Civil del Tribunal Supremo de 27/1/2017: Acuerdo sobre criterios de admisión de los recursos de casación y extraordinario por infracción procesal.

1.4). Příslušné kolegium nejprve zhodnotí, zda lze napadené rozhodnutí podrobit *casación*. Pokud by soud shledal *casación* nepřipustnou, vysloví nepřipustnost i u *infracción procesal* (z důvodu vázanosti připustnosti *infracción procesal* na připustnost *casación*). Jedině za předpokladu, že by byla *casación* připustná, bude soud rozhodovat o připustnosti druhého opravného prostředku. Pokud by shledal připustnou i *infracción procesal*, ve společném řízení nejdříve meritorně projedná právě ji. Teprve zamítne-li ji, projedná a meritorně rozhodne o *casación*. Následná rozhodnutí o obou prostředcích budou obsažena v jediném rozsudku. Proti rozhodnutí o *infracción procesal* a *casación* není dále přípustný opravný prostředek (DF 16^a 1.8).

2) *Je-li podána infracción procesal jednou stranou řízení a casación druhou stranou řízení:*

Za tohoto předpokladu podle přechodných ustanovení Nejvyšší soud spojí obě řízení do jediného. Postup soudu ve společném řízení je shodný s řízením o opravných prostředcích podaných téže stranou řízení. Po přijetí novely zákona o moci soudní (LOPJ), která svěří projednání a rozhodnutí o *infracción procesal* vyššímu soudu autonomní oblasti, bude řízení vypadat následovně: nejdříve se projedná *infracción procesal* příslušným soudem; řízení o *casación* se pouze zahájí, rozhodne se o její připustnosti, avšak dále se do rozhodnutí o *infracción procesal* nepostupuje (čl. 488.1 LEC). Je-li po projednání *infracción procesal* zamítnuta, ihned se vyrozumí kompetentní soud pro rozhodování o *casación*, který ji následně projedná podle příslušných ustanovení civilního soudního řádu. Naopak je-li *infracción procesal* vyhověno, věc se vrací odvolacímu soudu, resp. soudu nalézacímu k dalšímu řízení; v řízení o *casación* se již dále nepokračuje (čl. 488.3). Za situace, že k pojednání *infracción procesal* a *casación* bude příslušný vyšší soud autonomní oblasti (*derecho civil foral* nebo *especial*), opravné prostředky se projednají v jediném řízení a je o nich rozhodnuto současně jedním rozsudkem. Přitom musí soud vzít v úvahu, že se meritorně o podané *casación* může vyslovit jedině tehdy, jestliže nevyhoví *infracción procesal* (čl. 489 LEC).

4.2.6. Účinky Casación

Podání opravného prostředku *casación* způsobí v zásadě dva účinky, a to devolutivní a suspenzivní:

I. Devolutivní účinek

Devolutivní účinek způsobuje, že projednání a rozhodnutí o *casación* přísluší soudu vyšší instance. Pro španělský soudní systém je charakteristický tzv. decentralizovaný devolutivní účinek, tzn. o podané *casación* nerozhoduje jediný soudní orgán, ale *Tribunal Supremo* (Nejvyšší soud), nebo *Tribunales Superiores de Justicia de las Comunidades Autonomas* (vyšší soudy autonomních oblastí), a to v závislosti na tom, které právo se opravným prostředkem napadá.

Dle článku 478 LEC je funkčně příslušný k projednání *casación Sala de lo Civil del Tribunal Supremo* (civilní kolegium Nejvyššího soudu) nebo místně příslušná *Sala de lo Civil y lo Penal del Tribunal Superior de Justicia* (civilnětrestní kolegium vyššího soudu). Rozhodování o *casación* náleží do kompetence vyššího soudu tehdy, pokud se opravným prostředkem napadá rozhodnutí *Audiencias Provinciales* se sídlem v autonomní oblasti, pro kterou je vyšší soud místně příslušný, zakládá se na tvrzení porušení hmotněprávních norem *derecho civil, foral* nebo *especial*, dané autonomní oblasti³³³³³⁴, a tato kompetence je výslovně zakotvena v příslušném Statutu dané autonomní oblasti (*Estatuto de Autonomía*). Tyto tři podmínky musí být splněny kumulativně, v opačném případě vždy rozhoduje Nejvyšší soud.

Ve vztahu k druhé podmínce, tedy že se opravný prostředek zakládá na porušení norem zvláštního civilního práva vlastní autonomní oblasti, ve které má své sídlo vyšší soud, je nutné mít na paměti, že článek 14 civilního kodexu³³⁵

333 *Derecho Civil foral* autonomních oblastí má své historické kořeny již v době počátků arabské invaze Pyrenejského poloostrova (počátek 8. století) a následné Reconquisty. V současné době je článkem 149.1.8° Španělské ústavy zakotveno právo regulovat své vlastní civilní právo těm autonomním oblastím, ve kterých toto právo již historicky existuje; týká se to např. autonomní oblasti Aragón, País Vasco, Galicia či Navarra. Naopak *Derecho Civil especial* je přiřknuto všem autonomním oblastím, které tímto speciálním civilním právem regulují své vnitřní záležitosti, nesmí však zasáhnout do obecného civilního práva. Zvláštní civilní právo tak v současnosti koexistuje s civilním právem obecným uvnitř španělského právního řádu.

334 Určujícím faktorem pro rozlišování *Derecho Civil común* a *Derecho civil foral* nebo *especial*, je též orgán, který danou normu vydal; tedy zda byla vydána Parlamentem jako zákonodárným sborem (*Derecho civil común*) nebo zákonodárným shromážděním autonomní oblasti (*Derecho civil foral* a *Derecho civil especial*).

335 Čl. 14 civilního kodexu (Código civil) stanovuje výsadu užití jednoho z civilních práv, které existují na území Španělska, a to na základě *vecindad civil* a nikoliv na základě teritoriality. *Vecindad civil* se rozumí právní vztah mezi státem a jeho občany, který určuje podřízenost

umožňuje aplikaci zvláštního civilního práva jedné autonomní oblasti provinčním soudem do ní nenáležícím. V takovém případě rozhoduje o *casación* Nejvyšší soud, který je při svém rozhodování povinen přihlížet k jurisprudenci příslušného vyššího soudu.³³⁶

Zakládá-li se podání na porušení hmotněprávních norem zvláštního civilního práva autonomní oblasti, lze jej spojit i s porušením civilních hmotněprávních norem s celostátní působností. Za takové situace rozhoduje vyšší soud, není tedy možné, aby o části rozhodoval nejvyšší soud a o části soud vyšší. Tuto „nedělitelnost“ procesu podtrhuje i odstavec druhý čl. 478 LEC, který pro případ, že by se navrhovatel dovolával porušení hmotného práva současně u vyššího a nejvyššího soudu, tuto kompetenci svěřuje do rukou vyššího soudu, resp. má se za nepodaný opravný prostředek podaný u druhého z nich. Zákonodárce je zde veden snahou zachovat projednání zvláštního civilního práva plně v kompetenci *Tribunales Superiores de Justicia*, výjimkou je však článek 5.4 LOPJ, který stanoví, že napadá-li se porušení ústavní normy, projednání vždy přísluší Nejvyššímu soudu.

II. Suspensivní účinek a efecto suspensivo

Podání *casación* rovněž způsobuje *efecto suspensivo*, které lze charakterizovat následovně:

- Nelze nařídit konečný výkon rozhodnutí (*ejecución definitiva*), lze však na žádost oprávněného nařídit výkon prozatímní (*ejecución provisional*).
- Činnost soudu *a quo* je zaměřena pouze na oblast *ejecución provisional*, kterou nařizuje a vykonává vždy *Juzgado de Primera Instancia* (čl. 462 LEC).³³⁷

Z výše uvedeného je patrné, že suspensivní účinek je v pojetí českého právního prostředí a *efecto suspensivo* v pojetí španělského rozumně odlišně. Zatímco suspensivní účinek je u nás tradičně spojován především s právní moci, resp. jejím odkladem, *efecto suspensivo* se pojí s odkladem vykonatelnosti. Odklad právní moci (*firmeza*) bývá doktrínou často uváděn jako další účinek

občanů k jednomu z platných civilních řádů na španělském teritoriu.

336LEFEBVRE, F., BLANCO SALAREGUI, J. Memento Práctico: Recurso de Casación. Madrid: Fracis Lefebvre Lefebvre-El Derecho, 2017, s.16.

337ASENCIO MELLADO, J. *Derecho procesal civil*. Valencia: Tirant lo Blanch, 2012, s.219.

podání opravného prostředku.

4.2.7. Prozatímní výkon rozhodnutí³³⁸ (ejecución provisional)

4.2.7.1. Obecně

Efecto suspensivo je ve španělském civilním procesu přiřčeno jen těm opravným prostředkům, jejichž podání zároveň způsobuje *efecto devolutivo*, a to *ex lege*. Nicméně zákon umožňuje prozatímní výkon napadeného rozhodnutí, tzv. *ejecución provisional*. Tento výkon se řadí mezi způsoby vedení exekuce (*medidas de ejecución*) a nikoliv mezi předběžná opatření (*medidas cautelares*).

Jedná se o návrhové řízení (*principio dispositivo*), přičemž zákon vyžaduje pouhou žádost té strany, které svědčí právo z vykonávaného rozhodnutí (čl. 524 LEC). Žádost oprávněného musí splňovat obecné požadavky návrhu na soudní výkon rozhodnutí a může být podána kdykoliv od podání opravného prostředku do okamžiku rozhodnutí o něm. Po nařízení prozatímního výkonu rozhodnutí povinný může podat odpor, který však neruší účinky výkonu, nýbrž ten pokračuje až do doby, než bude o podaném odporu kladně rozhodnuto.

Nynější podoba prozatímního výkonu rozhodnutí je zakotvena v právním řádu od účinnosti LEC 2000. Od původní zákonné úpravy dle LEC 1881 stávající koncepce upevňuje procesní postavení oprávněného; zákon mu poskytuje větší ochranu před případnými obstrukcemi ze strany povinného a též mu značně usnadňuje podání žádosti o prozatímní výkon rozhodnutí.

Novou úpravou oprávněný nabyt právo „*požádat a obdržet*“ („*pedir y obtener*“) a dosáhnout tak okamžitého výkonu rozhodnutí bez toho, aby musel poskytnout jakoukoliv jistotu (před přijetím LEC 2000 ten, v jehož prospěch bylo rozhodnuto a požádal o *ejecución provisional*, byl povinen složit dostatečnou jistotu pro případnou újmu, která by byla způsobena povinnému, bylo-li by v řízení o opravném prostředku rozhodnutí zrušeno). Naopak povinnému bylo zakotveno právo na náhradu újmy v případě následného zrušení rozhodnutí, na základě něhož byl prozatímní výkon proveden.³³⁹ Důvodová zpráva k LEC hovoří

³³⁸Na první pohled by bylo možné prozatímní vykonatelnost rozhodnutí přirovnat k předběžné vykonatelnosti podle o.s.ř. (ve smyslu vykonatelnosti před nabytím právní moci), nicméně každá plní v daném právním prostředí odlišný účel. Vzhledem k objektivně daným odlišnostem je proto užít vhodnější termín „prozatímní“.

³³⁹DAMIÁN MORENO, J. La ejecución de sentencias en el Proceso Civil. Riedpa, 2009, s.114.

především o důvěře v rozhodování soudů: „[...] *takto bylo rozhodnuto pro důvěru ve správu justice a pro důležitost její činnosti v první instanci.*“³⁴⁰(překlad vlastní)

Přijatou úpravou zákonodárce s podporou velké části doktríny usiloval o snížení počtu neopodstatněně podaných opravných prostředků, které měly velmi nízkou šanci na úspěch a měly za cíl pouze prodlužování řízení a oddalování výkonu rozhodnutí.³⁴¹ I přes provázející opoziční názory se v praxi toto řešení prokázalo býti efektivním. Nicméně i nadále opravný prostředek zůstává hlavním nástrojem v rukou povinného proti nezdaru v nalézacím, resp. odvolacím řízení.

Většinová část opozičních procesualistů namítala, že pokud zákon předpokládá určitý opravný prostředek, prohrajší strana ho bude využívat do té doby, dokud jí to samotný zákonodárce dovolí, a usnadnění prozatímního výkonu rozhodnutí nebude mít podstatný vliv na rozhodnutí povinného ohledně podání, resp. nepodání opravného prostředku.³⁴²

Prozatímní výkon rozhodnutí je v kompetenci soudu, který rozhodoval jako soud prvoinstanční, konkrétně článek 462 LEC limituje úkony soudu I. stupně právě a jen na rámec prozatímního výkonu napadeného rozhodnutí.^{343 344}

Způsobem vedení výkonu i rozsahem procesních práv účastníků je téměř shodný s výkonem konečným, jejich odlišnost tkví zejména v možnosti podání odporu povinným a v poskytnutí záruky pro případné navrácení do původního stavu.³⁴⁵

Zákon taxativním výčtem vyjímá z prozatímní vykonatelnosti určitá rozhodnutí, zejména konstitutivní povahy. Jsou jimi například rozhodnutí vydaná v řízení o svéprávnosti, určení mateřství, otcovství, řízení o nulitě manželství, separaci nebo rozvodu, nejedná-li se o výroky upravující povinnosti a majetkové

340Exposición de motivos k zákonu č. 1/2000, Ley de Enjuiciamiento Civil: „[...] *decidida opción por la confianza en la Administración de Justicia y por la importancia de su impartición en primera instancia.*“

341Exposición de motivos k zákonu č. 1/2000 LEC.

342RAMOS ROMEU, F. ¿Reduce realmente la ejecución provisional la interposición de recursos injustificados?. *InDred*, (385), 2006, s. 27.

343Znění článku 462 LEC: *Durante la sustanciación del recurso de apelación, la jurisdicción del tribunal que hubiere dictado la resolución recurrida se limitará a las actuaciones relativas a la ejecución provisional de la resolución apelada.*

344Vykonávací řízení ve všech případech zde přísluší soudům. Dle článku 117 odst. 3 Ústavy ve spojení s čl. 2.2 LOPJ mohou pouze prvoinstanční soudy nařídit a provést výkon rozhodnutí. Lze vést výkon rozhodnutí vycházející z rozhodčího řízení (rozhodčí nálezy) či smíry (mediace), pokud mají formu veřejné listiny.

345MASTÍ MARTÍ, J. Ejecución de sentencia por uno solo de los codemandados. ¿Provisional o definitiva?. *Diario La Ley*, 2009, s. 73.

poměry související s hlavním předmětem řízení (tyto výroky jsou bezprostředně vykonatelné bez ohledu na podání opravného prostředku, čl. 774.5 LEC).

Dále je vyloučena možnost prozatímně vykonat rozhodnutí přiznávající nárok na odškodnění v případech porušení práva na čest, práva na soukromý a rodinný život a práva na podobu (čl. 525.3 LEC). V tomto smyslu jediné, o co zákon tímto ustanovením usiluje, je zamezit tomu, aby tento typ rozhodnutí vyvolal právní následky ještě předtím, než nabude právní moci.³⁴⁶

Nepravomocná rozhodnutí cizích států, nestanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného, jsou rovněž prozatímně nevykonatelná (čl. 525.2 LEC).

Podá-li oprávněný návrh na prozatímní výkon rozhodnutí, soud je povinen mu vyhovět, ledaže by z povahy navrhovaných výroků takový výkon nebyl možný. V této procesní fázi soudce nemá v zásadě žádný prostor pro uvážení a nemůže nikterak hodnotit otázky, které jsou vyhrazeny výlučně povinnému. Pokud je přesto návrh na soudní výkon rozhodnutí soudem odmítnut, oprávněný může podat proti usnesení o odmítnutí apelaci (*recurso de apelación*), o níž se rozhodne přednostně před samotným rozhodnutím o opravném prostředku.

4.2.7.2. Odpor

Odpor (*oposición*) je prostředkem povinného k zastavení již probíhajícího prozatímního výkonu. Podání odporu povinným je upraveno v článku 528 LEC a násl. a je nezbytné ho učinit ve lhůtě 5 dnů od doručení rozhodnutí o nařízení výkonu rozhodnutí.

Odpor lze podat výlučně z taxativně uvedených důvodů:

- 1) nejsou-li splněny procesní předpoklady nařízení prozatímního výkonu rozhodnutí, například rozhodnutí není vykonatelné, vykonávané výroky rozhodnutí nejsou ve prospěch navrhovatele či žádost o výkon rozhodnutí vykazuje formální vady. Z těchto důvodů může rovněž výkon rozhodnutí zastavit soud *ex officio*.
- 2) je-li povinnému uložena povinnost nepeněžitěho plnění (něco vykonat, něčeho se zdržet, něco dát) a bylo by nemožné či nepřiměřeně obtížné navrácení do původního stavu nebo nahrazení majetkové nebo

346DAMIÁN MORENO, J. La ejecución de sentencias en el Proceso Civil. Riedpa, 2009, s.116.

nemajetkové újmy v případě zrušení napadeného rozhodnutí. Nicméně složí-li oprávněný jistotu, může soud nadále pokračovat ve výkonu rozhodnutí. Tato jistota bude v případě zrušení rozhodnutí a způsobení újmy vyplacena povinnému. Toto ustanovení neznamená, že zákon přenáší na oprávněného povinnost poskytnout záruku, ale jedná se o alternativní prostředek v rukou oprávněného s cílem podpořit výkon svého práva.³⁴⁷

- 3) je-li uložena povinnost peněžitého charakteru, podání odporu vykazuje nejednu odlišnost. Za prvé, není možno podat odpor proti celému nařízenému výkonu, nýbrž pouze proti konkrétním krokům učiněným v rámci vykonávacího řízení, pokud by tyto kroky mohly zapříčinit takovou situaci, která by absolutně znemožnila navrácení do původního stavu nebo která by znemožnila následně povinného odškodnit. Za druhé, současně s podaným odporem musí povinný navrhnout jiné kroky a poskytnout záruku, pokud jím navržená opatření nebudou soudem akceptována a v řízení o opravném prostředku bude potvrzen rozsudek ukládající ono plnění.
- 4) byla-li uložena povinnost již splněna (na podporu svých tvrzení je povinný povinen připojit listinu dokládající danou skutečnost) nebo namítá-li povinný existenci dohod o vyloučení prozatímního výkonu, k jejichž uzavření došlo během řízení.

Kritériem pro možné zastavení výkonu je rovněž solventnost oprávněného, tedy zdali je schopen navrátit vymoženou částku a nahradit újmu za předpokladu, že by bylo rozhodnutí zrušeno. Jestliže by existovalo důvodné podezření, že oprávněný nebude schopen nahradit případnou újmu způsobenou povinnému, je soudce oprávněn zastavit prozatímní výkon rozhodnutí.³⁴⁸ Přestože hledisko solventnosti oprávněného není výslovně uvedeno mezi taxativním výčtem důvodů odporu, právní doktrína jej dovozuje unitární interpretací článků 528.2 a 530.3 LEC.

Pokud je podanému odporu vyhověno, soudce okamžitě zastaví probíhající vykonávací řízení. Proti rozhodnutí o podaném odporu již není přípustný žádný opravný prostředek. Soud zastaví nucený výkon peněžité povinnosti též tehdy,

³⁴⁷Tamtéž, s. 121.

³⁴⁸Tamtéž.

složí-li povinný do soudní úschovy předmětnou peněžní částku navýšenou o úroky a doposud vzniklé náklady prováděného výkonu (čl. 531 LEC).

4.2.7.3. Rozhodnutí o opravném prostředku a jeho důsledky

Je-li v řízení o opravném prostředku napadené rozhodnutí potvrzeno ve všech svých napadených částech a nebylo-li ještě zcela prozatímně vykonáno, v soudním výkonu rozhodnutí se pokračuje bez dalšího kromě případů, kdy oprávněný výslovně vzal návrh na výkon zpět (čl. 532 LEC).

Zde je nutné rozlišit dvě podoby, které může probíhající výkon rozhodnutí nabýt. Za prvé, není-li proti rozhodnutí přípustný žádný opravný prostředek (např. u rozhodnutí o *casación*), tedy rozhodnutí se stává pravomocným, pokračující výkon rozhodnutí nabývá podoby definitivní (čl. 532 LEC). Za druhé, připouští-li zákon opravný prostředek a neuběhla-li ještě lhůta k jeho podání (rozhodnutí je nepravomocné), výkon rozhodnutí si zachovává stejnou povahu a pokračuje nadále, nevzal-li oprávněný výslovně svůj návrh zpět.

Obsahuje-li rozsudek vydaný v rámci opravného řízení navíc i výrok ve prospěch povinného, povinnému vzniká možnost žádat prozatímní výkon onoho rozhodnutí s tím, že v takovém případě, pokud by nedošlo ke kompenzaci, budou probíhat dva prozatímní výkony rozhodnutí současně.³⁴⁹

Naopak za situace, kdy napadené rozhodnutí bylo zrušeno, zákon upravuje ve prospěch povinného řadu opatření, jež mají za cíl zajistit mu právo na odškodnění. Za tímto účelem zákon rozlišuje mezi výkonem rozhodnutí ukládající peněžité plnění a výkonem rozhodnutí ukládající plnění nepeněžité. U peněžitého plnění dále činí rozdíl mezi zrušením rozhodnutí zcela a zrušením rozhodnutí z části.³⁵⁰

Jednalo-li se o peněžité plnění a bylo-li rozhodnutí zcela zrušeno, vyšší soudní úředník zastaví prozatímní výkon rozhodnutí a oprávněný je povinen vrátit povinnému částku, která již byla vymožena, zaplatit vynaložené náklady vykonávacího řízení a případně též dotyčnému nahradit jinou majetkovou a nemajetkovou újmu (čl. 533.1 LEC).

Dochází k automatickému obrácení postavení stran v rámci vykonávacího

349Tamtéž, s. 126.

350Tamtéž, s. 125.

řízení. Tento automatismus vylučuje uložení jakéhokoliv procesního břemene na povinného. Jeho povinnost dopadá pouze na podání žádosti soudu, ve které žádá vrácení částky ním zaplacené z titulu prozatímního výkonu rozhodnutí. Jinými slovy, povinný nepodává návrh na nařízení výkonu rozhodnutí a nezhajuje se ani nové deklaratorní řízení. Čl. 533 LEC rozumí navrácení jako součást toho samého vykonávacího řízení.³⁵¹

Ten, jenž je povinný částku vrátit, je oprávněn podat námitky pouze proti konkrétním krokům provedeným v rámci výkonu rozhodnutí, nikoliv námitky týkající se otázek procesních nebo samotného základu výkonu rozhodnutí, které jsou upraveny článkem 556 LEC (tyto otázky jsou důvodem odporu proti konečnému výkonu rozhodnutí).³⁵²

Je-li rozhodnutí zrušeno zčásti, oprávněný vrátí povinnému rozdíl mezi již vymoženou částkou a částkou, která mu podle rozhodnutí ukončující opravného řízení přísluší, zvýšený o *interés legal del dinero*³⁵³ (čl. 533.2 LEC).

U částečného zrušení rozhodnutí mohou nastat dvě situace podle toho, zda prozatímní výkon rozhodnutí již skončil nebo stále probíhá. Dle čl. 570 LEC nucený výkon rozhodnutí je skončen, je-li oprávněný plně uspokojen. Je-li rozhodnutí v části zrušeno, znamená to též, že je vydán rozsudek, který částečně potvrzuje výroky nižší instance, ačkoliv ve snížené částce, a není-li zcela vymožena peněžité povinnost, je nutné postupovat ve shodě s čl. 532 LEC, který stanoví, že v případě potvrzení prozatímně vykonávaného rozhodnutí výkon nadále pokračuje, i když nebyl dokončen, vyjma výslovného zpětvzetí návrhu oprávněného. Nelze-li proti rozhodnutí dále podat opravný prostředek, výkon rozhodnutí pokračuje jako konečný. Je-li však doposud vymožená částka vyšší než nově stanovená v rozhodnutí o opravném prostředku, postupuje se dle čl. 533.2 LEC, tedy vymoženou částku přesahující částku nově stanovenou je původní oprávněný povinen vrátit. V souladu s tímto ustanovením se postupuje též tehdy, byla-li již povinnost prozatímně zcela vymožena.

351MAGRO SERVET, V. (2017). *¿Cómo se interesa por el ejecutado la devolución de las cantidades entregadas en ejecución provisional cuando la sentencia es revocada?*. ELDERECHO.COM. [online] Available at: <https://elderecho.com/como-se-interesa-por-el-ejecutado-la-devolucion-de-las-cantidades-entregadas-en-ejecucion-provisional-cuando-la-sentencia-es-revocada> [Accessed 5 Jul. 2019].

352Tamtéž.

353Pro rok 2019 výše úroku z prodlení činí 3% p.a. zvýšené o 2 procentní body. Ley de Presupuestos Generales del Estado (zákon o státním rozpočtu) dosud nebyl pro rok 2019 přijat, proto prozatím platí výše stanovená pro předchozí rok, Ley 6/2018, de 3 de julio, de Presupuestos Generales del Estado).

Vzhledem k tomu, že samotné zrušující rozhodnutí neobsahuje žádné výroky, které by ukládaly povinnost, jak vyžaduje čl. 517.2.1° LEC k podání návrhu, nýbrž obsahuje pouze výrok zrušující povinnost uloženou nižší instancí, lze usuzovat, že nemůže jít o exekuční titul, na jehož základě by bylo možné provést samotný výkon. Též z tohoto důvodu se nepodává nový návrh na zahájení vykonávacího řízení, ale podává se pouze žádost o navrácení částky jako další krok řízení stávajícího. Tomu, že se nejedná o exekuční titul, dává za pravdu i usnesení *Audiencia Provincial* v Barceloně, a proto adekvátní cestou pro navrácení plněného: „*není výkon rozhodnutí nařízený ex novo na základě částečně zrušujícího rozsudku, [...] zároveň však není bráněno právu na navrácení takové částky, která byla zaplacená navíc.*“ A rovněž dodává: „*Postačí žádost směřovaná soudu, aby ti, kteří žádali provedení prozatímního výkonu rozhodnutí a obdrželi částku, která byla jejím předmětem, vrátili rozdíl mezi částkou, kterou již dostali, a tou, která jim přísluší podle částečně zrušujícího rozsudku, navýšenou o úroky, ve lhůtě, která je jim určena, s příslušným upozorněním na možné důsledky.*“³⁵⁴(překlad vlastní).

Opačný názor zastává *Audiencia Provincial* v Madridu: „*Povinný má otevřenou cestu k výkonu rozhodnutí, neboť exekučním titulem je pravomocný zprošťující rozsudek.*“³⁵⁵(překlad vlastní). Jako exekuční titul musí být předpokládán zákonem a v tomto případě by musel být podřazen pod generální klauzuli článku 517.2.9° LEC, která stanoví, že exekučním titulem jsou další procesní rozhodnutí a dokumenty které podle ustanovení tohoto nebo jiného zákona přivozují výkon rozhodnutí³⁵⁶. Nicméně zrušující rozhodnutí neobsahuje výroky, které by ukládaly nějakou povinnost, jejíž splnění lze nuceně vymoci. A tak postrádá jednu ze základních podmínek pro nařízení výkonu rozhodnutí.³⁵⁷

354Auto de la Audiencia Provincial de Barcelona, Sección 17ª, de 2 de diciembre del 2011 (JUR 2012/153648): „*No es la ejecución instado ex novo en base a la sentencia revocatoria parcial [...], sin perjuicio, claro está, de que tenga derecho a ser reintegrado en aquella cantidad que pagó en excexo.*“ „*[...] es suficiente una solicitud dirigida al juzgado a fin de que sean requeridos los que solicitaron la ejecución provisional y obtuvieron la cantidad objeto de la misma para que devuelven la diferencia entre la que percibió y la que resulta de la sentencia revocatoria parcial, incrementada con los intereses, en el plazo que se les señale, con los apercibimientos correspondientes.*“

355Auto de la Audiencia Provincial de Madrid, Sección 20ª, de 7 de febrero del 2008 (JUR 2008/123034): „*El ejecutado tiene abierta la vía de ejecución, siendo título ejecutivo la sentencia firme absolutoria recaída en los autos en los que se procedió a la ejecución provisional ahora revocada.*“

356čl. 517.2.9° LEC: *Las demás resoluciones procesales y documentos que, por disposición de esta u otra ley, lleven aparejada ejecución.*

357CORDÓN MORENO, F. (2018). *Ejecución provisional de condena dineraria y estimación*

Je-li zrušující rozhodnutí nepravomocné (bylo-li rozhodnutí vydané v rámci apelačního řízení napadeno *casación* nebo *infracción procesal*), navrácení částky lze dosáhnout prostřednictvím provedení výkonu rozhodnutí (*vía de apremio*) jako poslední fáze vykonávacího řízení (čl. 634 až čl. 636 LEC), přičemž ten, který má navrátit již plněné, ať již charakteru peněžitého či nepeněžitého, může podat odpor za stejných podmínek jako dříve povinný, tedy ve smyslu čl. 528 LEC. Nabylo-li zrušující rozhodnutí právní moci (není-li již přípustný žádný opravný prostředek), stává se konečným výkonem rozhodnutí a lze již plně uplatnit všechny prostředky vedoucí k nucenému vymožení povinnosti (čl. 538 až čl. 720 LEC). Přestože zákon v případě pravomocného zrušujícího rozhodnutí neuvádí konkrétní cestu povinného, prostředkem je též *vía de apremio*, neboť povinný nemůže být nucen k zahájení nového deklaratorního řízení.³⁵⁸ Výkon rozhodnutí nařizuje a provádí soud, který byl příslušný pro prozatímní výkon rozhodnutí (čl. 533.3 LEC).

Shodnými principy výše popsány se řídí i výkon rozhodnutí ukládající nepeněžité plnění, přičemž předmět výkonu se mění v závislosti na obsahu plnění. U nepeněžitého plnění je oprávněný povinen navrátit povinnému věc se všemi plody a užitky a není-li to možné, jiným způsobem nahradit újmu povinnému. V případě, že byla povinnému uložena povinnost něco vykonat, je oprávněný povinen uvést věc do původního stavu a není-li to možné, jinak nahradit povinnému újmu, která mu tímto byla způsobena (čl. 534 LEC).

4.2.7.4. Výkon výroků rozhodnutí nenapadnutých opravným prostředkem

Rovněž je vhodné zabývat se otázkou prozatímním výkonem výroků, proti nimž nebyl podán opravný prostředek.

Vykonávací řízení je ovládáno dispozičním principem, jenž umožňuje oprávněnému požadovat nucený výkon jen těch výroků, které nebyly dobrovolně

parcial de recurso de apelación. [ebook] p.4. Available at: https://www.ga-p.com/wp-content/uploads/2018/10/Análisis-GA_P_Ejecuci%C3%B3n-provisional-de-condena.pdf [Accessed 5 Jul. 2019].

358Auto de la Audiencia Provincial de Madrid, Sección 25ª, de 8 de mayo del 2009 (JUR 2010/279303).

splněny. Jsou-li opravným prostředkem napadeny jen určité výroky, které se týkají jen určité věci, resp. jen některých účastníků řízení, nabízí se otázka, zda zbylé, samostatné výroky nabývají právní moci (*firmeza*) a oprávněný má možnost žádat jejich definitivní výkon.

Procesualisté³⁵⁹ i jurisprudencí zastávají názor, že v případě podání opravného prostředku částečný konečný výkon nenapadených výroků není možný a je nutné žádat vždy prozatímní výkon rozhodnutí bez ohledu na to, které konkrétní výroky jsou tím kterým opravným prostředkem dotčeny. V tomto smyslu se vyjádřila též *Audiencia Provincial* v Murcii: „[...] *LEC neobsahuje možnost odděleného výkonu výroků, které nebyly napadeny, právě naopak, jedinou cestu, kterou má oprávněný k vykonání rozsudku, je požadovat prozatímní výkon onoho rozsudku, nezávisle na tom, zda rozsudek obsahuje výroky napadené a nenapadené, neboť rozsudek právní moci nabývá až rozhodnutím o řádném, případně mimořádném opravném prostředku. Nedotčené výroky mohou být vykonány jako ty, jichž se opravný prostředek dotýká, vždy, obsahují-li povinnost k plnění, přičemž záruka³⁶⁰ se neposkytuje (čl. 526 LEC).*“³⁶¹(překlad vlastní). Tato sentence neponechává pochyb o způsobu výkonu rozhodnutí, který vždy bude veden prozatímně nezávisle na skutečnosti, zda vykonávané rozhodnutí obsahuje kromě napadených výroků též výroky, jejichž instanční přezkum se nežadá.³⁶²

Taktéž jak jasně deklaruje v uvedeném rozhodnutí *Audiencia Provincial*, nelze hovořit o částečné právní moci (*firmeza parcial*), neboť výroky, byť proti

359Viz např. MARTÍNEZ DE SANTOS, A. *Cuestiones prácticas sobre la vía de apremio en el proceso de ejecución civil*. Las Rozas, Madrid: La Ley, 2010, s.51. ASENSIO MELLADO, J. *Derecho procesal civil*. Valencia: Tirant lo Blanch, 2012, s. 355.

360 Záruka musela být poskytnuta za účinnosti předchozí právní úpravy oprávněným pro případ, že by bylo rozhodnutí odvolacím, resp. dovolacím soudem zrušeno (LEC 1881).

361 SSAP Murcia (5^a) de 24 de marzo de 2006 (rollo n° 484/05) y 30 de septiembre de 2011 (rollo n° 142/11): „[...] *la Ley de Enjuiciamiento Civil no autoriza la posibilidad de ejecución separada de los pronunciamientos que no hayan sido recurridos, sino que al contrario la única vía que tiene el apelado para ejecutar la sentencia es acudir a la ejecución provisional de la misma, y ello con independencia de que la sentencia contenga pronunciamientos no recurridos y otros sí, pues la firmeza se adquiere al resolver el recurso ordinario o en su caso extraordinario, de tal manera que los pronunciamientos no recurridos en el escrito de interposición pueden ser igualmente ejecutables que aquellos que son recurridos, siempre que sean pronunciamientos de condena y sin necesidad de prestar caución en ningún caso (artículo 526 Ley de Enjuiciamiento Civil).*“

362Odlíšnou úpravu lze nalézt v pracovním právu, čl. 242 zákona upravující sociální jurisdikci stanoví, že lze částečně vykonat rozhodnutí, přestože bylo napadeno opravným prostředkem, a to pokud jde o výroky, které nebyly napadeny (*art. 242 de la Ley 36/2011, de 10 de octubre, reguladora de la jurisdicción social: „Podrá ejecutarse parcialmente la sentencia, aunque se hubiere interpuesto recurso contra ella, respecto de los pronunciamientos de la misma que no hubieren sido impugnados.*“). Vždy se však musí jednat o takové výroky, které jsou oddělitelné od výroků napadnutých.

nim nebyl uplatněn opravný prostředek, řádný či mimořádný, právní moci nenabývají samostatně, ale vždy až po rozhodnutí o samotném opravném prostředku společně s ostatními výroky. Dle právní doktríny rozsudek se stává pravomocným, pokud zákon buď proti němu nepřipouští žádný opravný prostředek, nebo uplynula lhůta k jeho podání.³⁶³

Jedinou výjimku v civilním procesu, kdy rozhodnutí soudu může nabýt částečné právní moci při podání opravného prostředku, obsahuje civilní soudní řád v článku 774.5: „[...] *Jestliže jsou napadením dotčeny pouze výroky o opatřeních, vyšší soudní úředník deklaruje právní moc výroku o nulitě, separaci nebo rozvodu.*“³⁶⁴(překlad vlastní). Jedná se o řízení ve věcech rodinněprávních, v němž se opravným prostředkem napadají pouze výroky o přijatých opatřeních³⁶⁵, přičemž výrok o nulitě manželství, separaci a rozvodu se stává pravomocným. Tento článek obsahuje též výjimku ohledně výkonu takových rozhodnutí, říká, že „*opravné prostředky, v souladu se zákonem, podané proti rozsudkům, nesuspendují účinnost opatření, která byla rozsudkem stanovena*“.³⁶⁶ (překlad vlastní). Pokud opravný prostředek směřuje proti celému rozhodnutí, nebrání to výkonu výroků o přijatých opatřeních dle čl. 776 LEC, neboť ta jsou bezprostředně vykonatelná.

Též není možné uvažovat o částečné právní moci a konečném výkonu rozhodnutí v nenapadnuté části i v případech, kdy je soudem rozhodnuto o více účastnících řízení ve více výrocích a uplatní opravný prostředek pouze jeden či jen někteří z nich. Příkladem může být rozhodnutí *Juzgado de Primera Instancia* v Tarragoně, který usnesením odmítl definitivní výkon rozhodnutí za situace, kdy bylo rozhodnuto ve věci vady díla o více účastnících řízení a pouze jeden z účastníků se odvolal, a to navzdory tomu, že žádost o výkon rozhodnutí směřovala jen k výrokům, proti nimž opravný prostředek nebyl uplatněn.³⁶⁷ Jinými slovy, je irrelevantní, zda některý z účastníků nevyužije své právo podat

363Viz např. AAP Barcelona, Secc 13a, de 6 de noviembre de 2008, Rollo 888/2007, Ponente Sra. Gomis Masqué.

364 Art. 774.5 LEC: [...] *Si la impugnación afectara únicamente a los pronunciamientos sobre medidas, se declarará por el Letrado de la Administración de Justicia la firmeza del pronunciamiento sobre la nulidad, separación o divorcio.*

365V tomto smyslu jsou opatřeními ta, která upravují osobní a majetkové poměry mezi rodiči a mezi rodiči a dětmi po rozhodnutí o nulitě manželství, separaci nebo rozvodu (zjm. péče o děti, úprava styku rodiče s dítětem, výživné, užívání společného bydlení).

366 Art. 774.5 LEC: *Los recursos que, conforme a la ley, se interpongan contra la sentencia no suspenderán la eficacia de las medidas que se hubieren acordado en ésta. [...].*

367Auto del Juzgado de Primera Instancia, núm. 6 de Reus de 9 de noviembre de 2009, Magistrada Jueza Sra. Falero Sánchez.

opravný prostředek, neboť ve všech případech je možné nařízení pouze prozatímního výkonu rozhodnutí.

Přestože se v obou případech jedná o prozatímní výkon rozhodnutí, konečně a nenapadené výroky nemohou podlehnout žádné změně a proti takovým výrokům podání odporu je omezeno.³⁶⁸ Odpor v případě prozatímního výkonu se může zakládat pouze na důvodech upravených v čl. 528 LEC (navrácení do původního stavu v případě zrušení rozhodnutí vyšší instancí by bylo nemožné nebo příliš obtížné; byla splněna uložená povinnost; rozhodnutí je vyloučeno z výkonu nebo neobsahuje výroky ve prospěch toho, kdo o výkon požádal).

4.2.8. Postulación procesal (právní zastoupení)

U téměř všech typů civilních řízení je obligatorní právní zastoupení stran, *casación* nevyjímaje. Právní zastoupení je upraveno v člancích 23 až 35 LEC a dále v člancích 542 až 546 LOPJ a je složeno z *representación procesal* (procesní zastoupení) a *defensa técnica* (odborná obhajoba, právní zastoupení).

4.2.8.1. Representación procesal (procesní zastoupení)

Stranu řízení procesně zastupuje výlučně soudní prokurátor (*Procurador de los Tribunales*), nemůže-li účastník řízení jednat přímo. Soudní prokurátor je odborník znalý práva, jehož povinností je stranu reprezentovat v celém průběhu řízení, včetně přípravy řízení (čl. 543 LOPJ), a to na základě udělené plné moci.³⁶⁹

V zásadě se jedná o zprostředkovatele mezi soudem na jedné straně a advokátem a jeho klientem na straně druhé. Je odpovědný za řádný průběh řízení, včetně dodržování lhůt. Do jeho činnosti spadá zejména spolupráce se soudním orgánem, informování klienta a jeho advokáta o všech jím učiněných krocích a zasílání jim všech dokumentů a pokynů, které sám obdrží od soudu. Dále je jeho povinností podepisování veškerých podání účastníků, vč. žaloby, dále všech předvolání, oznámení a žádostí směřovaných soudu. Rovněž je vyžadována jeho účast na všech nařízených jednání.

Činnost prokurátorů se řídí Obecným statutem soudních prokurátorů (*Decreto Real del Estatuto General de los Procuradores de los Tribunales de*

³⁶⁸ASENCIO MELLADO, J. *Derecho procesal civil*. Valencia: Tirant lo Blanch, 2012, s. 356.

³⁶⁹ Cgpe.es. (n.d.). *CGPE ¿Qué es un procurador?*. [online] Available at: <https://www.cgpe.es/que-es-un-procurador/> [Accessed 5 Jul. 2019].

España 1281/2002, de 5 de diciembre). Soudní prokurátoři se sdružují v *Colegios de Procuradores* (Komory prokurátorů), jejichž hlavním orgánem je *Consejo General de los Procuradores* (Generální rada prokurátorů) dohlížející na řádný výkon této funkce.

4.2.8.2. Defensa técnica (právní zastoupení)

Soudní prokurátor však nemůže sám platně činit procesní úkony, k platnosti jím učiněných právních úkonů potřebuje podpis advokáta (*abogado*), který zastupuje a hájí práva účastníka ve všech typech soudního řízení a který se věnuje podstatě právního sporu. Do kompetence advokáta spadá též poskytování právního poradenství a právní pomoci (čl. 542 LOPJ).

Za účastníka řízení advokát sepisuje veškerá podání, žádosti, které jsou následně předány soudnímu prokurátorovi k podpisu. Stran komunikace mezi ním a soudním úředníkem, resp. soudcem (např. ohledně odročení věci) je odkázán na zprostředkování záležitostí procesním zástupcem (soudním prokurátorem).

Stěžejním předpisem pro výkon advokacie je Obecný statut španělské advokacie (*Decreto Real del Estatuto General de la Abogacía Española 658/2001, de 22 de junio*). Jestliže jsou advokáti členy některé z *Colegio de Abogados* (advokátní komory), mohou vystupovat ve všech typech soudních řízení a před jakýmkoliv typem soudu. Společným orgánem těchto komor je *Consejo General de la Abogacía Española* (Generální rada španělské advokacie).

4.2.8.3. Postulación procesal v řízení

V řízení o *casación* je povinností účastníka být zastoupen vždy. Stanovené výjimky v civilním soudním řádu pro jednání účastníka přímo se týkají především řízení v prvním stupni, jedná-li se o tzv. *juicio verbal* (ústní řízení) a je-li předmětem řízení peněžité plnění nepřevyšující částku 2 000 eur či žádá-li žalobce vydání platebního rozkazu (čl. 23.2 a čl. 31.1 LEC); další výjimka se uplatní v případě napadení zamítavého rozhodnutí o bezplatné právní pomoci. V těchto typech řízení může účastník jednat přímo, nevylučuje to však možnost, aby i v těchto případech byl zastoupen advokátem i prokurátorem (čl. 32 LEC).

Účastníku řízení je dána možnost výběru prokurátora i advokáta (čl. 545.1

LOPJ). Prokáže-li však účastník řízení nedostatek finančních prostředků³⁷⁰ nebo ukáže-li se, že v daném typu řízení je zastoupení nezbytné a účastník si zástupce nezvolil, je mu přidělen *ex officio* advokát i soudní prokurátor z obou komor (čl. 545.3 LOPJ).

Takovéto dvojí zastoupení účastníka před soudem vede ke zrychlení a zefektivnění soudního řízení, kdy prokurátorovi je svěřeno obstarávání procesních záležitostí a advokát se tak může plně soustředit na samotnou podstatu sporu.³⁷¹

4.2.9. Procesní lhůty

Nejen řízení o *casación*, ale celý civilní proces je protkat řadou procesních lhůt, ve kterých nejen účastníci řízení (*plazos propios*), ale též soudy (*plazos improprios*) jsou povinny učinit potřebné kroky ke zdárnému projednání věci. V řízení o *casación* se jedná například o lhůtu 20 dní pro vydání rozsudku od skončení ústního jednání nebo data určeného pro hlasování. Nicméně tyto lhůty nejsou ze strany soudů dodržovány, neboť s ohledem na nápor věci není ani reálně možné učinit tyto kroky ve stanovené lhůtě. Naopak lhůty určené účastníkům řízení, tzv. *plazos propios*, je nutno striktně dodržovat, neboť jejich překročení má za následek zánik práva učinit daný úkon.

Pouhé překročení lhůt soudním orgánem neznamená porušení práva na projednání věci bez zbytečných průtahů zaručené čl. 24.2 Španělské ústavy. Španělský Ústavní soud (*Tribunal Constitucional*) opakovaně judikoval: „*Ne veškeré porušení procesních lhůt nebo překročení doby trvání úkonů soudu předpokládá porušení základního práva na projednání věci bez zbytečných průtahů.*“³⁷²(překlad vlastní). Je ale nezbytné, aby se sporná věc projednala v rozumné lhůtě vždy vzhledem k okolnostem případu.³⁷³

370 Fyzické osoby mají nárok na bezplatnou právní pomoc (*derecho a la asistencia jurídica gratuita*), prokáží-li, že veškerý jejich roční příjem a zdroje vypočtené na ročním základě podle všech parametrů a vztažené na domácnost nejsou vyšší než dvojnásobek Veřejného víceúčelového indexu příjmů (IPREM) platného v době podání žádosti. Právníkové osoby mohou požádat o bezplatnou právní pomoc, nepřesahuje-li jejich daňový základ pro výpočet daně z příjmu právníkových osob trojnásobek indexu IPREM vypočteného na ročním základě (čl. 3 Ley 1/1996, de 10 de enero, de Asistencia Jurídica Gratuita)

371 MATRIAJ, M. (2017). Prokurátor v španielskom práve. epravo.sk. [online] Available at: <https://www.epravo.sk/top/clanky/prokurator-v-spanielskom-prave-3630.html> [Accessed 5 Jul. 2019].

372 STC 153/2005, de 6 de junio, FJ 2: “*no toda infracción de los plazos procesales o toda excesiva duración temporal de las actuaciones judiciales supone una vulneración del derecho fundamental que estamos comentando.*”

373 Viz např. SSTC 38/2008, de 25 de febrero, FJ 2; 93/2008, FJ 2; 94/2008, FJ2, y 142/2010, FJ3

Závěr

Institut dovolání v průběhu času prošel mnoho změnami, ať už se jednalo o změny jen dílčího charakteru nebo o změny, které znamenaly zásadní zásah do úpravy tohoto institutu, připomeňme si např. jeho úplné vypuštění z právního řádu v polovině minulého století, kdy byl nahrazen stížností pro porušení zákona. Trvalo více než 40 let, než se do právního řádu opět navrátil.

V současnosti je právním nástrojem, jehož úlohou je sjednocování judikatury obecných soudů, jakož i ochrana subjektivních práv účastníků. V právním řádu plní roli mimořádného opravného prostředku. Jeho mimořádnost je zaručena úpravou omezeného okruhu přípustných rozhodnutí k přezkumu, jakož i dovolacím důvodem. V současnosti je jeho mimořádnost bohužel podtržena i možností přezkumu pouze těch rozhodnutí, která s právní mocí ukončila řízení v druhém stupni.

Právě vzhledem k přezkumu pravomocných a vykonatelných rozhodnutí, možnost jejich změny, resp. zrušení v rámci dovolacího řízení však znamená i zásah do právní jistoty jimi nastolenou. Právní jistota patří k atributům právního státu, a proto je jí potřeba poskytnout co nejvyšší ochranu. V tomto smyslu je třeba zajistit co nejmenší zásahy, které by ji mohly narušovat.

Jednou z možností zmírnění zásahů je poskytnutí institutu dovolání suspenzivní účinek ze zákona. Nabytím právní moci až po rozhodnutí o dovolání budou rozhodnutí dovolacího soudu vskutku značit konečnost a trvalost a nastolí právní jistotu mnohem pevněji, neboť již nebude možno jeho účinky zvrátit podáním dalšího opravného prostředku.

Nelze opomenout ani praktické důsledky, jež jsou spojeny se zrušením pravomocných a vykonatelných rozhodnutí. Takovým důsledkem je především problematika posouzení plnění přijatého na základě vykonatelného rozhodnutí později zrušeného a rozhodování o jeho navrácení. Je třeba připomenout i potřebu dostatečně chránit právní postavení třetích osob při případném zrušení přezkoumávaného rozhodnutí.

Připravovaný civilní řád soudní je si těchto problémů vědom a snaží se jim předcházet právě úpravou suspenzivního účinku dovolání. Je však nutno uzavřít, že konkrétní znění článků tento účinek nepojímá zcela nejoptimálnějším způsobem. V praxi by jistě vyvstalo mnoho otázek, na které by museli hledat

odpovědi nejen soudci v konkrétních sporech..

Úprava dovolání jako řádného opravného prostředku se nicméně jeví vhodným východiskem, které by jistě bylo hodno následovat. Stran oddálení právní moci a vykonatelnosti je nutno dodat, že celková doba řízení nezbytná pro rozhodnutí v konkrétní věci je odvislá především od nastavení pravidel přípustnosti opravného prostředku. Bude-li přípustnost dovolání vymezena velmi úzce, omezujíc se pouze na nejzávažnější vady, pak může být doba pro poskytnutí ochrany ohroženým nebo porušeným subjektivním právům podstatně zkrácena.

Jistým řešením pro dosažení vykonatelného rozhodnutí již po rozhodnutí druhé instance může být zavedení možnosti vyslovit předběžnou vykonatelnost rozhodnutí soudem. Předběžná vykonatelnost by umožnila rychlejší ochranu subjektivním právům tam, kde by jinak hrozila těžko nahraditelná nebo závažná újma. Ostatní rozhodnutí by nabývala vykonatelnosti až po rozhodnutí o dovolání. Úprava předběžné vykonatelnosti by v praxi nemusela činit takové problémy, pokud bude upravena odlišně od vykonatelnosti konečné. Návrhem může být i úprava možnosti obrácení pozic oprávněného a povinného ve jediném vykonávacím řízení.

Resumen

El Trabajo Fin de Máster "*El efecto suspensivo del recurso de casación en el proceso civil*" dirige su atención al recurso de casación, centrándose especialmente en el ordenamiento jurídico checo. Actualmente se está preparando una nueva Ley de Enjuiciamiento Civil que transformará el recurso de casación, ahora el recurso extraordinario, al recurso ordinario. Ese cambio conlleva el efecto suspensivo por disposición de la ley. Y precisamente el efecto suspensivo es el centro de la atención de este trabajo.

Al principio de la existencia de Checoslovaquia el proceso civil estaba regulado por la Ley de Enjuiciamiento Civil del año 1895, adoptada de Austria-Hungría. En esta ley el recurso de casación era considerado un recurso ordinario, lo que significaba que se podía utilizar sólo para resoluciones no firmes (en concreto, sólo las sentencias; para los autos servía otro recurso). La ley del año 1948 introdujo el recurso de queja en lugar del recurso de casación que estuvo desaparecido del ordenamiento jurídico durante los siguientes cuarenta años. En el año 1963 fue aprobada la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil, que tampoco incluía el recurso de casación hasta su modificación en 1991. La modificación, por fin, trajo el recurso de casación, no obstante, como el recurso extraordinario contra sentencias y autos ya firmes (a pesar de muchas voces opuestas). Desde entonces tanto la Ley de Enjuiciamiento Civil como el recurso de casación han sido modificados incontables veces, pero ninguna modificación logró cambiar el carácter del recurso extraordinario.

En la actualidad, el recurso de casación no suspende la firmeza ni la ejecutoriedad de las resoluciones impugnadas. Sin embargo, el Tribunal Supremo puede suspenderlas durante el procedimiento que esté conociendo en el marco del recurso de casación (tanto a propuesta de las partes como de oficio). El objetivo de la suspensión es la protección del demandante frente a posibles consecuencias irreparables que pudieran vulnerar sus derechos.

Si el tribunal suspende la ejecutoriedad, significa que la resolución impugnada no se puede ejecutar. En caso de que no se trate de resoluciones de condena, la suspensión de la ejecutoriedad no es suficiente, y, por tanto, el tribunal opta por la suspensión de la firmeza, lo que significa que la resolución impugnada no es vinculante, es decir, pierde su atributo de la firmeza en sentido

material.

Sin embargo, la regulación tal como es provoca una gran cantidad de problemas en la práctica. En primer lugar, la interposición y el conocimiento del recurso de casación significa la vulneración de la seguridad jurídica y de la estabilidad de las relaciones jurídicas puesto que se conoce la resolución que ya es firme, lo que quiere decir que el proceso previo ya había terminado y la resolución ya había sido vinculante e invariable. En segundo lugar, en caso de la revocación de la resolución impugnada, muchas veces aparece el problema de la devolución de lo ya pagado. Este caso, según la doctrina, se califica como la apropiación indebida y él que haya pagado está obligado a iniciar un nuevo proceso donde tiene la carga de prueba.

La ley que se está preparando regula el recurso de casación como un recurso ordinario, es decir, como un recurso con efecto devolutivo y suspensivo por disposición de la Ley. Si una de las partes recurre al Tribunal Supremo tras la decisión del tribunal de segunda instancia, la resolución impugnada aún no habrá adquirido firmeza ni ejecutoriedad. En consecuencia, el Tribunal Supremo ya no se verá obligado a pronunciarse sobre la suspensión de los dos efectos de la resolución y tampoco se producen los problemas mencionados. En este caso, la firmeza, como la característica imprescindible de la resolución, adquiriría más importancia, y ya permitiría considerar seriamente el procedimiento como terminado.

Por otra parte, hay dudas sobre si la introducción de la tercera instancia podría prolongar el proceso en su conjunto, lo que podría afectar a la eficacia del proceso, ya que sólo la protección rápida de los derechos subjetivos vulnerados o en peligro puede ser efectiva. No obstante, la rapidez y, en consecuencia, la duración del proceso, se pueden regular modificando la recurribilidad y los motivos de dicho recurso. Para la obtención más rápida de lo pedido también se podría considerar la introducción de la ejecución provisional.

Sin embargo, siempre a la hora de introducción o modificación de cualquier recurso hay que comparar los intereses, es decir, que interés debería prevalecer sobre otro, el de prestar ayuda a los derechos subjetivos vulnerados, el interés de la estabilidad de relaciones jurídicas o el interés de la unificación de la doctrina que es y debería ser el objetivo principal del recurso de casación conocido por el Tribunal Supremo.

En conclusión, debido a los problemas provocados en práctica por el recurso de casación construido como un recurso extraordinario y a la dispersión de las dudas aparecidas en la sociedad, resulta la transformación del recurso extraordinario al recurso ordinario no sólo aceptable, sino además conveniente.

Seznam zdrojů

I. Prameny české

Právní předpisy

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)

Zákon č. 292/2012 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Zákon č. 13/1781 Sb. z.s., obecný soudní řád

Zákon č. 113/1895 ř.z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních

Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví

Zákon č. 78 a č.79/1896 ř.z., exekuční řád

Zákon č. 110/1895 ř.z., jurisdikční norma

Zákon č. 217/1895 ř.z., o organizaci soudní

Zákon č. 142/1950 Sb., o konání v občianskych právnych veciach (občiansky súdny poriadok)

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého (tzv. recepční norma)

Zákon č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád a notářský řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Vládní návrh civilního řádu soudního z roku 1937

Civilní řád soudní – Věcný záměr. [online] Available at: <https://crs.justice.cz/> [Accessed 29 Jul. 2019]

Důvodové zprávy

Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb. kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu ČRS z roku 1937

Důvodová zpráva k zákonu č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví

Důvodová zpráva k zákonu č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád

Důvodová zpráva k zákonu č. 238/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Důvodová zpráva k zákonu č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Ideová východiska věcného záměru civilního řádu soudního – Civilní řád soudní. [online] Crs.justice.cz. Available at: <https://crs.justice.cz/ideova-vychodiska> [Accessed 29 Jul. 2019].

Civilní řád soudní – Věcný záměr. [online] Available at: <https://crs.justice.cz/> [Accessed 29 Jul. 2019]

Knižní publikace

HORA, V. Československé civilní právo procesní. Díl II. Řízení před soudy první stolice. Praha, 1932

HORA, V. Československé civilní právo procesní. Díl III. Opravné prostředky a zvláštní způsoby řízení. Praha: Všehrd, 1934

OTT, E., SPÁČIL, J., (Eds). Soustavný úvod ve studiu nového řízení soudního; Díl III. Praha: Wolters Kluwer, 2012

ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. Civilní právo procesní, 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015

DVOŘÁK, B. Právní moc civilních soudních rozhodnutí. Praha: C. H. Beck, 2008

MACUR, J. Základní otázky právní moci civilních soudních rozhodnutí; Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně, 1972

MACUR, J. Problémy vzájemného vztahu práva procesního a hmotného; Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993

SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. Praha: C.H. Beck, 2014

WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. Civilní právo procesní, 9. vydání. Praha: Leges, 2018

WINTEROVÁ, A. a kol. Civilní právo procesní, 2. vydání. Praha: Linde, 2002

BUREŠ, J.; DRÁPAL, L. Dovolání podle občanského soudního řádu; Praha: C. H. Beck, 1994

VOJÁČEK, L.; SCHELLE, K.; KNOLL, V. České právní dějiny, 3. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016

MALÝ, K. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. Praha: Leges, 2010

FIALA, J. Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu. Praha: Universita Karlova, 1974

ZAHRADNÍKOVÁ, R. Pojmové znaky civilního procesu. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017

JÁNOŠÍKOVÁ, P., KNOLL, V. a RUNDOVÁ, A.. Mezníky českých právních dějin. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010.

Komentáře

SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017

BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z. a kol. Občanský soudní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006

DRÁPAL, L., BUREŠ, J., DLOUHÁ, E. A kol. Občanský soudní řád I, II. 1.vydání. Praha: C. H. Beck, 2009

ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S. a kol, Občiansky súdny poriadok. I. Diel. Komentár. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2012

JIRSA, J. a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201-2501 občanského soudního řádu. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019

JIRSA, J.. a kol. Občanské soudní řízení: Soudcovský komentář. Praha: Havlíček Brain Team, 2015

Článek ve sborníku

WINTEROVÁ, A. Apelace, kasace a revize v civilním procesu. In Nové jevy v právu na počátku 21. století; PAUKNEROVÁ, M., TOMÁŠEK, M. a kol., Eds.; Praha: Karolinum, 2009; Vol. IV

WINTEROVÁ, A. K opravným prostředkům v civilním procesu. In Současnost a perspektivy českého civilního procesu: sbor statí. LAVICKÝ, P., Ed.; Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014

KNOLL, V.; JÁNOŠÍKOVÁ, P.: Kodifikace a vývoj občanského práva procesního v 18. a 19. století. In: Rakousko-uherské vyrovnání 1867 a jeho státoprávní důsledky v českých zemích a na Slovensku (Sborník příspěvků k 140. výročí rakousko-uherského vyrovnání). Ostrava: KEY Publishing, 2007

Článek v el. časopisu

LAVICKÝ, P., WINTEROVÁ, A., DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., PULKRÁBEK, Z. Věcný záměr civilního řádu soudního z pohledu advokacie. Bulletin advokacie. 2018, č. 1-2

DVOŘÁK, B. K problematice časových mezí právní moci. Právní rozhledy. 2008, č. 13

BUREŠ, J., DRÁPAL, L. Dovolání podle Občanského soudního řádu. 3. díl. Právní rozhledy. 1994, č. 2

ELIÁŠ, K. Odklad provedení exekuce. Právní rozhledy. 1998, č. 4

LAVICKÝ, P., KOTÁSEK, J. Zákaz zpětvzetí žaloby podle nového § 96 odst. 6 OSŘ. Právní rozhledy. 2018, č. 1

BRIM, L. Rozhodování o nákladech řízení po zrušení rozhodnutí dovolacím soudem a bezdůvodné obohacení. Právní rozhledy. 2018, č. 2

DRÁPAL, L., PONDIKASOVÁ, T. Zrušení pravomocného soudního rozhodnutí a „bezdůvodné obohacení“?. Právní rozhledy. 2015, č. 3

KÜHN, Z. Civilní dovolání v zákratech ústavní justice. Právní rozhledy. 2012, č. 22

SCHELLEOVÁ, I. Dovolání v civilním řízení včera a dnes. Bulletin advokacie. 1997, č. 6-7

JIRSA, J. Perspektivy českého civilního procesu. Právní rozhledy. 2008, č. 12, s. 427 – 434

MACCOVÁ, A. Opravné prostředky v novele občanského řádu provedené zákonem č. 30/2000 Sb. Bulletin advokacie. 2000, č. 8.

ZUKAL, M. Dovolací řízení: kasace, nebo revize?. Právní rozhledy. 2018, č. 3

ZAHRADNÍKOVÁ, R. Prvky moderního kontinentálního civilního procesu potřebné pro zefektivnění poskytování soudní ochrany. Jurisprudence. 2014, roč. 5, č. 2.

BUREŠ, J, DRÁPAL, L. Novelizovat ještě jednou občanský soudní řád?. Právní rozhledy. 1999, č. 3, s. 105 – 114;

WINTEROVÁ, A. K rekonstrukci občanského soudního řádu v České republice. AUC Iuridica, 2004, č. 4, s 73-80;

ZOULÍK, F.; DVOŘÁK, B. K vývoji a perspektivám českého civilního procesu. Právní fórum, 2009, č.1, s.1

ZUKAL, M. Opravné prostředky v novém civilním procesu de lege ferenda. Právník. 2018. č. 3, s. 251-160

DVOŘÁK, B. Nad koncepcí dovolání v civilních věcech. Právník. 2018, č. 4

NEMRAVOVÁ, O. (2013). Úprava dovolání dle o.s.ř. účinná od 1.1.2013 [online] EPRAVO.CZ. Available at: <https://www.epravo.cz/top/clanky/uprava-dovolani-dle-osr-ucinna-od-112013-89531.html> [Accessed 29 Jul. 2019].

Paseková, E. (2017). Pravomocný rozsudek až po rozhodnutí Nejvyššího soudu. Pelikán představil teze civilního kodexu - Česká justice. [online] Česká justice. Available at: <https://www.ceska-justice.cz/2017/11/pravomocny-rozsudek-az-po-rozhodnuti-nejvyssiho-soudu-pelikan-predstavil-teze-civilniho-kodexu/> [Accessed 26 Jul. 2019].

Judikatura

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3735/2010

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2005, sp. zn. 20 Cdo 368/2005

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1220/2000

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2017, sp. zn. 29 Cdo 78/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.8.2006, sp. zn. 20 Cdo 2917/2005

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 6. 2014, sp. zn. 21 Cdo 1465/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2011, sp. zn. 29 NSČR 29/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.11.2017, sp. zn. 27 Cdo 5003/2017
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.11.2001, sp. zn. 29 Cdo 2854/2000
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 6. 2019, sp. zn. 32 Cdo 1063/2019
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 1. 2017, sp. zn. 20 Cdo 5510/2016
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1.2.2017, sp. zn. 28 Cdo 5299/2015
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.8.2013, sp. zn. 26 Cdo 1494/2013
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 1. 2002, sp. zn. 22 Cdo 812/2000
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2006, sp. zn. 22 Cdo 778/2005
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. 31 Cdo 3309/2011
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8.9.2010, sp. zn. 28 Cdo 2242/2010
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.8.2015, sp. zn. 32 Cdo 2867/2015
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.6. 2015, sp. zn. 30 Cdo 5459/2014

Usnesení Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. III. ÚS 665/06
Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 1. 2006, sp. zn. IV. ÚS 586/05
Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. IV. ÚS 3317/17
Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 3. 2019, sp. zn. IV. ÚS 669/19
Nález Ústavního soudu ze dne 1. 2. 2013, sp. zn. IV. ÚS 2127/12-2
Nález Ústavního soudu ze dne 20. 1. 2015, sp. zn. II. ÚS 3000/13
Nález Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01
Nález Ústavního soudu ze dne 21.2.2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11
Nález Ústavního soudu ze dne 10. 5. 2005, sp. zn. IV. ÚS 128/05
Nález Ústavního soudu ze dne 31.12.2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11
Nález Ústavního soudu ze dne 21. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11
Nález Ústavního soudu ze dne 25. 4. 2012, sp. zn. I.ÚS 3428/11
Nález Ústavního soudu ze dne 6. 11. 2003, sp. zn. III. ÚS 150/03

II. Prameny zahraniční

Právní předpisy

RGBI. Nr 113/1895 Österreichische Zivilprozessordnung

Zákon čl. I/1911, uhorský civilný súdny poriadok

Ley 311/1978, de 29 de diciembre, de Constitución Española

Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil

Ley 13/2009, de 3 de noviembre, de reforma de la legislación procesal para la

implantación de la nueva Oficina judicial.

Ley 6/2018, de 3 de julio, de Presupuestos Generales del Estado

Ley 36/2011, de 10 de octubre, reguladora de la jurisdicción social

Ley 1/1996, de 10 de enero, de Asistencia Jurídica Gratuita

Real Decreto de 3 de febrero de 1881 por el que se aprueba el proyecto de reforma de la Ley Enjuiciamiento civil.

Real Decreto de 24 de julio de 1889 por el que se publica el Código Civil.

Důvodové zprávy

Dôvodová správa k zákonu č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok

Exposición de motivos Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil

Anteproyecto de Ley de Enjuiciamiento Civil 1/2000. [online] Available at:

http://leyprocesal.com/leyprocesal/ftp/sentencias/legislacion/LEC%201-2000/doc_1.pdf [Accessed 5 Jul. 2019].

Knižní publikace

FASCHING, H. W. Lehrbuch des österreichischen Zivilprozeßrechts, Lehr- und Handbuch für Studium und Praxis. 2. vydání, Wien: Manz, 1990

WACH, A., Zur Lehre von der Rechtskraft, Leipzig, 1899

MONTERO AROCA, J., FLORS MATÍES, J. El recurso de casación civil. 3rd ed. Valencia: Tirant lo Blanch, 2018

MONTERO AROCA, J., FLORS MATÍES, J. El recurso de casación civil. 2nd ed. Valencia: Tirant lo Blanch, 2012

MONTERO AROCA, J., FLORS MATÍES, J. Los recursos en el proceso civil. Valencia: Tirant lo blanch, 2001

CORTÉS DOMINGUEZ V., MORENO CATENA, V.. Derecho procesal civil. 2nd ed. Valencia: Tirant lo Blanch, 2005

ASENCIO MELLADO, J. Derecho procesal civil. Valencia: Tirant lo Blanch, 2012

CORTÉS DOMINGUEZ V., MORENO CATENA, V. Derecho procesal civil. Parte general. 9th ed. Valencia: Tirant lo Blanch, 2017

MARTÍNEZ DE SANTOS, A. Cuestiones prácticas sobre la vía de apremio en el proceso de ejecución civil. Las Rozas, Madrid: La Ley, 2010

MONTESQUIEU, C. El espíritu de las leyes. Madrid: Istmo, 2012, s. 253.

Článek v el. časopisu

DAMIÁN MORENO, J. La ejecución de sentencias en el Proceso Civil. Riedpa, 2009

RAMOS ROMEU, F. ¿Reduce realmente la ejecución provisional la interposición de recursos injustificados?. InDred, (385), 2006

LEFEBVRE, F., BLANCO SALAREGUI, J. Memento Práctico: Recurso de Casación. Madrid: Fracis Lefebvre Lefebvre-El Derecho, 2017

MASTÍ MARTÍ, J. Ejecución de sentencia por uno solo de los codemandados. ¿Provisional o definitiva?. Diario La Ley, 2009

GUTIÉRREZ BARRANENGOA, A. (2019). La cosa juzgada. [online] vLex. Available at: <https://libros-revistas-derecho.vlex.es/vid/cosa-juzgada-39108913> [Accessed 10 Jun. 2019].

FLORS MATÍES, J. (n.d.). Procesal Civil: Los recursos. [ebook] p.14. Available at: https://www.tirant.com/libreria/actualizaciones/Tema%2039_14_15.pdf [Accessed 6 Jul. 2019].

MAGRO SERVET, V. (2017). ¿Cómo se interesa por el ejecutado la devolución de las cantidades entregadas en ejecución provisional cuando la sentencia es revocada?. ELDERECHO.COM. [online] Available at: <https://elderecho.com/como-se-interesa-por-el-ejecutado-la-devolucion-de-las-cantidades-entregadas-en-ejecucion-provisional-cuando-la-sentencia-es-revocada> [Accessed 5 Jul. 2019].

CORDÓN MORENO, F. (2018). Ejecución provisional de condena dineraria y estimación parcial de recurso de apelación. [ebook] p.4. Available at: https://www.ga-p.com/wp-content/uploads/2018/10/Analisis-GA_P_Ejecuci%C3%B3n-provisional-de-condena.pdf [Accessed 5 Jul. 2019].

CGPE (n.d) ¿Qué es un procurador?. [online] Available at: <https://www.cgpe.es/que-es-un-procurador/> [Accessed 5 Jul. 2019].

MATRTAJ, M. (2017). Prokurátor v španielskom práve. epravo.sk. [online] Available at: <https://www.epravo.sk/top/clanky/prokurator-v-spanielskom-prave-3630.html> [Accessed 5 Jul. 2019].

Recurso de apelación civil. [online] Available at: <https://guiasjuridicas.wolterskluwer.es/Content/Documento.aspx?>

params=H4sIAAAAAAAAAEAMtMSbF1jTAAAUNjS0MLtbLUouLM_DxbIwMD
CwNzA7BAZlqlS35ySGVBqm1aYk5xKgBv5TjPNQAAAA==WKE [Accessed
9 Jun. 2019].

Recurso de queja (proceso civil). (n.d.). Wolters Kluwer. [online] Available at:
[https://guiasjuridicas.wolterskluwer.es/Content/Documento.aspx?](https://guiasjuridicas.wolterskluwer.es/Content/Documento.aspx?params=H4sIAAAAAAAAAEAMtMSbF1jTAAAUNjSyMTtbLUouLM_DxbIwMDCwNzAwuQQGZapUt-ckhlQaptWmJOcSoASf5y8DUAAAA=WKE)

params=H4sIAAAAAAAAAEAMtMSbF1jTAAAUNjSyMTtbLUouLM_DxbIwMD
CwNzAwuQQGZapUt-ckhlQaptWmJOcSoASf5y8DUAAAA=WKE [Accessed 6
Jul. 2019].

Recurso en interés de la ley (proceso civil). (n.d.). Wolters Kluwer. [online]
Available at: [http://guiasjuridicas.wolterskluwer.es/Content/Documento.aspx?](http://guiasjuridicas.wolterskluwer.es/Content/Documento.aspx?params=H4sIAAAAAAAAAEAMtMSbF1jTAAAUNjS2NDtbLUouLM_DxbIwMDCwNzAwuQQGZapUt-ckhlQaptWmJOcSoASfXDaDUAAAA=WKE)

params=H4sIAAAAAAAAAEAMtMSbF1jTAAAUNjS2NDtbLUouLM_DxbIwMD
CwNzAwuQQGZapUt-ckhlQaptWmJOcSoASfXDaDUAAAA=WKE [Accessed
5 Jul. 2019].

Recurso de revisión civil. (n.d.) Wolters Kluwer. [online] Available at:
[http://guiasjuridicas.wolterskluwer.es/Content/Documento.aspx?](http://guiasjuridicas.wolterskluwer.es/Content/Documento.aspx?params=H4sIAAAAAAAAAEAMtMSbF1jTAAAUMTA0sLtbLUouLM_DxbIwMDCwNzA7BAZlqlS35ySGVBqm1aYk5xKgD4WCH2NQAAAA==WKE)

params=H4sIAAAAAAAAAEAMtMSbF1jTAAAUMTA0sLtbLUouLM_DxbIwMD
CwNzA7BAZlqlS35ySGVBqm1aYk5xKgD4WCH2NQAAAA==WKE
[Accessed 5 Jul. 2019].

Judikatura

Sentencia Constitucional Nº 158/1987, TC, Sala Primera, Recurso de amparo
599/1986, 20-10-1987:

Sentencias del Tribunal Supremo, Sala 1ª, de 16 abril 1996 y de 27 julio del 1999

Sentencia del Tribunal Supremo, Sala 1ª, de 27 marzo del 2003

Sentencia del Tribunal Supremo, Sala de lo Contencioso-Administrativo, Sección
4ª, sentencia de 5 mayo 2011

Sentencia del Tribunal Supremo (Sala de lo Contencioso-Administrativo, Sección
6ª), sentencia de 25 junio 2010

TS (Sala de lo Civil, Sección 1ª), sentencia núm. 441/2014 de 22 julio

TS (Sala de lo Civil, Sección 1ª), auto de 21 noviembre 2006

TS (Sala de lo Civil, Sección 1ª), auto de 21 noviembre 2006

Auto de la Audiencia Provincial de Barcelona, Sección 17a, de 2 de diciembre del
2011

Auto de la Audiencia Provincial de Madrid, Sección 20a, de 7 de febrero del 2008

Auto de la Audiencia Provincial de Madrid, Sección 25a, de 8 de mayo del 2009
Auto del Juzgado de Primera Instancia, núm. 6 de Reus de 9 de noviembre de 2009, Magistrada Jueza Sra. Falero Sánchez.

STSJ Comunidad Valenciana, de 29 de mayo de 2003

AAP Barcelona, Secc 13a, de 6 de noviembre de 2008

SSAP Murcia (5ª) de 24 de marzo de 2006

SSAP Murcia (5ª) de 30 de septiembre de 2011

Stanoviska Nejvyššího soudu Španělského království

Acuerdo del Pleno no jurisdiccional de la Sala Civil del Tribunal Supremo de 27/1/2017: Acuerdo sobre criterios de admisión de los recursos de casación y extraordinario por infracción procesal

Acuerdo de la Sala Primera del Tribunal Supremo de 30 de diciembre de 2011 sobre criterios de admisión de los recursos de casación y extraordinario por infracción procesal

Acuerdo del Pleno No Jurisdiccional de la Sala de lo Civil del Tribunal Supremo de 27-01-2017, sobre criterios de admisión de los recursos de casación y extraordinario por infracción procesal

Acuerdo de la Junta General de Magistrados de la Sala Civil del Tribunal Supremo de 12/12/2000: Criterios sobre recurribilidad, admisión y régimen transitorio en relación con los recursos de casación y extraordinario por infracción procesal, regulados en la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil.

Acuerdo de la Junta General de Magistrados de la Sala Civil del Tribunal Supremo de 30/12/2011: Acuerdo sobre criterios de admisión de los recursos de casación y extraordinario por infracción procesal.

Acuerdo del Pleno no jurisdiccional de la Sala Civil del Tribunal Supremo de 27/1/2017: Acuerdo sobre criterios de admisión de los recursos de casación y extraordinario por infracción procesal.